

TOMIS

Anul IX, martie 1974

Nr. 3 (113), 16 pagini, 1,50 lei

Revistă a Comitetului județean de cultură și educație socialistă Constanța, editată de ziarul „Dobrogea nouă”.

sub semnul înantelor mesaje

Am intrat în primăvara acestui an sub semnul unor înalte mesaje. Seară de seară, suflet lângă suflet, nouă zile ale începutului de martie le-am petrecut în fața ecranului de televizor, cu ochii și inima plină de emoția și mândria unei noi solii de pace a poporului nostru. Seară de seară istoria s-a concentrat într-o unică imagine simbolică: conturul a trei continente legate prin înainta-patetică și luminoasă a unui vector. Era itinerarul de pace și omenie al marelui nostru conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu, însemnat pe hartă cu acea solemnitate cu care se marchează marile expediții din istoria omenirii. Este un lucru de toată lumea știut că nici unui popor istoria nu i se dă de la sine, nici nu i se comandă. Istoria se face și fiecare popor, indiferent de mărimea ori așezarea sa între celelalte, are dreptul și datoria de a-și clădi viața conform propriilor sale nevoi și aspirații.

Am urmărit în aceste zile cât a durat vizita oficială a tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu în Liberia, Argentina și Guineea, mai mult decât itinerarul fructuos al unui mare om politic contemporan, care spre mândria noastră este un fiu al poporului român; am asistat la un adevărat triumf al ideii de libertate, de pace și înțelegere reciprocă între popoare. La întâlnirile cu cei trei președinți de stat, pe plantațiile de cauciuc din vestul Africii, în fabricile și uzinele din Argentina sau la marea adunare populară de la Conakry, peste tot, în cuvântul cald, deschis, al secretarului nostru general a răsunat jurământul de pace și prietenie al poporului român, voința sa nedăruită a-și făuri o soartă mai bună și de a participa nemijlocit la instaurarea unui climat de înțelegere și bunăstare în lumea întreagă. Peste tot, oaspeții români au fost întâmpinați cu aceeași stîmă și entuziasm, cu un spontan dar unanim omagiu adus patriei și poporului nostru. Seară de seară am fost martorii demni de mândrie ai prețurii cu care sînt întâmpinați pretutindeni tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu. Activitatea lor de eminenți oameni ai vieții politice și culturale, activitate pusă în slujba omenirii și a progresului, este la fel de bine cunoscută pe toate meridianele lumii. Onoarea ce li s-a acordat peste tot în timpul călătoriei se întoarce întreagă maselor de oameni al muncii, neobositului popor român. Am asistat într-una din serile istorice călătoriei la un gest care ne-a impresionat. Cu prilejul unei vizite într-o uzină din Argentina tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost pur și simplu purtat în triumf de muncitorii uzinei, vizita însăși transformându-se într-un miting spontan al tovarășiei și solidarității muncitorești. S-a desprins deodată din mulțime un om cu cască și salopetă. Avea un nume românesc. Era un român ajuns, demult, prin voia soartei, departe de țara lui. Era un om în toată firea care îl îmbrățișa pe cel mai iubit fiu al poporului român, plîngînd ca un copil cu fruntea pe umărul lui. Gest simbolic pe care nimeni din cei care l-au văzut nu l-ar putea uita vreodată. E gestul care spune exact ce înseamnă cinstea și fericirea de a sta cu fruntea pe umărul țării. Cu acest înălțător sentiment de demnitate l-am însoțit pretutindeni pe bravul nostru conducător a cărui prezență și personalitate intruchipează însuși sensul istoriei contemporane românești, dorința fierbinte a unui popor liber de a participa eficient și pe toate căile rațiunii la dezvoltarea legăturilor de prietenie cu toate națiunile.

T.

O PROCLAMARE CARE VINDE DIN INIMA NOASTRĂ:

NICOLAE CEAUȘESCU — PREȘEDINTE AL ROMÂNIEI!

„În ce privește hotărîrea Plenarei Comitetului Central de a recomanda Marii Adunări Naționale alegerea mea ca președinte al Republicii Socialiste România, doresc să asigur plenara, întregul partid, întregul popor, că îmi voi închina toate forțele pentru a servi cauza socialismului și comunismului în patria noastră, interesele bunăstării și fericirii poporului nostru. Voi face totul pentru a contribui, împreună cu întregul colectiv, cu întregul Comitet Central, cu întregul partid și popor la realizarea politicii de dezvoltare multilaterală a României socialiste, la întărirea poziției sale internaționale, la sporirea aportului ei la cauza păcii și colaborării între națiuni”.

NICOLAE CEAUȘESCU

Personalitatea poetului „iubirilor gingașe”, enigma surghiunirii sale la Tomis, acele două cauze „carmen et error” despre care s-au scris atîtea studii, sfîșietoarea sa dramă, dar, mai ales, nepieritoare sale elegii trimise din Pont prietenilor (și neprietenilor) din Cetatea eternă fac, de aproape două milenii, obiectul curiozității și dragostei, al înțelegerii și prețurii. Tradițiile populare de pe meleagurile natale, ca și acelea de pe meleagurile noastre, patria sa de adopțiune, legendele și impresiile răspindite pe o arie mai extinsă chiar decît cea dintre acești doi poli ai vieții sale au creat poetului o imagine nepieritoare, pătrunsă de simpatie, în care „cel învins” în lîmitele sale fizice devenea un invincibil peste fruntariile timpului. Ovidiu apare astfel și astăzi ca victimă a tiraniei, a mașinațiilor viclene și criminale ale uzurpatorilor, blindul poet al iubirii dintre cele două ere transcende timpul dincolo de uneltirile acelei femei demonice care a fost Livia, a treia soție a lui August, inițitoare, pare-se, a unui șir de asasinate menite să asigure succesiunea la tron a fiului ei, Tiberiu. Dincolo de clevețurile veninoase, nutrite de invidie și cupiditate, ale unui fost prieten din copilărie, ajuns, după relegare, detractorul său, numit de poet cu numele păsării Ibis, care va fi pedepsit la rîndu-i. Dincolo de teama sau lasitatea unor prieteni care întîrzie a-l ajuta. Dincolo de faptul că fusese exilat în punctul cel mai îndepărtat al imperiului, spre a fi uitat, el care fusese la Roma poetul cel mai știut, într-o Romă splendidă, dominată de Pantheon, de termele lui Agrippa, de

POETUL

teatrul lui Marcellus, de o bibliotecă din care scrierile sale aveau să fie scoase. Avea o cultură aleasă, călătorise de tîrziu în Grecia și Egipt, scrisese tragedia „Medeea” (prefigurare a exilului său în fața stîncilor Medei?), avea să-și dobîndească, însă, faima printre romani prin elegiile sale erotice, dar și minia Cezarului, deși „error” și „timor” vor fi adevăratele cauze ale dizgrației. Motivul tragic al Medei îl avea să revină în opera sa în acele „mitologice” numite „Metamorfoze” și, prin forța împrejurărilor, în elegia scrisă la Tomis, unde descrie legenda din care își trage cetatea numele (Tristia, III, 9). Din vină tragică, Poesia va deveni, în timp, un monument al nemuririi poetului, „mai durabil decît bronzul”, fapt de care poetul e, de altfel, convins, ca și ilustrul său contemporan.

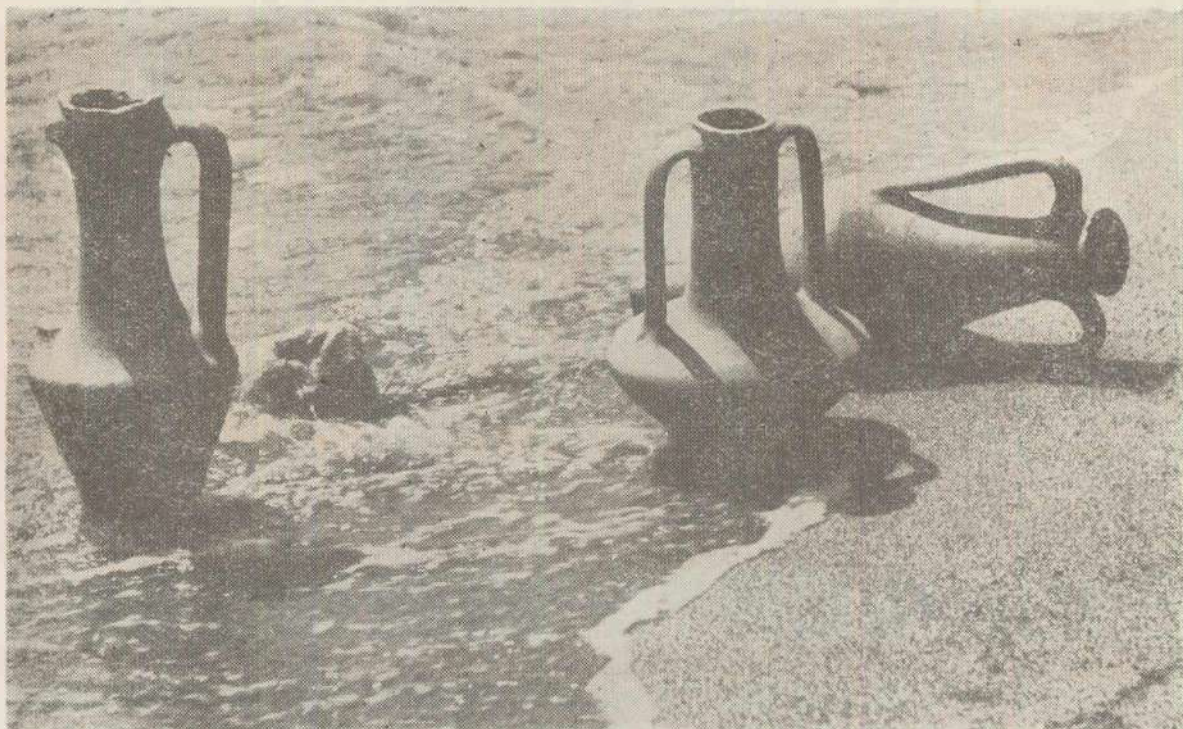
Desigur, pe noi ne interesează cu deosebire creația sa născută din zbucium și suferință la Tomis, scrierile sale de o adîncă vibrație dictate unui sclav sau scrijelite de el însuși cu stylul, la lumina torțelor, între două lupte, sub porțile cetății. Dacă, așa cum spune G. Călinescu într-un excelent studiu dedicat poetului, „Amores” reprezintă „opera unui poet erotic de talent și a unui Petrarca al anticității”, în „Triste” și „Pontice” Ovidiu este „întîiul mare poet romantic european”. Zbate-re sa plină de patetism între real și ideal, evocarea ca pe un reazim a mitului „virstei de aur”, dar și încrederea în perenitatea poeziei sale, autenticul, forța trăirii sale poetice, mesajul umanist lăsat moștenire posterității, iată cîteva din esențele care-l apropie pe acest întîi romantic al lumii, Ovidiu, de ultimul mare romantic al nostru și al lumii, Eminescu.

Dacă locul nașterii lui Homer a fost disputat de șapte cetăți, numeroase vor fi, de-a lungul secolelor,

ION LUNGU

(Continuare în pag. 2)

ceţelei în care va fi plasat exilul şi sfîrşitul poetului, pînă ce Tomis, „metropola Pontului“, va transpune neştiută din elegii în realitatea descoperirilor arheologice, şi statua lui Elore Ferrari (aceiaşi care a dăruit un Heliodo Rădulescu, în 1879, la Bucureşti) a fost înălţată în piaţa dinspre mare a Constanţei. De la Miron Costin la Gheorghe Asachi — spre a da doar aceste nume —, cărturarilor noştri de seamă au scris cu vînte de laudă despre poet, ca prim rapsod al latinătăţii pe meleagurile noastre. Întîile tîlmăcirii în româneşte, arată Perpessicius, ar fi ale lui Vasile Aron şi Costache Conachi, menţionînd, totodată, o traducere a sasului Valentin Frank von Franckenstein de la 1679 (cu care ocazie subliniez cercetările întreprinse în anii noştri de distinsul ovidiolog Nicolae Lascu). Tîlmăcirile lui Haşdeu, ale lui I. U. Soricu şi altora, din păcate fragmentare, vor fi urmate de excelentele transpuneri integrale ale elegiilor pontice în distih elegiac, datorate renumiţilor clasicişti Ştefan Bezdechi şi Theodor Naum. În fine, lui Eusebiu Camilar îi datorăm o traducere în metru modern şi rime împerecheate care, dincolo de unele libertăţi inerente unei asemenea întreprinderi, oferă o lectură dintre cele mai plăcute. Numele şi numărul celor care au tradus în româneşte pe Ovidiu (multe traduceri frumoase sînt risipite prin reviste, despre altele, apărute în plachete, seminate de I. Nădejde sau G. Dem. Theodorescu, aflăm ici-colo) ar constitui, credem, nu numai terenul fertil al unui interesant studiu, dar şi punctul de plecare pentru o ediţie masivă (şi edificatoare) dedicată lui Ovidiu, aşă cum avem una Baudelair datorată nobilei rivne a poetului Geo Dumitrescu. Acelaşi lucru cu studiile. Umbra poetului transpare nu o dată din paginile cursului de Arheologie din 1874 al lui Al. Odobescu. Referiri la Ovidiu aflăm şi în studiile lui M. D. Ionescu sau G. Popa-Lisscanu, la marile arheolog Vasile Părvan („Zidul cetăţii Tomi“) sau Constantin Brătrescu („Dobrogea la Ovidiu“). De altfel, în revista editată

ovidiu în legende

M-am născut și am copilărit în Sibioara, sat așezat pe malul lacului Tașaul. Am trăit printre țăranii și le-am ascultat cu încintare poveștile și legende. Elev la școala normală de băieți din Constanța, am învățat de la profesorul meu, Constantin Brătescu, să preluiez această comoară a poporului, folclorului. M-am apucat să culeg de la conștenii și de la locuitorii satelor vecine povești, colinde, balade, legende. Unele au fost publicate de C. Brătescu în *Analele Dobrogei*, altele le-am tipărit în cîteva broșuri.

Cu mirare și bucurie am constatat că în unele din legende și colinde culese de mine este vorba și de **Ovidiu**, poetul care a trăit un trist exil și care s-a stins aici, la **Tomis**, acum mai bine de 1950 de ani. Interesant este faptul că aceste legende se referă la originea lacului Siutghiol și a insulei Ovidiu, unele din ele încercând să dea o explicație monumentului poetului inaugurat în 30 august 1887 în Piața Independenței din Constanța.

Poate că infățișarea actuală a insulei ar fi mai puțin în măsură să genereze legende. Dar ea n-a arătat totdeauna așa.

Există însemnări ale unor călători care au trecut pe aici în secolele trecute și care descriu acest loc pitoresc și tainic. În 1779 călătorește de la Constantinopol spre Lwow francezul Alexandre de Launay, care face un scurt popas în Constanța și vizitează chiar insula: „Ne aflăm pe malul mării la Constanța, un oraș sărac, port la mare, dar nu ne oprim aici. Regiunea este aridă, plină de praf și fără arbori. Mergînd mai departe, am dat de localitatea Mammay (Mamaia). Acest sat este așezat pe malul unui lac cu apă dulce separat de mare printr-o fașie de nisip care seamănă cu un dig. Pe mijlocul lacului este o insulă acoperită cu o pădure, un loc minunat, fiindcă în toată această regiune nu se vede un arbore. Localnicii povestesc că, în acest loc, un împărat grec a avut o casă de țară. Pădurea din insulă

Aproape toate legende culese de la locuitorii satelor din jurul lacului Stuthiogul prezintă, cu mici schimbări, tema pedepsirii oamenilor neospitalieri, pentru răutatea și cărpănoșeniilor. Pedepsa este în general aceeași: prăbușirea satului, cu locuitorii care pier înghițiți de ape, afară de femeia sărmană și bună a cărei casă rămîne pe insula din mijlocul lacului. Legendele s-ar putea grupa cel puțin în două tipuri: tipul A în care numele poetului nu este menționat și tipul B în care Ovidiu este introdus în desfășurarea intimplărilor.

Tată citeva variante din tipul B, în care este menționat poetul Ovidiu: „Povestea spune că, în vremurile depărtate, Ovidiu ar fi locuit într-un sat mare, unde era căpetenia sătenilor pe care îi călăuzea cu vorbe și sfaturi cu toate că venise din locuri îndepărtate.

În 1884, Bruto Amante, care venea din Brăila să caute vestigiile ovidiene pe locul vechiului Tomis, ne-a lăsat această descriere a insulei: „Lîngă Constanța există, în mijlocul unui lac, o insulă numită îndeobște insula lui Ovidiu... În insulă, copacii sînt în mare parte stejari foarte vechi, aici se văd peri sălbatici, fagi și citeva vițe de care atîrnă struguri de o dulceață extraordinară... În mijlocul insulei se află o grămadă mare de platră care pare a fi fost transportată acolo în trecut pentru vreo mare clădire...”.

La începutul veacului nostru, scriitorul Ion Adam în **Constanța pitorească** descrie insula, așa cum a văzut-o cu ocazia unei incursiuni cu barca, de la Mamaia: „Din dreptul băilor, se vede în lac insula Ovidiu. Se zice că poetul surghiunit și trist găsea adeseori liniște și împăcare sufletului privind din insulă minunea dimprejur... Vegetațiunea din insulă este imbelugată și înecă mirosul cu prisosul de sevă și abundență... Ici-colea cite un bușean trîntit la pământ pînă cîmpietit aproape în buruienile agățătoare incilcite și grase. Un bloc de granit rotunjit abia se mai conturează din mucegaiul îngrămădit pe el de vreme. Pe o latură a pietrei s'e mai cunosce chiar urmele unor slove latinești... Nicăieri în lume nu e un colț așa de potrivit unde natura să fi intrunit mai multă podoabă... În adevăr, locul acesta era poate singura răsplătire pentru înstrînatul Ovidiu, care să-l lăcă să-și uite plîsul“.

Intr-un manuscris autobiografic al lui G.P. Gheorghiu, fiul primului locuitor român venit în satul Ovidiu în 1881, se precizează că insula era pe atunci proprietatea unui turc, Kiose Memet din Constanța: „Kiose Memet fiind prieten cu tatăl meu — scrie G.P. Gheorghiu — ne aducea în fiecare vară trandafiri pentru dulceața și struguri coarnă. Era o frumusețe, deindată ce puneai piciorul pe insulă“.

În jurul acestei insule care încheie în ea frumuseți și taine nedezlegate, s-au jăsit în decursul secolelor legende care s-au transmis, din generație în generație, amintirea tristului poet roman.

la văduva care îngrijea pe Ovidiu și care-și avea bordeiul pe o movilă lunguială. Dar bătrîna nu avea decît o vacă stearpă. La îndemnul oaspeților de a-și mulge vaca, femeia, din curiozitate, a încercat s-o mulgă și mare i-a fost mirare cînd a văzut că tot mulgea și tot nu se isprăvea laptele, cu toate că umpluse toate vasele. A săturat mosafirii și a oprit și pentru ea. Dimineța, cînd s-a sculat, altă mirare: tot satul din jurul curții văduvei era sub apă dulce ca laptele. De mirare, Ovidiu s-a prefăcut în stîna de piatră. Iar lacul, care a înecat satul, s-a numit **Siugghiol**, adică lacul cu apă dulce ca laptele ce izvoră din ugerul vacii din povește, așa cum țîșnește apa din izvoarele aflate pe fundul lacului¹⁴.

În variantele din grupa B, menționate, prezența lui Ovidiu nu are nimic miraculos. Ovidiu trăiește izolat în satul cu oameni neospitalieri, fiind găzduit de o văduvă sărmană. În alte variante, el este chiar fiul acestei femei. El asistă la catastrofa care a distrus satul și, „de mirare” — se prezicează în câteva variante — se preface în stană de piatră — de fapt, în statuie.

Creдем că avem aici de-a face cu mențiuni aduse tirziu la legende mai vechi care nu pomeau în nici un fel numele poezului. Este posibil ca aceste vagi și inexacte cunoștințe despre Ovidiu să fi fost reținute de locuitorii acestor pământuri de la diferitele călătorii care, în trecere pe aici, se vor fi interesat de soarta poezului roman și vor fi comunicat celor de aici unele informații. Există însă și legende în care persoana lui Ovidiu este proiectată în legendă, atribuindu-i-se însușiri miraculoase. O dovadă ne-o oferă varianta culeasă de la Tânase Isidor din Mamaia-sat: „Ovidiu a fost un venetic prin părțile noastre, venind de peste țări și mări. Prin locurile noastre, lumea îl zicea Vidu. El era nepot de împărat. În tinerețea lui duse o viață de petreceri și mari desfătări. Atunci împăratul l-a dojenit aspru de tot incit Vidu s-a hotărât să se lepede de tot ce tată avea și să-și ia lumea în cap, să-și piardă urma. Locul de schimnicie și l-a ales Vidu în mijlocul ghiolului nostru, Siutghiol, în pădurea de stejari din ostrovul apelor. Acolo își lucrase o așezare de piatră prin care nu străbătea nici vîntul, nici ploaia. În ostrov își ducea viața în post și rugăciuni. Era blind, bun, credincios și curat. Îi plăcea tovarășia pescarilor. Ei îi duceau în ostrov tot ce-i trebuia. Lui Vidu îi pria viața din ostrov. Mîntea i se lumina din ce în ce mai mult. La el veneau mulți săteni să-i ceară povăț în strîmtoările vieții. Cu vorbe calde Vidu, cu sfaturi și povește vindea multe dureri. Cînd obosea de munca din grădina ostrovului sau de îmbulzeala oamenilor, atunci Vidu se făcea nevăzut și îl plecau sfioși. Îi merse-se vestea că ar fi avut comori ascunse în ostrov. De cite ori încercau hoții să-l calce în se răsturna lumea și se îneca, iar cînd voiau să-l jefuiască iară, se rupea gheața cu ei și se scufundau.

Diminețile, în răsăritul soarelui și seara la apus, fruntea lui Vidu era luminată în jurul capului.

După moartea lui, oamenii îl cre-
deau sfânt, pentru că mai marele ti-
nutului i-a făcut un mormânt de pi-
atră albă în ostrov. Iarna, cînd înghe-
țau apele ghiolului, oamenii se du-
ceau cu luminile aprinse și ingenun-
cheau în jurul cosciugului de piatră,
strigînd ca o rugăciune : O, Vidu !
O, Vidu ! Și de aceea acum i se spu-
ne insulei Ovidiu*.

O tradiție, care a circulat printre oamenii de pe marginea lacului și a fost culeasă din Mamaia sat, ne lasă să întrevădem posibilitatea ca o serie de scrieri despre Ovidiu să fi fost aduse de la Constantinopol chiar de unii călători turci. Așa este povestea lui Selim Pașa, guvernator al Anadoliei, dar pasionat vrăci și cititor în stele. Supărat că sultanul a ris de el pentru că a fost înălțat de la conducere de un sarlatan urmat doar de „50 de

gealați", pașa a plecat „în ținutul Dobrogei noastre. Aici s-a oprit în satul Anadolchioi. Întrebând oamenii unde ar putea găsi un loc frumos pentru grădina, meregii i-a spus că numai în adăua lui Vida Nasin din Siutghiol este loc frumos. În ziua ce a urmat, pașa s-a dus, a văzut și i-a plăcut ostrovul. Acolo și-a durat ei o așezare frumoasă peste ruinele unei case de piatră. Grosimea stejarilor și mai ales cîteva suluri de piatră încrustate cu slove ciudate i-l-au mirat pe pașa. Cînd i-a întrebait, bătrîinii din satele de lîngă grădina i-au spus că în vremuri neștiute locuise acolo un gheaur venit și el din depărtare. Vorbea singur, era bun și mîhnit, se ducea adesea la Kustendjé și a murit în ostrovul cel mare acelu Nasin Vida" (s-ar putea să fie forma denaturată pentru Nasone Ovidiu).

„Auzind această poveste, pașa a scris unui cărturar, Demirhan din Stambul, fost bun prieten cu el. Acolo i-a cerut să-i trimită semnele de pe pietre și, după ce le-a citit, i-a răspuns că bătrânii satelor au spus drept” — (Toma Vartivar, 79 ani).

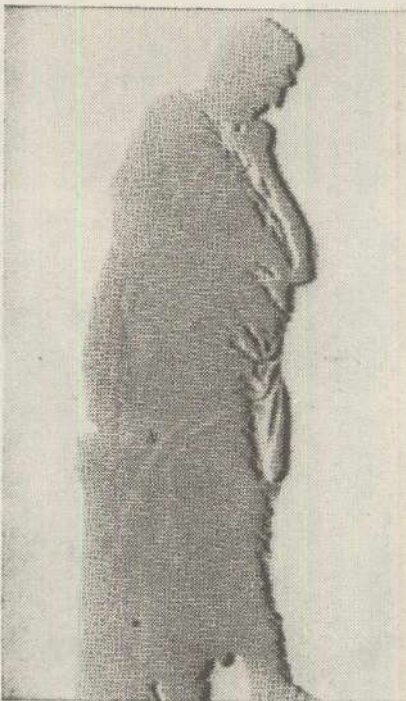
Uimitoare este prezența lui Ovidiu în colinde. De data aceasta el este inclus în lumea personajelor mitologiei creștine. Într-un colind publicat încă în 1910, Ovidiu este prezentat ca un voinic din basmele noastre, care reușește să restituie raiului obiectele prădate (luna, soarele, cheile raiului).

În Sibioara, am cules și eu două colinde. În primul, Ovidiu este pescar și stă într-un ostrov „fără cale”. Domnul îl roagă să-i aducă pe pământ soarele și luna. Refuzînd, Vidu este blestemat să se transforme în stană de piatră: „Între mări și-ntr-o ostroave / În ostrovul fără cale / Stă pescarul bătrîn / Venit de la Rim / Domnul lui i-a spus: / „Vidule, îți cer / Să-mi aduci din cer / Soarele și luna / Aici pe pământ, / I-a zis domnul sfînt: / „Eu nu-s sfînt, părinte, / Că-s pescar cumințe, / Bate-mă, doamne, cîl vrei / Nu-ți pot aduce ce-mi cei”. / Dumnezeu s-a miniat / Și așa l-a blestemat: / „Să te faci stană de piatră / Să te vadă lumea toată”.

Mult mai frumoasă mi se pare via-
rianța pe care o reproducem în con-
tinuare și în care Ovidiu pomeneste
și de „Traian împărat”. Nu mai fa-
cem nici un comentariu în legătură
cu cronologia: „Spre soare răsare /
Aproape de mare / În ostrov de ape /
A fugit să scape / De potop și ape /
Cînd în bătură / Din grădina de rai /
Domnu-i zise-n grai: — „Te trimi-
tî cer / Să-mi aduci laic / Cu soa-
re și lună / Cusute-mpreună” / Ovi-
diu-nă grăit: // „Doamne, sînt neuns /
Cu uleul sfînt / Trăiesc pe pămînt
Și-s plin de păcate / Cu șapte lăca-
te / Toate inculate, / Lăsa-mă-n ost-
rov / Să mor ca o slugă / Pînă o
să fugă /Traian împărat / Care m-a-n-
cuiat”.

Investigațiile noastre au dus la identificarea a patru sprezece legende — în care am înolus și colindele care și ele au un bine conturat fond legendar. Dintre acestea, trei variante intră în grupa A, care nu menționează numele lui Ovidiu, ci se mărginesc să explice doar originea lacului și a insulei. În toate celelalte, este introdus ca personaj Ovidiu. Se poate observa însă că avem de-a face cu o adăugire a unor informații mai noi pe un fond legendar mai vechi. Referirile la apariția miraculoasă a statuii lui Ovidiu din Constanța ne oferă un argument că informațiile s-au stratificat în timp și că acestea sînt — firese — stralul cel mai nou. Se mai poate constata că, în unele, informațiile despre Ovidiu se detașează de fondul legendar. Ele oferă o imagine a poetului așa cum ne-ar fi putut-o oferi însăși biografia lui, fără nici un element supranatural, decît miraculoasa metamorfoză a omului în statuie. În altă serie de legende și în colinde, chipul lui Ovidiu este încorporat în canavaua legendei. Ovidiu a devenit un personaj legendar, cu calități supranaturale. Aici, imaginea lui se apropie de aceea din legendele ovidiene ce s-au născut pe pămîntul Sulmonei nălafe. Nu este exclus ca unii din călătorii italieni care au poposit prin aceste locuri și s-au interesat de soarta concetățenului lor și-al nostru, să fi povestit biografia poetului și legende despre el, reînvîind astfel în conștiințele urmașilor amintiri peste care se aşternuseră cenușa altor veacuri, și aşteru straturi groase de lut se aşternuseră peste vestigiile cetății din anul XIIIului său. La urma-urmel, corăbierii genovezi s-au oprit adevsea în golful omănit. De ce n-am admite că primii ei ci au fost și unii care dacă nu ştiau mai mult, ştiau însă legende despre Ovidiu. Poate că așa se explică și surprinzătoră mențiune din *Viața lui Dante* de Boccaccio în legătură cu locul de înmormîntare a lui Ovidiu pe o insulă în mijlocul unui lac. Ştirea despre bănuitul loc al mormîntului lui Ovidiu a fost dusă în Italia de corăbieri.

Ipotezele profesorului N. Lascu, în primul său studiu *Ovidiu în România* completează cu informații prețioase în studiul *Aminirea lui Ovidiu la Constanța*, capătă astfel o confirmare în plus. Ca și părerea sa că dezvelirea statuii poetului la Constanța și sirul de manifestări dedicate poetului și ocorei sale au readus și au împlinit raiin în conștiința generațiilor de azi tragicul destin al unei existențe ar și impetuoașă pătrundere în teatru permanent al culturii mondiale — într-unul strălucite creații poetice.

Într-o noapte, mîniindu-se Dumnezeu din pricina răutății oamenilor, ar fi scufundat satul în care trăia și Ovidiu, acoperindu-l cu apă, ca și cum, de cînd lumea, ar fi fost numai o apă peste tot. Dimineața, cînd s-a uitat Ovidiu pe fereastra casei lui, n-a mai văzut în jurul curții decît apă, iar ograda i-a rămas înconjurată de apă, ca o insulă, cum e azi.

Văzind minunea aceasta, Ovidiu s-a înspăimântat atât de mult încât a rămas pe loc stană de piatră, ca o statuie, apoi a fost luat din insulă și dus de alți oameni la Constanța, unde se mai vede și azi". (Culeasă de la Anton Munteanu — Sibioara).

De la George P. George din comuna Ovidiu, am cules această variantă mai bogată care încearcă să explice apariția și numele lacului (Șurghiol = lacul de lapte n.n.), insula și statuia lui Ovidiu: „În vremea cînd Dumnezeu umbla pe pămînt cu Sfîntul Petru, s-au dus ca să se adoptească în satul care era între Canara (numele vechi al satului Ovidiu) și băi Mamaia. În acest sat, erau niște oameni foarte răi și neprimitori. Între ei ședea și unul mai mare venit din depărtări, care se zice că ar fi fost Ovidiu. Negăsind cei doi călători adăpost la nici un locuitor, s-au oprit

Rep.: — V-aș ruga să vorbiți despre dumneavoastră: de unde sunteți, când ați terminat facultatea ș.a.m.d. Citeva date biografice, în linii esențiale...

Iuliu Costea: — N-am prea multe de spus. Sint dobrogean, m-am născut la Techirghiol. Liceul l-am făcut la Constanța, la „Mircea”. Am intrat în facultate în 1958, la Cluj. Am absolvit în 1964, având ca specialitate medicina generală. Comisiei de repartizare l-am cerut să mă trimită în Dobrogea. Era un post liber la Dobromir. În iunie '66 am fost detașat la Adamclisi... și aici am rămas. M-am căsătorit, soția e învățătoare, avem doi băieți... Cam asta!

— Aveți un program zilnic de lucru? Vreau să spun, în afară de orele de cabinet.

— Da, mă trezesc devreme, particip la treburile gospodărești ale dimineții, la ora 9 mă așez la masa de lucru și timp de trei ceasuri studiez. După-amiază, încep consultațiile, timp de două ore — teren, celelalte cinci, la cabinet.

— Aveți personal numeros în subordine?

— Doi medici, o asistentă de ocrotire, moașa de la Casa de naștere, o soră pediatră, trei surori medicale, un ofician sanitar, agentul dezinfectant, o infirmieră, o îngrijitoare, vizitatorul — circumscripția e destul de întinsă, fără șarjetă nu mă pot descurca, trebuie să merg la Urluia, la Hațeg, Abrud, la ferma Abrud, situată relativ departe...

— Înțeleg că aveți destulă bătaie de cap cu treburile administrative...

— Dacă nu lucrez cu ceasul în mână, risc să nu fac tot ce trebuie, tot ce e necesar să fac într-o zi. Sigur că în imediata mea atenție stau îndatoririle profesionale, îngrijirea sănătății populației. Colectivul circumscripției este însă bun, oamenii își fac datoria, încit acum standardul sanitar al comunei este sensibil îmbunătățit. În '67 s-au născut 28 de copii în toate localitățile circumscripției. În anii următori, indicele natalității a crescut mereu. Și nu numai starea natalității s-a ameliorat ci, în general, situația sanitară a populației.

— Există diferențe între munca medicului de țară și munca medicului de la oraș?

— Destule. În primul rând, între condițiile de viață ale fiecărei categorii. Ale noastre sint mai dificile. În al doilea rând, în mediul rural teritoriul este mult mai mare, medicul are de făcut drumuri lungi, îi trebuie condiție fizică, pur și simplu, și nu numai condiție fizică ci, o spun serios, și tărie de caracter. Pe urmă: medicul, îndebste, trebuie să citească mereu, trebuie să citească enorm, să se informeze, fiindcă există o veritabilă explozie a datelor științifice în medicină, ca și în celelalte științe, și dacă ai pierdut pasul, e greu, dacă nu imposibil, să ajungi pe urmă la nivelul ultimelor noutăți. Da, dar medicul specialist din oraș se informează în cadrul specialității sale, pe cind cel din circumscripția rurală — în toate direcțiile. Ca să nu mai vorbesc de avantajul de a avea la îndemână laboratoare, bine utilitate, pentru analize clinice. Și-ar mai fi ceva: populația arădnească, aflată la un înalt nivel de instruire, este mai lesne de abordat, mai receptivă la sfaturile medicului. Sigur, nu privesc lucrurile în absolut, vorbesc doar de media statistică...

— Și totuși, în ciuda acestor greutăți, obiective, e drept, dar nu mai puțin existente, v-ați înscris la doctorat. Aș zice că e un act de curaj, de cetezanță bărbătească. V-ați angajat într-o întreprindere deloc ușoară...

— ... dar necesară. Nu vreau să spun că fiecare medic trebuie să fie neapărat și doctor în medicină. De fapt, nici n-am plecat de la premisa că trebuie cu orice preț să obțin titlul de doctor. Am continuat, pur și simplu, ceea ce începusem în facultate. N-am făcut altceva decit să mă perfecționez, să-mi apropii ultimele date ale medicinii în direcția care mă interesa.

Ca student, am făcut parte din trei cercuri științifice. M-am prezentat la examenul de diplomă cu o teză intitulată „Studiul microclimatului din noile locuințe urbane” la care, pînă s-o aduc în faza redactării definitive, am lucrat trei ani: un referat pe această temă îl prezentasem, de altfel, în cadrul seminarului național al studenților în medicină, prin '61 sau '62, nu-mi amintesc exact. (Azi, subiectul este extrem de actual).

Timp îndelungat m-am preocupat și de problemele ginecologiei. Preocupările mele din afara cadrului strict al orelor de curs au fost enorm stimulate de pilda profesorilor, și-mi fac o datorie de recunoștință față de acești mari dascăli vorbind aici despre domeniile lor; mi-au fost profesori savanți de talia academicianului Aurel Moga (la care am avut 10, lucru nu prea des întîlnit...), a prof. I.G. Rusu, anatomist de mare reputație, a prof. Victor Preda, secretarul Filialei Cluj a Academiei R.S.R.... Nu m-au învățat numai carte, m-au învățat și altceva, care mi-a fost de neprețuit ajutor, mai ales cind am început să dau piept cu greutățile, dragostea fe profesiei și codul etic al medicului.

— Văzîndu-vă ajuns într-o circumscripție din mijlocul Dobrogei, departe

spiritul creator — dincolo de condiții

Am discutat deunăzi, îndelung, cu doi specialiști tineri, absolvenți meritori ai facultății, care-și practică profesia în mediul rural. Am stat de vorbă „la ei acasă”, adică în cadrul în care-și desfășoară activitatea. Cu medicul Iuliu Costea, un tînar de 33 de ani, șeful circumscripției sanitare Adamclisi, în cabinetul său de consultații de la dispensar, cabinet spațios, cum spațioasă este însăși clădirea dispensarului, printre dotările cărui se află și aparatul stomatologic, ultramodern, într-un nimic deosebit de cel din oricare clinică urbană. Cu medicul veterinar Dobro Sava (26 de ani), la I.A.S. Stupina, unde și-a făcut debutul în profesie, loc de care și-a legat cu trainice legături sufletul. În convorbirea noastră, am stăruit mult asupra două chestiuni. Întîi, despre sat ca loc de muncă. Am convenit că spiritul creator, dincolo de condiții, se întemeiază în primul rînd pe entuziasm, pe convingeri morale puternice. În afară de aceasta „satele noastre — așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința cadrelor de conducere din agricultură — s-au transformat mult, s-a construit mult, sint incomparabile cu ceea ce au fost în trecut”.

Pornind de la aceste considerente, am abordat a doua temă a discuției noastre: creativitatea intelectualului din mediul rural. Este acesta, prin însuși statutul său, așa cum pretinde cîte un dornic să dea bir cu fugiții, „îmînat în posibilitățile sale de afirmare”? Lipsa — obiectivă — a anumitor condiții de studiu înseamnă ipso facto handicapare? Iată cîteva întrebări la care cei doi interlocutori au răspuns, dincolo de condiții și înainte de a discuta cu mine, cu faptele lor.

AL. MIHALCEA

de bibliotecă, de revistele de circulație internațională, de clinică și de laborator, nu v-a încercat teama de plafonare?

— Nu, fiindcă nici măcar nu mi-am pus problema asta. „Plafonare” e un eufemism, termenul exact e „ratare”. Și ratat nu ajunge decit cel care nu muncește cu seriozitate și cu credință în sine și-n rostul muncii sale. V-amînțit cum definea Axel Munthe (medic) ratarea? „Ești un ai fi putut să fii, adică un ratat!”. E mai mult decit o definiție, este c gravă, profundă, tulburătoare meditație asupra destinului uman și asupra condiției intelectualei lui, în special. Iar eu n-am ajuns tot ce pot să fiu... Nu mă refer deloc la cine știe ce trepte ierarhice, mă gîndesc doar la pregătirea mea. Practic, lucrurile sint foarte simple: am venit la țară să lucrez, așa cum aș fi lucrat și la oraș, și lucrînd, a trebuit iar să lucrez, și iar și iar... Am avut altele „soluri de cazuri” (dacă mi-e îngăduit să mă exprim așa) de rezolvat încit n-a fost nevoie să mă îndemne vreo ambiție să pun mina pe carte. E o condiție sine qua non a celui care-și respectă profesia. Altfel...

— Așadar, v-ați înscris la doctorat...

— ...da, în '69 m-am prezentat la concurs. Din inițiativa acad. Octavian Fodor, rectorul Institutului, clujenii au luat obiceiul ca admiterea la doctorat să se facă trecînd prin „ciurul” unei comisii. Cea în fața căreia m-am prezentat era formată din cinci profesori: rectorul și profesorii Goia, Gligor, St. Hărăgus, Faur Aron și conf. Tănăsescu — toți șefi de clinică. Mai e cazul să spun la ce nivel se ridica „ștacheta” exigenței? Candidau medici primari, specialiști, asistenți universitari, cercetători... Eram singurul medic de circumscripție, și încă rurală! Am intrat nu prea convins că reușesc, și-am reușit.

— Cit timp vă pregătiseți?

— Ei, aici e „cheia” reușitei mele. Dacă aș fi citit doar în vederea examenului, poate că nu reușeam. În timpul facultății, însă, studiasem enorm, la bibliotecă, institutul și la Centrul de documentare. Îmi luasem și un concediu fără plată, de două săptămîni (de altfel, după absolvire, opt concedii de odihnă mi le-am petrecut în bibliotecile Clujului), participasem, la Constanța, la un curs — „Urgențe în medicina internă”... Arum am de prezentat teza de doctorat, „Studiul

clinico-epidemiologic al hipertensiunii arteriale esențiale într-o circumscripție sanitară din Dobrogea”.

— Adamclisi e la 60 de kilometri de Constanța și la aproape 200 de București. Cărțile și revistele românești vi le cumpărați, sînteți abonat, se înțelege. Dar cele străine...

— De la colegi, de la centrele de documentare... Mai cu dicționarul, mai cu ce-am învățat în liceu, am ajuns să citesc lucrări de specialitate în engleză, franceză, rusă și germană.

☆

Rep.: — De cînd lucrați la Stupina? Dobro Sava: — Din octombrie 1972, de cînd am fost repartizat la absolvirea facultății de medicină veterinară a Institutului agronomic Iași.

— Ați solicitat postul acesta?

— Nu în mod special. Aveam oricum de gînd să vin în Dobrogea, sint din Horia. Sigur că m-am bucurat să găsesc un loc de muncă în apropierea comunei natale, îmi pot vedea mai des familia. La comisie am intrat, în ordinea mediei, al treilea și întîmplarea a făcut ca I.A.S. Stupina să figureze pe listă tot pe locul III.

— De ce ați ales medicina veterinară?

— De fapt, marea mea pasiune din timpul liceului a fost filosofia. Am candidat... și n-am reușit. Nu m-am descurajat. Am stat și-am chibzuit, mi-am dat seama că m-am pripit. Am pus din nou mîna pe carte, m-am pregătit temeinic și m-am prezentat la medicina veterinară. Am reușit printre primii.

— Cum ați fost întîmpinat?

— Așa cum cred că s-ar cuveni să fie întîmpinat orice absolvent. Am găsit cel mai larg și mai pîrîntesc sprijin la directorul întreprinderii, tovarășul Onic Mardiros. A stat prietenește de vorbă cu mine, mi-a explicat pe îndelete în ce constă specificul muncii mele, mi-a spus că I.A.S.-ul rămăsese fără specialist de vreun an de zile. „Doctore, nu e simplu, de ce să te amăgosc? Efectiv mare, ferme multe, fel de fel de probleme... Nu e ușor, dar nu trebuie să te sperii. Cine n-are greutăți, cine nu dă peste probleme? Esențialul nu e că sint probleme, ci că trebuie și pot să fie rezolvate! Doctore, bine-ai venit și spor la treabă!” La rîndul meu, eram nerăbdător să aplic ce învățasem în facultate...

— Etapa universitară ajunge pentru pregătirea unui specialist?

— Afirm hotărît că nu, și mai zic încă ceva: e o diferență mare de tot între facultate și munca în producție, între teorie și practică. Oricît de bine te-ai prezenta la examene, oricît de mare ar fi media absolventului de facultate, specialist nu devii cu adevărat decit în procesul muncii. Cu o condiție: să nu neglijezi o clipă cartea! Medicul veterinar e ca și medicul uman, ca și profesorul, ca și strungarul de înaltă calificare: trebuie să fie la curent cu tot ce e nou. De-abia la Stupina am înțeles că viața, în cazuistica sa concretă, e infinit mai largă decit materia pe care ți-o oferă școala.

— Cînd vorbești de „greutățile începutului” v-ai gîndit cumva la problemele cu care se mai confruntă uneori absolventul proaspăt repartizat: locuință, depășirea stadiului primelor contacte cu munca productivă ș.a.m.d.?

— Nu. Datoriți conducerii întreprinderii, n-am avut necazuri în această privință. Altfel m-a frîmîntat: cum să ciștiig încrederea oamenilor, să-i fac să vadă în mine un adevărat sprijin, un tovarăș de nădejde. Și încă ceva, mi-eră teamă că voi fi pus în fața unor situații neobișnuite, la care să nu găsesc răspuns în manuale. Și, vorba romînilor, de ce ți-e frică... De-abia la I.A.S. mi-am dat seama de valoarea imensă a orelor de lucrări practice din facultate... În fond, cursurile universitare îți dau doar scheletul pregătirii, te învață de unde să citești, ce surse să cauți. Am păstrat toate caietele din cei cinci ani, le-am recitit, le-am confruntat cu experiența ciștiigată în munca zilnică din ferme... Uneori am cunoscut și amărăciunea insuccesului. Vorbeam de greutăți, poftim: apare variola la porci, boală infecto-contagioasă care dă mult de furcă zootehnicilor. Antibioticele pe care le-am folosit n-au dat rezultatul scontat. Am stat, m-am gîndit, i-am propus directorului să-mi îngăduie să prepar eu un vaccin. Bineînțeles că vaccinul, ca orice produs biologic, trebuia experimentat, inoculat unui lot experimental. Am trecut la treabă, am recutat cruste de variolă de la purceli bolnavi, le-am triturat, le-am filtrat, am injectat produsul... și-arz așteptat cu inima strînsă! Rezultatul: animalele s-au însănătoșit. Am devenit optimist, încrezător în puterile și-n priceperea mea. Riscînd, căci și-a asumat un risc, directorul mi-a făcut un bine moral de înaltă valoare pentru mine...

— Ce credeți, se poate face cercetare științifică și la țară, într-un I.A.S.?

— Eu zic că da. Atunci cînd nu există laborator sau cînd studiul preînde analize minuțioase, subtile, poți colabora cu un institut, cu un cercetător care dispune de cele mai bune condiții. La țară materia de cercetare este colosal de multă, mereu apar probleme noi, n-ai decit să-ți alegi o temă sau alta și să te apuci zdravăn de lucru. Uite, dezvoltarea complexelor zootehnice a adus cu sine tehnopatiile, inexistente pînă mai deunăzi: firește că trebuie să se întreprindă ceva în această direcție. Cercetarea nu înseamnă numai decit să ajungi la o descoperire epocală, să revoluționezi un domeniu. Oricare specialist cu dragoste de muncă și de domeniul lui de activitate poate să contribuie cu ceva, mult-puțin, dar să contribuie la rezolvarea unei probleme. Profesorul Constantin Surdan de la Institutul de virusologie a folosit, pentru prima dată la noi în țară, vaccinul antirickettsian, la I.A.S. Stupina. Acum cîțiva ani, la ferma 7 — Zavalu au fost foarte multe cazuri de avort la ovine. S-a descoperit că rickettsiile erau cauza. S-a trecut la inocularea vaccinului, iar mie mi-a revenit sarcina de a-i urmări eficiența. Asta înseamnă o evidență precisă, date notate cu exactitate, situații comparative, tabele, urmărirea în timp a unor loturi de animale... Deci, dacă omul vrea, dacă specialistul se angajează să depășească condiția rutinieră a profesiei sale, nu numai că nu-i stă nimeni în cale, dar toată lumea are de ciștiigat: și societatea, și unitatea unde lucrează, și el însuși. Din toate punctele de vedere...

26 februarie

Dimineața, ora 9. Împreună cu D. R. Popescu și Liviu Leonte, grăbim pasul spre marele pavilion al expoziției. Șiruri de oameni, șiruri de mașini țixite de oameni zorcesc spre același loc.

Intrăm. Tribuna „0”, rezervată invitaților, este așezată sus, în punctul opus tribunei oficiale. Recunosc o multime de scitori: Virgil Teodorescu, Laurențiu Fulga, Ion Bănuță, Ion Gheorghe, Ion Alexandru, Ion Hobană...

Mă instalez lîngă Virgil Teodorescu și Ion Bănuță. Putem prinde în privire toată sala. O mare de capete. Mulți, foarte mulți bărbați. Mulți cu părul încrunțit, cu fețele arse de soare și vînt. Dar toți au chipurile vesole, cu ochii vioi. Vorbesc degajat, în surdina.

Unde-or fi conștanțenii mei? În tribuna din stînga, îl recunosc pe tovarășul Teodor Coman, primul secretar al Comitetului județean Tulcea al P.C.R., și o serie de ingineri, conducători ai unor unități agricole tulcene. Disting profilul inginerului Ciurea de la Casimcea... Undeva, jos, chiar în fața tribunei oficiale, parcă zăresc chipurile citorva conștanțeni: nea Nicolae Gaidagiu, Emurla Sabri, doctorul inginer Tomoroga... În pauză, aveam să mă conving că nu mă înșelam.

Un ropot uriaș de aplauze țînește de pretutîndeni. Apare tovarășul Ceaușescu, urmat de ceilalți membri ai prezidiului acestui forum. Conducătorul partidului și statului salută mulțimea. Gestul ne-a devenit familiar. Se scandează îndelung numele conducătorului, numele partidului, numele patriei; se scandează legătura indisolubilă între conducător și popor.

La tribuna, tovarășul Ceaușescu expune cuvîntarea urmărit cu atenție încordată de cei peste 8.000 de participanți la Conferință. Mă impresionează simplitatea, claritatea, logica strînsă

ÎN PRAG DE PRIMĂVARĂ

a expunerii, căldura vocii tovarășului Ceaușescu, care se adresează direct, parcă ar dialoga cu cei din sală, cu sutele de mii de oameni ai muncii care, în fața televizorului sau aparatelor de radio, ascultă cu aceeași încordată atenție acest bogat program al înfloririi agriculturii noastre socialiste.

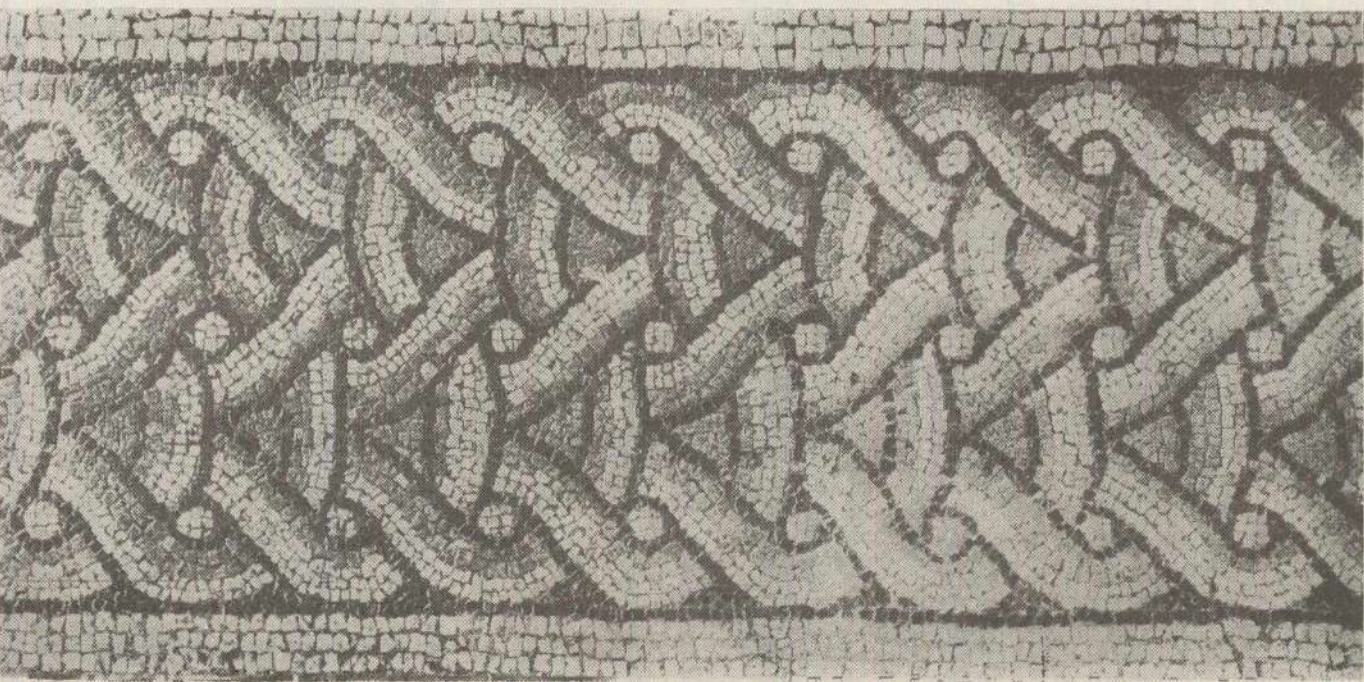
La început, vorbitorul evocă glorioasa tradiție de luptă a țărănimii, pentru libertate, independența patriei, droptate și progres social. Surprind cu emoție un șir de coincidențe. Aproape toate marile evenimente din viața țărănimii noastre s-au declanșat în prag de primăvară. Răscoala din 1907 a răbînuit la început de martie; reforma agrară, mult rîvnită și așteptată reforma dreptăți și cînsită, s-a făcut în februarie și în primele zile ale lui martie 1945; istorica plenară care a elaborat actul de naștere al agriculturii noastre socialiste s-a desfășurat, în primele zile ale lui martie 1949.

25 de ani! ... Doar un sfert de veac. Și totuși, saltul realizat în acest răstimp capătă proporții de uriașă punte peste veacuri, peste toate suferințele, luptele, înfrîngerile îndurate de oamenii pămîntului, unind într-un mînunchi uriaș nădejile lor niciodată înăbușite.

Se prezintă, în cifre concludente, realizările, demonstrîndu-se contribuția hotărîtoare a industriei socialiste la obținerea lor. Îmi dau seama acum că există o dinamică a cifrelor cu semnificații deosebit de bogate. Mi-am notat și urmăresc înfruntarea unor cifre. În România anului 1938 se foloseau la lucrarea ogoarelor 4.000 de tractoare, „toate proprietatea moșierilor și chibăurilor. Țăranii își munciau pămîntul cu brațele, cu animale, foloseau unelte vechi, primitive, inclusiv pluguri de lemn. Din această cauză, recoltele erau mici, iar țărănimia se afla tot timpul într-o situație economică deosebit de grea. La acestea, se adăuga lipsa asistenței medicale: lipsa de școli, analfabetismul, care în 1938 cuprîndea peste 44 la sută din totalul populației rurale în vîrstă de peste 7 ani... Taboul eforturilor partidului și guvernului pentru înzestrarea agriculturii cu utilaje moderne, pentru asigurarea tuturor condițiilor necesare lucrării științifice a pămîntului este impresionant. ...Astăzi, pe ogoarele țării lucrează 115.000 tractoare, aproape 44.000 combine, circa 50.000 semănători... și numeroase alte mașini și utilaje de înalt randament... Cantitatea de îngrășăminte folosite este în continuă creștere: 715 mii tone în 1973, față de 6 mii tone în 1950... Și tabloul acesta al dezvoltării concretizată în cifre continuă să ne schițeze transformarea satelor al căror nivel de confort se apropie treptat de nivelul orașelor, extinderea rețelei de

ION BĂDICĂ

(Continuare în pag. 10)

GEO BOGZA — dincolo de reportaj

Aşa cum Tudor Arghezi şi-a numit poeziile, cu o modestie polemică, „cuvinte potrivite”, Geo Bogza şi-a alegeat proza sub semnul reportajului. Într-o profesiune de credinţă din 1934, acce marca încheierea activităţii sale avangardiste şi începutul colaborării de mare răsunet la *Vremea*, scriitorul declara chiar că nu consideră a se fi ridicat încă la înălţimea exigenţelor genului pe care o prejudecată curentă îl situează în afara literaturii, dar care, în fond, „este cel mai bun corectiv al esteticii turnului de fildeş”: „Din aceste trei elemente de bază ale gazetăriei moderne (pamflet, reportaj, informaţie, n.n.), cel ce scrie rîndurile de faţă şi-a ales reportajul. El nu este încă un reporter, dar are cea mai fierbinte dorinţă să devină”. Ulterior (1970), prefăcînd ediţia definitivă din *Tara de piatră*, Geo Bogza avea să revină asupra acestor cuvinte, mărturisind, după o scurtă şi lucidă retrospectivă, că, datorită naturii sale lirice, nu a fost niciodată cu adevărat un reporter. Fantezia s-a amestecat mereu în reconstituirea realităţii, transformînd-o, pînă la urmă, într-un mijloc de exprimare a propriilor aspiraţii şi revolte. Deslăşuirea venea însă tîrziu. Complicatul mecanism interpretativ al criticilor se declanşase deja, nuanţînd pînă la saturaţie conceptul hibrid de „reportaj literar”. Orice altă versiune, departe de a produce o mutaţie radicală, nu putea decît să se adauge, ca o sugestie, la dosarul voluminos, intrat definitiv în istoria literaturii, al bibliografiei critice bogziane. De altfel, scriitorul însuşi îşi concepea revendicarea în interiorul formulei al cărei prizonier devenise, dovadă, ca eroul lui Sartre, că oamenii trebuie să se conformeze cîteodată numelui sau renumelui lor.

Istoric vorbind, Geo Bogza a scris într-adevăr reportaje, dar aceasta spune foarte puţin, aşa cum foarte puţin spune faptul că *Infernul* este, la origine, un pamflet compus de Dante la adresa adversarilor săi politici sau că, prin *Lucaferul*, Eminescu şi-a exprimat indignarea faţă de infidelitatea iubitei. Cu instrumente concrete şi răspunzînd unor necesităţi imediate, Bogza şi-a constituit o viziune asupra lumii mai presus de circumstanţe. Opera sa, comparabilă nu cu ideea convenţională de reportaj, ci cu tot ceea ce are mai bun literatura română, există pur şi simplu ca operă.

Ceea ce surprinde (şi deja s-a remarcat) la Bogza este capacitatea sa de a sesiza legături între fenomenele cele mai diferite. Grăunţele de nisip sau frunza din care doineşte ciobanul din Carpaţi, deşi de-o importanţă practică minimă, devin, în această optică integratoare, elemente fundamentale ale marilor cicluri cosmice. Înţelegerea universului ca un tot unitar, prezentă la alţi gânditori şi artişti, nu poate însă constitui, prin ea însăşi, o particularitate. Interesant, la scriitorul român, este modul în care se realizează o asemenea înţelegere.

Conform celei mai răspîndite opinii, Geo Bogza ar ajunge la o reprezentare organică a lumii prin lirism. Asemenea poezilor romantici, el ar unifica totul datorită unei subiectivităţi copleşitoare, care îşi subordonează elementele cele mai eterogene. Principiul argument în favoarea acestei aserţiuni este furnizat de istoria literaturii: primele volume ale lui Geo Bogza — *Journal de sex*, 1929 şi *Poemul înveţat*, 1933 — sînt volume de versuri. Perioada respectivă, esenţial marcată de avangardism, nu se defineşte însă printr-o autentică atitudine lirică. Profesînd „exasperarea”, editorul tenace al revistei *Urmuz* şi imprevizibilul colaborator al publicaţiilor *Bilete de papagal*, *Unu*, *Pingvinul* şi *Meridian* scrie versuri de un prozaism ostentativ care, mai mult decît configurarea unei poezii proprii, urmăresc dinamizarea poeticii tradiţionale, a confortabilului convenţionalism burghez în general.

Un alt argument, de data aceasta de ordin literar, este patetismul whitmanian al scrierilor în proză. Cu gesticaţia sa amplă, grandioasă, Geo Bogza pare să transforme lumea într-o vastă orchestră a elanurilor lirice. De fapt, această permanentă exaltare nu organizează datele realităţii, ci însoţeşte, ca slare de spirit,

efortul organizator. Ca şi cum şi-ar citi cărţile pe măsură ce le scrie, prozatorul se entuziasmează descoperind că inepuizabila varietate fenomenală poate fi sistematizată.

Faţă de realitate, Geo Bogza are, prin urmare, atitudinea unui investigator. Ca un Jules Verne al prezentului, el îşi manifestă curiozitatea faţă de toate domeniile cunoaşterii, ascultînd explicaţiile unui ţăran sau ale unui meseriaş cu acelaşi interes cu care urmăreşte, în presă, informaţiile privind progresele realizate în fizica nucleară. Spre deosebire însă de omul obişnuit, care îşi actualizează cunoştinţele pe rînd, în funcţie de necesităţi, Geo Bogza ştie mereu tot ceea ce ştie. Memoria sa fabuloasă, despre care se vorbeşte adeseori, este mai mult decît un instrument de acumulare enciclopedică, o capacitate cu totul neobişnuită de a menţine amintirile în prezent.

Ajungînd pe un teritoriu necunoscut, Geo Bogza nu cade în extaz şi nici nu se lasă înfiorat de sentimentul absurdului. Prima sa grijă este să intre în posesia unei hărţi sau, dacă este vorba de un ansamblu industrial, să i se explice funcţionarea. În *Oameni şi cărbuni în Valea Jiului* (1947), două capitole sînt consacrate reprezentării spaţiale a galeriilor subterane. Cu o răbdare didactică, scriitorul desenează structurile de cărbuni şi, alături, puţul vertical. Orizonturile suprapuse la intervale de cîte treizeci de metri, transversalele şi abatajele. Treptat, în imaginaţia sa şi a cititorului, mina, care nu însemna pînă atunci decît o peşteră întinsecă sau un labirint de tunuri, devine o bine gândită structură supraetajată.

Aparent, o literatură cu un asemenea subiect ar trebui să conţină doar notaţii impresioniste. Aceasta însă, prin faptul că fixează spontan reacţiile sufletului, sînt mult mai aproape de reportaj. Adevărată literatură se naşte, dimpotrivă, din reprezentări „ştiinţifice” de genul celor pe care le construieşte Bogza. Deşi în mod real dispune aşa cum sînt înfăţişate, galeriile miniere nu pot fi niciodată văzute astfel. Ca un arheolog fantast, scriitorul scoate la iveală din adîncurile pămîntului o monumentală arhitectură de goluri şi straturi de cărbuni. „Schema” sa, fundamentată pe planşe şi indicaţii ingineresti aride, are forţă vizionară.

Imediat după ce a configurat în spaţiu structura nevăzută a minei, Bogza, cu memoria sa totală, evocă reţeaua arborească prin care fulgeră curenţii electrice spre sutele de agregate miniere, traseele, de-o importanţă vitală, ale aerului curat adus de ventilaţie, rotaţia, precisă ca un ceasornic, a schimburilor de lucru, itinerariile şi acţiunile oamenilor, multiplicate, ca în oglinzi paralele, de existenţa a zeci şi zeci de galerii asemănătoare. Ce aparat de filmat ar putea înregistra pe peliculă această imagine de ansamblu a straniei metropole subpămîntene?

Pe măsură ce sînt completate, reprezentările, în loc să se prăbuşască şi să se disperseze, se consolidează. În fiecare stadiu, scriitorul recurge la cîte o metaforă reordonatoare. Mina de cărbuni, văzută întîi ca un vapor scufundat pe care scafandri încearcă să-l recupereze bucată cu bucată devine, ulterior, un oraş cuprins de agitaţie şi, în final, o înmărgă lume, cu legile ei. Ca şi cum ar avea o viaţă proprie, viziunea absoarbe, încorporează ceea ce i se mai oferă. Impresia ultimă este de concomitenţă, de existenţă organică, dar nu trebuie uitat că scriitorul a ajuns aici spaţializînd o abstracţie.

În *Tăbăcării*, calea este aceeaşi, deşi Geo Bogza, copleşit de spectacolul unei munci istovitoare, nu-şi exprimă, ca în *Oameni şi cărbuni în Valea Jiului*, şi admiraţia futuristă faţă de civilizaţie. Tehnologia argăşirii pieilor, de la descărcarea căruşelor pline de înşingera materie primă şi pînă la finisarea cupoanelor care nu mai amintesc prin nimic originea lor animală, este reconstituită metodic. Astfel, ceea ce pentru trecătorul de pe stradă nu putea fi mai mult decît o vagă bănuială, întreţinută de aspectul mohorît al zidurilor şi porţilor fabricii se

organizează şi capătă o concreteţe de cosmar. Fiecare etapă a procesului industrial, tocmai prin stricteţea cu care este situată şi descompusă în operaţiile componente, devine o bulgăie a infernului. Prinşi în roţile uriaşului angrenaj tehnologic, oamenii par ispăşitori unor păcate de neiertat. Chiar maşinile, care au fost inventate pentru a li se supune cu sollicitudine şi suplete, s-au transformat, din cauza avidităţii proprietarilor lor, în monştri lacomi, gata să smulgă, atunci cînd hrana întârzie, şi braţul vreunui lucrător obosit, depăşit de ritm.

Pentru Geo Bogza, viaţa socială este o realitate care merită explorată mai mult decît cel mai exotic spaţiu geografic. De altfel, chiar şi atunci cînd compune epopeea unui riu (*Carlea Olului*) sau cîntă frumuseţea severă a Munţilor Apuseni (*Tara de piatră*), scriitorul coboară frecvent de la înălţimea care îi permite o perspectivă panoramică pentru a se amesteca printre oameni şi a înţelege relaţiile dintre ei. În *Lumea petrolului* preocuparea aceasta este dominantă, poate şi pentru faptul că peisajul petrolifer, cu noroii săi vesnici şi cu ciudata pădure de sonde, adusă parcă de pe o altă planetă, reprezintă produsul exclusiv al civilizaţiei. Ca şi în *Ficărilor* lui Radu Tudoran, totul gravitează aici în jurul preloaselor izvoare de lichid negru şi viscos. Cînd aceste izvoare seacă, oamenii părăsesc imediat instalaţiile, astfel încît ele par în scurt timp vestigiile unei activităţi de demult, de neînţeles.

Succesiunea rapidă a momentelor de prosperitate explozivă şi a celor de dezastru economic nu are o logică evidentă. Scriitorul pătrunde însă dincolo de aparenţe. Lumea petrolului dintre cele două războaie este însăşi lumea burgheză în care banul, cu fluctuaţiile sale rezultate din ciocnirea browniană a intereselor, guvernează destinele. Pentru a-i divulga mecanismul, Geo Bogza o compară cu o sală de bursă în care agitaţia paroxistică şi, la prima vedere, absurdă depinde riguros de creşterea şi scăderea acţiunilor. Văzută astfel, viaţa din Valea Prahovei nu mai suferă de fragmentarismul jurnalistic al romanului lui Cezar Petrescu cu aceeaşi temă, dar nici nu se confundă cu o lecţie de economie. Radiografia socială serveşte doar schiţării unei structuri în jurul căreia se va constitui o reprezentare vie şi complexă, originală tocmai prin realismul ei fundamental.

Uneori, la Geo Bogza, preocuparea de a sistematiza faptele ia forma unor investigaţii monografice. Bucurîndu-se parcă să enumere toate elementele care exemplifică un principiu, scriitorul redactează liste interminabile de forme ale norilor (*Cartea Olului*) sau de obiecte încărcate de amintiri aruncate la gunoi (*Valea Pîngerii*). Această erudiţie fastuoasă — înrudită cu aceea a lui Hugo care, în *Oamenii mării*, epuiza comparaţiile posibile cu o caracatiţă — este de coloratură romantică şi, în orice caz, înseamnă altceva decît pedanterie sau obiectivism. Astfel, în *Valea Pîngerii*, prin inventariere se realizează o retorică amplă a desuetudinii, procedeul amintind modul în care clasicii tratează tema *ubi sunt qui ante nos*. Înşiruirea de obiecte intrate în dizgraţie şi descompunere produce cu timpul un sentiment, cantitatea se transformă în calitate. Mai mult decît atât: faptul că în amorfitatea fetidă a gunoierilor pot fi descoperite urme ale tuturor aspectelor vieţii creează impresia că Valea Pîngerii este reversul adevăratei lumi, ipostaza ei putrefactă şi îngrozitoare.

„Monografia” fluidelor şi efemerelor înfăţişări ale norilor, din *Cartea Olului*, are alt efect artistic. Ca în *O mie şi una de nopţi*, unde numirea tuturor varietăţilor de pietre şi metale preţioase din peşterile cu comori

ALEX. ŞTEFĂNESCU

(Continuare în pag. 10)

Cele două romane ale lui Dumitru Radu Popescu aparute la sfîrşitul anului trecut se conformează tematic unui univers rural construit de altfel de către prozator cu minuţie ambiţioasă în nuvelele *Dor*, *Floia albă*, *Căruţa cu mere*, *Duioi Anastasia* trecea şi romanul *F. Reîntînd* personaje şi întâmplări dramatice neelucidate, petrecute într-un ţinut imaginar, conceput de fapt ca o sinteză a spiritualităţii rurale româneşti. D.R. Popescu se foloseşte şi aici de o sumă de evenimente extreme, de aceleaşi psihologii complicate oscilînd imprevizibil între apatie şi acţiune violentă, apelînd, asemănător, la sugestia osmozei dintre echilibrul sau dezechilibrul naturii şi cel al caracterelor. Un procedeu comun apoi este întrebuintarea unui prezent truca, prin descrierea unui real aflat în plan secund la o distanţă istorică, care proiectează acţiunile invaziabile în fabulos şi mitic. Totodată, însă, este foarte evident că, spre deosebire de prozele anterioare, cărţile de care ne ocupăm sînt mult mai puţin fidele unei poezii româneşti tradiţionale, exceptînd romanul *F. —* unde se disting acţiuni clare de înnoire a procedurii epice. În *Cei doi din dreptul Tebei* şi *Vînătoarea regală* aceste intenţii de modernizare sînt şi foarte explicite şi chiar explicate de mici arte poetice presărate ici-colo în fluxul naraţiunii. Ceea ce mi se pare însă interesant şi original în această deschidere spre romanul modern, care nu este un gest singular în proza românească actuală, vine tocmai din faptul că D.R. Popescu foloseşte în constituirea scriiturii româneşti inovaţiile estetice ale noului roman speculînd cu inteligenţă poetica folclorică şi unele caracteristici ale conştiinţei rurale arhaice. În acest sens, exactităţii sîrăce a evenimentului, i se preferă incertitudinea creatoare a indivizilor — subiecţi care, încercînd să-l expună, fabulează pe marginea lui implitindu-se. În *Vînătoarea regală*, într-un mic capitol de artă poetică, D.R. Popescu se exprimă de altfel în acest sens direct de pe poziţia personajului — narator: „Toată această descriere — spune el — nu are nici o importanţă; (...) Toate

gă la o perspectivă morală comparabilă cu aceea a mitului, romanul alunecă astfel spre diluţie. În comentarii, prozatorului îi lipseşte de altfel puterea spirituală a lapidari-tăţii conclusive.

În *Vînătoarea regală*, roman mult mai amplu şi mai bine scris ca cel precedent, dar construit după un tipar comun, se găseşte o justificare narativă chiar şi comentariilor sau conversaţiilor trenante. Acestea au rolul de a temporiza desfăşurarea epică a faptelor pregătînd suspansul, sau contribuind, prin simpla reluare a unor motive, la adîncirea atmosferei grave, dilatate pînă la cosmar. Mărturiile sînt adunate de această dată de procurorul Tică Dunărinţu, cel care în romanul *F. este ucis de Nicolae* (alt personaj din galeria martorilor), după ce desoperise nişte adevăruri deosebite de grave. De la început autorul ne derutează cu privire la starea oivă a anchetatorului, deoarece investigaţia acestuia pare să se desfăşoare după evenimentele din romanul *F. Să fie, aşadar, un fals Tică Dunărinţu? În sfîrşit, acceptîndu-l chiar şi aşa, luăm act de faptul că el vrea să afle adevărul cu privire la moartea (sau dispariţia) tatălui său (?), învăţătorul Horia Dunărinţu, în urma unor intrigi politice petrecute în jurul lui 1950 în Cîmpuleţ şi Branişte. Cele şapte capitole ale romanului sînt tot atîtea mărturii, una aparţinînd anchetatorului însuşi, fiecare realizată într-un mod care mai de care mai original şi mai straniu. Capitolul „Două sute de ardei” este de exemplu confesiunea unui „mort. Asemănător cu ce se întîmplă în romanul precedent, prozatorul subminează verosimilitudinea şi certitudinea controlabilă juridic a faptelor, introducînd aceeaşi tipologie psihică uşor naive, lunatică. De aceea adevărul căutat de Tică Dunărinţu, înzestrat cu o logică modernă, se topeşte, se estompează din ce în ce mai mult, ori de cîte ori el examinează lucrul ceea ce gîndesc şi debitează interlocoarii săi. Depoziţia cea mai coerenţă şi mai plauzibilă a romanului vine din partea unui martor care pe vremea întîmplărilor din satul Branişte era copil. Dar în acest*

cronica literară

DUMITRU RADU POPESCU ŞI ROMANUL MODERN *

aceste amănunte inclusiv ora sosirii acceleratului, inclusiv luna şi anul puteau să lipsească. Cîrma, oraşul, dimensiunile, şi numele protagoniştilor, tot acest decor — în spaţiu şi timp — nu valorează nici măcar cît o strămoşască „ceapă degerată”. Nu se mai poate suporta ambalajul exact al faptelor, s-a depăşit de mult... (pag. 86). Prozatorul se pronunţă în continuare pentru speculaţie, pentru infinite supozitii care să prindă într-o plasă de oţel complexitatea adevărului. Dar, pe parcursul romanului, se distinge clar că nu este vorba de un adevăr exterior, că singularul adevăr este adevărul scriiturii, al invenţiei. Tot aici, ca o concluzie, dar şi ca o anticipare, este bine de adăugat că, spre deosebire de Marin Preda care oferă în *Moromeţii* reconstituirea unei mentalităţi rurale dintr-o perspectivă morală, D.R. Popescu face în proza sa analiză psihologică a acestei mentalităţi.

În *Cei doi din dreptul Tebei* autorul-personaj, minat de o curiozitate justifiată, (atît de des întîlnită la autori romanului modern contemporan) încearcă să constituie din mai multe mărturii (aici apar naratorii flotanţi) un amor tragic consumat în timpul războiului în satul Tebea. Printr-un montaj de scene puternic vizuale ce vor să surprindă multiplicitatea lor straturii, evenimentele se încheagă în roman cu incertitudinea. Martorii (evreul Ilie şi nevasta lui, tînărul Gălăţioan, Saveta şi Ilonca), deşi par conduşi de dorinţa reconstituirii exacte, ca şi Ilie care repetă obsedant că „frumos ar fi să nu minjim şi să nu înflorim nimic şi mărturia noastră să rămînă dreaptă” (pag. 126), confundă realitatea cu visul, adevărul cu proiectiile uşor estetizante ale sufletului lor iubitor de fantastic. În depoziţii se amestecă întîmplări cu morţi înviaţi, halucinaţii, prevestiri. Din suprapunerea fragmentelor narative în roman se conservă cu forţă unor puncte de reper cîteva scene de o mare tensiune epică memorabile în ciuda aerului uşor senzational al unora din ele. Aceste scene ne pun în faţa unui prozator înzestrat cu puterea de a dirija forţa marilor ansambluri umane, cît şi tensiunea gradată a emoţiilor colective. Interesant mai mult ca experiment romanesque şi ca participant la un epos de mare respiraţie, *Cei doi din dreptul Tebei* nu face însă faţă tuturor comandamentelor autorului din cauza atmosferei incerte şi mult prea lirice întreţinute cu exagerare. Mai mult, D.R. Popescu forţează puţin unele evenimente să se preteze la prea multe sensuri. În loc să ajun-

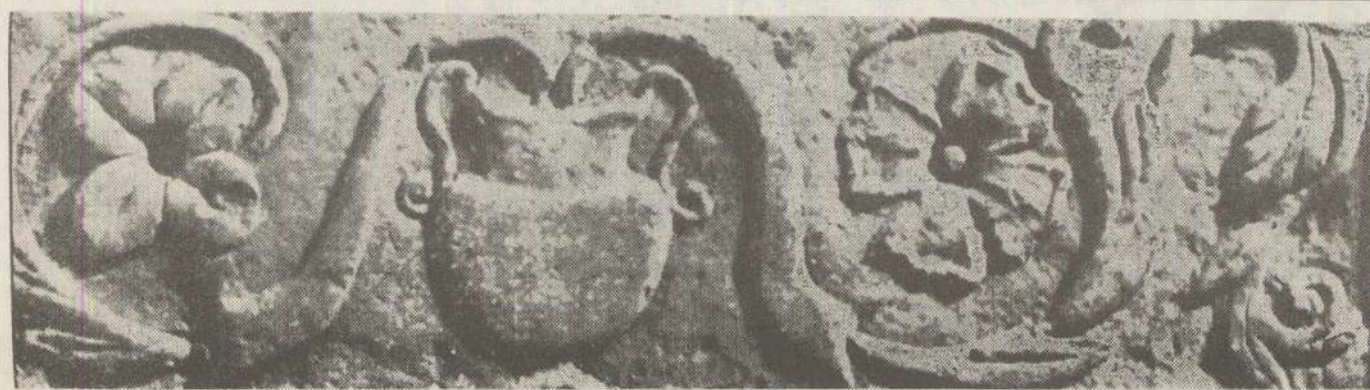
capitol, cel mai bun al cărţii ce-i poartă şi numele, tocmai această coerenţă este suspectă în cel mai înalt grad, tocmai fidelitatea reproducerii unor dialoguri, întîmplări, gesturi minime săvîrşite la o distanţă de timp enormă, este profund bizară. Nicanor vorbeşte despre sine ca despre „un copil ţicnit”. Aflăm, pe de altă parte, că el fusese în copilărie bolnav de halucinaţie şi din cauza asta nimeni nu îl lua în serios. Dorînd să fie crezut de cineva care, iată, chiar îl solicită, el poate inventa cea mai mare parte a mărturiei sale cu atît mai froneţic cu cît acum are toate şansele morale să fie crezut. Mai mult, cum să nu suspicăm de invenţie un personaj care, mărturisind la un moment dat că nu a cunoscut o persoană de care este întrebare, poartă ceva mai departe o mulţime de lucruri despre persoana respectivă (Calagherovici), făcîndu-i chiar şi portretul? Deosebit de interesant este cum pe parcurs suspiciunea personajului anchetator devine treptat propria noastră suspiciune. Asumîndu-şi-o, fiecare lector se erijează într-un căutător al adevărului în acest roman în care, autorul, retras cît mai mult în umbră, lasă să se întrevadă o mulţime de adevăruri posibile, fără a impune vreunul.

Aşa cum unitatea temporală şi spaţială sau aceea a naraţiunii sînt supuse unei dezagregări lente, nici personajele despre care se relatează nu-şi păstrează în *Vînătoarea regală* identitatea de la început pînă la sfîrşit, fiind supuse unei evaluări continue. Fiecare martor oferă de altfel ipoteze la lui morală vorbind despre Horia Dunărinţu, despre profesorul Moise, presupusul lui ucigaş, despre comunistul Calagherovici condamnat în urma unor maşinaţii murdare, sau despre romanticul doctor Dănilă, alt dornic de certitudine, ucis, şi oruda lui iubită Florentina. Pe parcurs, odată cu mutaţiile de caracter, unor personaje li se schimbă şi numele. Prin suprapunere ele capătă o înfăţişare calcidoscopică, monstruoasă, de organisme carnivore. Tehnica este foarte modernă dar motivaţia ei este în general tot de natură arhaică. Un

MIRELA ROZNOVEANU

(Continuare în pag. 10)

* — *Cei doi din dreptul Tebei* (ed. Dacia, 1973)
— *Vînătoarea regală* (ed. Eminescu, 1973)

Cornel Regman: În clipa cînd ne oprim, în privința subiectului dialogului nostru, la confratele de la îndepărtată Familă, orădeanul Gheorghe Grigurcu, poet și critic, critic și poet, știm, dar nu foarte detaliat, că o facem și pentru că persoana sa literară intrunește — dincolo de merite intrinseci — și calitatea unui anumit fel de numitor comun, într-o fracție suficient de arborescentă. Cît de arborescentă — nu mi-am putut da seama decît recitîndu-i sau citîndu-i scrisul, urmărindu-i evoluția, privindu-l în relație cu probleme conexă ale vieții literare etc.

E mai întîi acest poet și critic, lansat de valul care prin 1965—1966 a permis multora să existe și să se afirme, chiar să renască, exponentul unui nou mod de a fi scriitor „provincial”, fără complexe păguboase și, în plus, cu vocația absolut tonică a fidelității față de provincia și revista ce i-au acordat încrederea.

Dar Grigurcu, poet și critic la fel de infatigabil (cinci plachete de versuri, două volume de cronici literare!) e și un argument nou la îndemîna celor care urmăresc să determine mai exact categoriile încă vagi de „critic-poet” și „poet-critic” și să decidă, din examinarea componentelor inezitabile literare, ce înclinare are câștig de cauză.

Mai departe. Criticul ne apare oarecum specializat: el e cu deosebire un cronicar al poezilor și totodată un critic al criticii, motiv de a examina încă o dată statutul criticului „specializat” și a ne rosti despre exigențele și limitele profesiunii.

În fine, prezența literară destul de „veche în grad” pentru a merita o apreciere de ansamblu (de care alții beneficiază mult mai devreme și nu o dată prematur!). Grigurcu favorizează și pe această cale investigația aplicată, descurajată nu de puține ori de natura seacă și fără evenimente a producției multor critici, ba chiar și poezi.

Al. Protopopescu: Ați amenajat, ca să zic așa, un teren de discuție foarte familiar și promițător la prima vedere. M-ați prins însă mult mai puțin pregătit, ba chiar refractar pentru unele subiecte pe care ar trebui să le recunosc și în destulul meu. N-aș putea, de pildă, spune nimic în plus peste ceea ce s-a spus, întorcîndu-se pe-o față și pe alta, în chestiunea „criticului-poet” și a „poetului-critic”. În această privință Gh. Grigurcu ilustrează o situație absolut normală și de mult comună. La urma-urmei nici nu văd ce anume l-ar îndemna pe un ins să stea o viață întreagă aplecat asupra cărților dacă nu aceeași blestemată pasiune a creației, fie și numai pentru a face din ea un secret sau o nostalgie. Scriitor „ratat” sau realizat, teoretician sau practician, auster sau impresionist, criticul este al literaturii și al nici unei alte discipline. În afara acestei conștiințe de sine, critica devine simplu impresariat cu toate serviciile care decurg de aici. Raportările și identificările sînt mai întotdeauna riscante, dacă nu falsificatoare. Pînă unde ar putea fi interpretat E. Lovinescu ca teoretician al romanului modern prin propriile sale veduri romanești. Milii ori Diana? Ce relație edificatoare s-ar putea stabili între Tudor Vianu — poetul și încă neegalatului exeget al lui Ion Barbu? Sau invers: ce mărturie ne oferă critica (incoruptibilă) a lui Șerban Cioculescu, ca să-l numim pe contemporanul cel mai intransigent cu indeletnicirile neacademice ale confrăților, că în monografia savuros al lui Caragiale nu s-a ratat un fin spirit epic de stirpe bocaciană? Nici o intervenție sentențioasă nu poate rezolva aceste „misterioase” situații literare, și de aceea poate mai fiecare lovitură a lui Grigurcu, aplicată încredințării altfel merituoase (*Poezia criticilor*) a lui Florin Manolescu de a face ordine într-o lume a liberului consimțămînt, nimereste în plin. Inclusiv concluzia, care spune că a încerca să stori canoane de pe urma clipelor de visare ale criticului e pînă la urmă o eroare. A încerca să mai demonstrezi și „incompatibilitatea” criticii cu creația — sînt iarăși de acord cu Grigurcu — e curată pierdere de vreme. După cum nici opinia că vecinătatea formelor de manifestare ale criticului nu indică niciodată nimic nu e mai purtătoare de adevăr. În nici un caz nu cred în prejudecata că un critic care scrie literatură este mai expus decît unul care își reprimă aptitudinile, după cum ni se pare de-a dreptul vicioasă prezența că „obiectivitatea” criticului este minată de propria sa natură artistică. Aș putea susține chiar contrariul, că, spre deosebire de „scriitorul-escrit” care e întotdeauna un „prodromist” (vezi Duiliu Zamfirescu și Rebreanu, Camil Petrescu și Mihail Sebastian, Al. Ivăsiuc și Petru Popescu), cel dintîi lucru pe care criticul creator îl ignoră este propriul său scop literar. (Cu o excepție: G. Călinescu!...)

Această ultimă observație se aplică de minime și subiectului nostru. Iată, n-aș fi înțeles niciodată cît e de serioasă furia criticului față de poezia lui Nichita Stănescu (*11 elegii în Teritoriul liric*, 1972) dacă Grigurcu n-ar fi fost el însuși poet. Zice criticul despre „peisajul” lui Nichita Stănescu că e „scăpat din chingile logicii”, asemenea unor „jocuri de caleidoscop verbal” și citează dintr-o elegie: „Se vîd împreună deodată / unul pe celăl-

alt, / unui pe alții / alții pe ceilalți”, etc. Dar să vedem cum se deschide volumul din 1972 al lui Gh. Grigurcu, *Salută viața*: „Dacă pictează cu aripa-i o bălăie / dacă dublează scintele / dacă bate aerul cu sacra-i furie / dacă alege epitetul / fiecărei stihii / / dacă e albastră — florală / dacă e pasăre” (*Pasărea*). Mai „caleidoscopice” și mai ales „stănescian” decît atît nici nu se putea! Criticul Grigurcu e complet neglijent cu interesele poetului Grigurcu. În orice caz ceea ce se petrece aici e un fapt destul de bizar. Criticul contestă pe teren ceea ce lui însuși îi place să facă. Subiectivitate ultragiată? Probă de „obiectivitate”? Oricum i-am zice, din punctul de vedere al poeziei lui Gh. Grigurcu, reacția este complet imprevizibilă, incit ea apare pur și simplu ca o pandalie critică.

Cornel Regman: Hotărî, gestul depășea natura reacției unui critic și aducea foarte mult cu chipul de a fi exclusivisti al poezilor, bunăoară. Exclusivism? De obicei poezii resping estetici și tehnici radical deosebite de cele pe care le practică ei înșiși, dar

violente / și mohorîte stau între copaci” (*Lupul*). Din păcate, plachetele mai noi (în special *Salută viața*, a patra) abuzează de jocul filologic, trădînd pe fostul dascăl de română, iar ocaziile de poezie sînt tot mai subțirile.

Totuși, Gheorghe Grigurcu, suferitor și el prea adesea de boala generației, abstracția, rămîne și prin însușiri un poet în carne și oase, și n-are nimic comun cu acele ființe mixte pentru care mitologia modernă a inventat, imitîndu-l pe Cantemir, împreunările lexicale poet-critic sau critic-poet. Care, tot mestecate, nu ne-ar mira să evolueze și grafic spre alianțe mai strînse: poetcriticul sau critipoetul...

Cum rămîne totuși cu poezia de critic? Căci e un adevăr că Vianu și Vladimir Streinu au scris și versuri, de altfel ca și G. Călinescu sau Perpessicius. Totuși de e comun un accent trădînd factura sau sorginea cărturărească a inițiativei ori măcar indolentărea cărturărească a fapturătorului. Dar cărturărismul acesta nu e numai blestemul criticului, ci și —

de decît în rare cazuri de semnatarul rubricii critice, ci de redactorul-șef al revistei, care numai prin excepție este el însuși critic”. O spune un literat care a adus revista *Ramuri* într-o situație ideală, după părerea mea. De aceea și zic: subiect înțelept pentru memorii...

Poate prin aceste (mici?) „fatalități” se explică de ce (observația e a lui Nicolae Manolescu) Gh. Grigurcu nu izbuteste să fie atît de polemic pe cît i-ar fi stat în fire sau de ce atunci cînd se decide, comite mult prea complicate gesturi (verbale) pentru soluții simple.

Cornel Regman: Cînd am zis că Grigurcu e exponentul unui nou mod de a fi scriitor „provincial”, poate printr-o dinț din generația lui care nu suferă de îngustimea și parțialitatea impuse spiritului prin apartenența mediatică, grevată de tot soiul de servituții, la cauza spirituală comună, am înțeles că meritele sînt mai ales ale criticului, printr-o puțin din provincie care au introdus etalonul exigenței în vederile lor. Nu pot aprecia încă exact influența pe care au

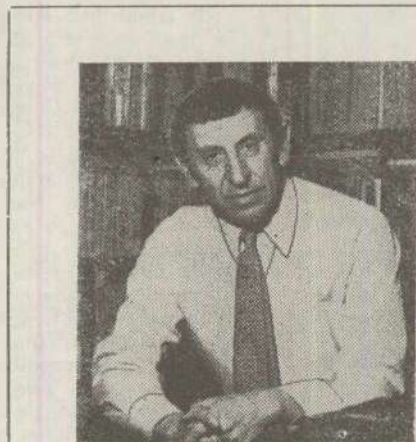
ne adesea răspunzător numai cititorul. În cele din urmă e vorba tot de o variantă a dicteului, mai puțin automat, dar cu vădite ambiții aforistice. Nu sînt puține cazurile cînd aceste versuri cu existență de corp geometric își îndeplinesc în același timp aspirațiile spre metaforă, apoflegmă, reflecție etc. De pildă: „Trebuie o săgeată / pentru a copia înfinitul” (*Trebuie o săgeată* din vol. *Înflorirea lucrurilor*, 1973); sau „Asemeni pînului și sufletul tău / țipa spre a i se ierta frumusețea” (*Madrigal*). Alături însă „figura” nu spune absolut nimic: „Cel ce-l străbat / (drumul, n.n.) lîngă casa ta adolescentă / se-opresc își clasează / maldărul de note se bucură / cu degetul bont / de apofegmele din saci” (*Vîrstă*).

Poetul are un dar de care criticul, în mod curios, n-a prins încă de veste: acela de a fi, cu o vorbă scumpă lui, *erocant*.

Cornel Regman: În general, nu cred că, în critica lui, Grigurcu are nevoie să fie pus în relație cu faptul că e și altceva, adică poet. Ceea ce înțelegem îndeobște prin formula poet-critic i se potrivește prea puțin confratelui nostru. În genere, poezii-critici au în vedere Poezia și mai puțin poezii. Dar Grigurcu, în critică, e un profesionist neabătut al cronicii literare, pentru care face dovada a posedă o seamă de însușiri, dintre cele cerute firesc de această formă de intervenție; însușiri care, totuși, cînd le întîlnești, par fenomene ieșite din comun, într-atît meseria aceasta a noastră s-a umplut de-o vreme cu tot felul de nechematii. Nu numai că Grigurcu n-a ieșit niciodată din hotarele cronicii, dar chiar și aici și-a impus unele limitări: el scrie mai bucurios despre poezii și critici, împingînd „specializarea” pînă la a nu se lăsa interesat decît de o singură operație, o variantă a *sui generis* a „controlului de calitate”. Portretul nu-l preocupă (l-a încercat o singură dată, pare-se, în cazul lui Dimov). Încadrarea istorico-literară nici atît: chiar aspectele mai direct legate de evoluția scriitorului comentat îl smulg anevoie preocupării de bază, cît despre a face din textul său și un prilej de critică a criticii, acest gînd îl frîmîntă prea puțin. Surprinzător de laconice sînt referințele la poezii (români și străini) înrudiți cu cel comentat, ori la problemele poeziei, la controversele contemporane privind critica poeziei etc. Critic eșantionist, i-aș spune, pentru că chiar culegerile ce-l preocupă nu i se prezintă ca alcătuite din piese, unele mai bune, altele mai puțin bune, ci ca un tot cursiv din care se decupează din loc în loc fragmente oprite pentru expertiză. Metoda aceasta reclamă un gust sigur, unit cu o mare neîndurare și forță a deciziei și nu în ultimă instanță cu darul de a fixa totul sintetic-intuitiv, însușire pe care o au diagnosticienii de rasă cînd descriu plastic-popular simptome foarte complexe.

E de înțeles că aceste cerințe (un ideal!) nu sînt îndeplinite decît mai rar. Gustul (sau intransigența) sovăie în unele acte de admirare care, pentru a avea acoperire, necesită probe mai concludente (Petre Stoica, Aurel Rău, Sorin Mărculescu ș.a.), iar capacitatea formulatorie, care se hrănește în genere din cultură și din filozofia ei, nu se ridică nici ea decît mai rar la plinătatea expresivă cerută. Dacă formula „parnasian al hazzardului” găsită pentru Dimov mi se pare excelentă (are și doza de umor ce se cere unei atari invenții), în schimb altele sînt simple speculații verbale.

Poate să fie o simplă impresie a mea, dar găsesc că Grigurcu e mult mai interesant în calitate de critic al criticilor, iar reușitele — probabil pentru că rolul îl ține mai mult timp în scenă — îi configurează un profil cu adevărat personal. Peisajul însuși e mai bogat și mai variat, incit cartea (*Idei și forme critice*) are sensibil mai multe șanse decît precedentă (*Teritoriul liric*) să fie acceptată ca ghid pentru teritoriul luat în primire. Situațiile, descrierile și caracterizările potrivite se țin acum lanț și tind a depăși fragmentarul, eșantionul, năzuind la dezbaterea și la conturarea unui profil al confrăților comentați. Din multitudinea de exemple aleg cîteva în care sentențiosul Grigurcu înflorște și... înțepă exact: „Înapoi la Maioreșcu — e o lozincă frumoasă și cochetă ca o mobilă de epocă”; „Al. Piru e un maestru surizător al execuției”; „Pagina lui Ungheanu e aspră ca un zid netencuit”; „Formula critică pentru care optează Alexandru George este cea infailibilă, fără drept de apel”. ș.a.m.d., ș.a.m.d.

DIALOGURI CONTEMPORANE

pornind de la grigurcu...

în cazul de față „cearta” are loc în familie oarecum, iar indignarea „certărețului” nu e străină de atitudinea celui ce se simte frustrat în treburi de moștenire. Ca poet, Grigurcu, descinzînd din experiența lui Vinea mai degrabă decît a poeziei italiene, unde vrea să-l fixeze Marian Popa (totuși imagini ca „trilu” sîrăit” al privighetorii, sau „vinătorul cel cu singele-i în armă”, sau „steagurile cu miroso de ciuperci” ale primei zile de pace, ne duc cu gîndul la sintezele fulgerătoare ale lui Montale), vine cu unele descoperiri... nichitiene, luînd, ce-i drept, aspectul unor pași mărunți, în comparație cu care înaintarea impetuoasă a concurenților pare un zbor, și chiar este în momentele sale fericite (nu puține). La exemplele pe care le-a oferit, nucleu de suprarealism intrudînd cu anatomii paradoxale ale lui Nichita Stănescu, s-ar mai putea adăuga destule, în special din primele două plachete, *Un trandafir învață matematica* (1968) și *Trei nori* (1969) de altfel cele mai bune ale autorului: „Veni un călăreț nesătul / pe-un cal de culoarea limbii lui tinere / și măsură fetele de sus / și dispăru cu-n deminare-n ochiul / uela din ele” (*Veni un călăreț*); sau: „simțurile să le vinezi în oglindă / să te desparți pe tine de tine” (*Alcece*). Dar iată și un scurt *Octombrie*, deplin autonom, împletit tot din anatomii, din ultimul volum (*Înflorirea lucrurilor*, 1973), în fericit contrast cu prea multe apoftegme, capricii și crochiiu inegale, poeme-prezumții insuficient galvanizate: „E frig în frunza roșie-a piperului / în adîncul pupilei încă e cald / / e frig în aripa albinei săbatică / în mîreasma funebrei încă e cald”.

Și poate că dacă am aplica metoda cronicarului de poezie Gheorghe Grigurcu, constînd nu din izola din întregurile pe care le reprezintă poemele o seamă de reușite parțiale, am ajunge să identificăm încă destule versuri-revelație în strînsă alianță nu numai cu Nichita Stănescu, dar și cu Poezia Pur și Simplu. Un I. Negoiescu sau Eugen Barbu sînt sigur că le-ar detecta mai bine. Nu mă pot opri totuși să citez dintr-un *Crochiiu de adolescență* acest pasaj cu cinetici la lui aptă să suprimă timpul, interstițiile: „Mîna ei cea mai tină / primea o scrisoare / mină cea mai bătrînă încă scria”. În genere, înclinarea spre gnomism, vizibilă la poet, dă rezultate remarcabile; ea își asociază detașarea și o mină ironică, mai ades inocentă: „Cît de bine știu să renunț / fantomele de-acum la

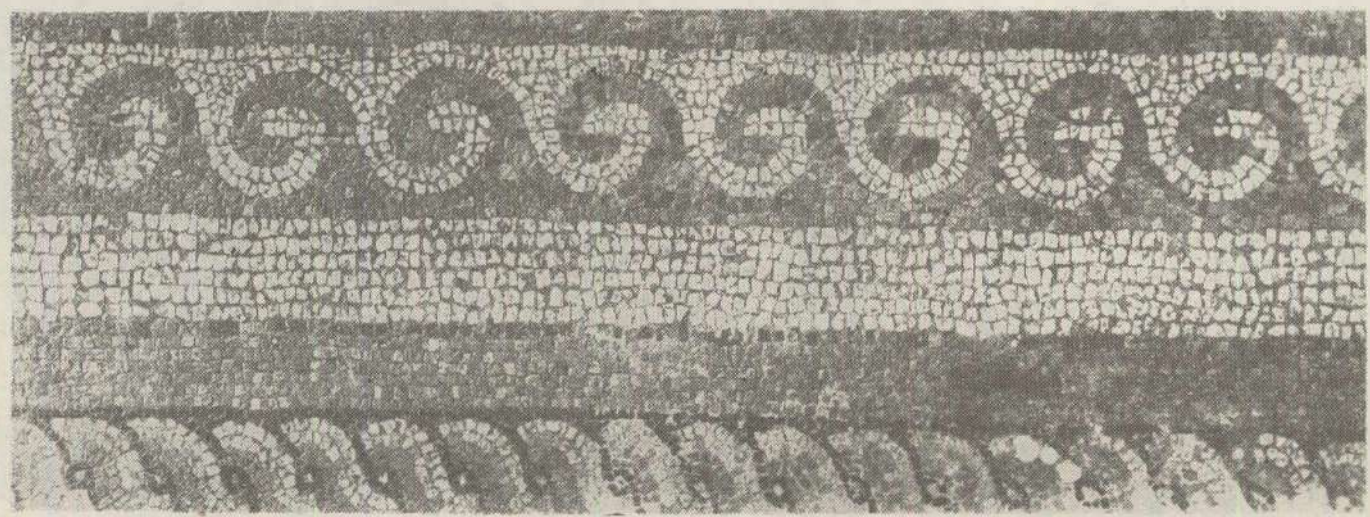
să zicem — al arhitectului cărturar care scrie versuri, și chiar al poetului-cărturar care n-a scris un rînd de proză. Se pare că suprarealismul, primul în chip mai energic, a vindecat pe poezii de multe dintre tabieturile lor livrești, izgonindu-i din căldura poeziei ocrotite de tomuri. Astăzi (cum arătam și cu alt prilej) se pare că s-a lăsat ocazia-soră ca — datorită tehnicilor care tind a face din critică o disciplină tot mai puțin bibliotecă-roască, tot mai asemănătoare cu limbajele transformatoriale — să se obțină în fine și mazi poezii nemaisuspectate pentru că sînt și critici...

Al. Protopopescu: Dar să ne întoarcem la cealaltă chestiune pe care nu o pot privi cu distracție, cea a „criticului provincial”, subiect copios mai ales pentru... memorii. În discuția de azi e suficient a recunoaște că adevăratul conținut al acestui titlu concesiiv este altul: *autoritatea criticului*. Ce șanse are el atunci cînd pe buletinul lui de identitate nu scrie București? Dacă ar fi să ne referim numai la Grigurcu, ar trebui să observăm mai întîi că criticul *Familiei* este deținătorul unei performanțe unice: el este singurul cronicar literar din țară care de la înființarea revistei și pînă azi nu și-a părăsit rubrica. Ce spune aceasta? Spune, în primul rînd, că autoritatea criticului este un fenomen care depinde de foarte mulți factori pe care adesea criticul însuși nu-i poate stăpîni. Primul dintre aceștia este conduita morală. La prima vedere criticul de provincie este un privilegiat. Sau parafrazîndu-l pe Fr. Mauriac, s-ar spune că pe femei și pe critici provincieni îi obligă la virtute. Situație în multe privințe păvînică. Relativa autonomie literară a criticului de provincie se plătește cu dijmă de altă natură. E suficientă o emisiune literară la televiziune pentru a ajunge în gura vocinului de palier; e deajuns o notă defavorabilă într-un ziar central pentru ca toată lumea cenaclistă să-l privească pe bietul cronicar local ca pe un disident. Sînt conștient că am deplasat intrucivă discuția de la cele pur literare, dar altfel n-am înțelege mai nimic din micul „erism” din cele șapte cărți ale lui Gh. Grigurcu, în care toate aceste servituți par invinse.

Și apoi problema redactorului-șef... Să-l cităm pe Al. Piru care spune adevărul cu curaj chiar într-un dialog cu Grigurcu, cuprins în *Idei și forme critice*: „În general opinia critică, astăzi ca și în trecut, nu depin-

exercitat-o asupra lui un Nicolae Bălău sau Ovidiu Cotruș, colegi de redacție în primele timpuri, sau I. Negoiescu, colaborator asiduă al revistei orădene, e cert însă că de la primii săi pași în critică (la o vîrstă — 30 de ani — care nu mai e propriu-zis a chinuitorilor tatonări și a șovăielilor), Grigurcu vine cu siguranța gustului format și cu o flexibilitate a expresiei contrastînd viu în ambianța de voci nefornate, unele de-a dreptul barbare, ale criticii tinere din acel moment. Dar teribilele porunci dinspre „creatorii” locului, care impuneau multora dintre criticii aceștia să fie nete zei — pînă la orbe — susținători de echipă? E poate o împrejurare fericită pentru cronicarul *Familiei* că n-a cunoscut în jur efervescența de ambiții doritoare de reclamă și de consacrare grabnică, dar trebuie adăugat că nici n-a căutat protecții la puteri învecinate, de felul autotuternicului, pe atunci, cartel al „generației”. Dimpotrivă, una din primele sale manifestări a fost chiar un act de sfidare la adresa puterii suzerane, sub forma a ceea ce s-a numit „nemicitoare” despre Nichita Stănescu... regele neincoronat. Gestul, avînd valoarea și semnificația unei descărcări psihologice, s-a dovedit nu numai nedrept, dar și — prin insuficiența argumentelor și paupertatea metodei — cam copilăresc. Dacă n-ar fi și alte pricină, l-aș pune comod pe seama nevoii de „ocrotire a candorilor” (chiar cu prețul agresiunii), explicație-standard cu care, în acea epocă, se deschideau o mie și una de uși...

Al. Protopopescu: Poate că am pedalat prea mult pe această „aventură” care nu exprimă totuși în esență sa nici pe critic, nici pe poet, și mai ales nu dovedește ceea ce recunoșteam la început și anume că Gh. Grigurcu reprezintă unul din acele cazuri de dezvoltare armonioasă a unei autentice vocații. Cred, însă, că e prematur să ne grăbim cu concluziile privitoare la personalitatea sa literară. După opinia mea, sibieta poetului este în momentul de față mai distinctă decît cea a criticului. Abia acum iese la iveală faptul că încă la debut (*Un trandafir învață matematica*) Gh. Grigurcu era în posesia unui stil liric precizat, pe care nici unul din volumele următoare nu l-aș dezmințit. Rădăcina acestui stil n-aș căuta-o în elegiacul Vinei. Autorul celor cinci plachete de versuri, ele însele foarte „suple”, este un poet sintetic, a cărui strategie se rezumă la dispunerea unor etimoni lirici. De dezvoltarea acestora rămi-

Costin fusese în după-amiaza aceea grozav de ambițios. Deși obținuse, încă din ziua de dinainte, toate datele de care aveau nevoie pentru a duce la bun sfârșit „Operația Paltin” (cum o numiseră inițial cei din C.C. și „Directorul” la ultima convorbire cu noi înaintea plecării în munți, acolo, pe strada Delea Veche, în casa lui Moarcăș în camera din spate, lângă acel ruginit și demodat, în stil florentin, gard de fier al internatului de fete „Maximilian”) el făcuse, înainte de momentul dinamitării, o lungă recunoaștere, o agasant de lungă recunoaștere, departe, în defileu, prin iarba înaltă, fognind uscat, artificial, cum numai staniolul foșnește de obicei, printre pietre și lăcuste, până la terasament. Pe cînd îl priveam cum se îndepărtează, cu mersul lui tinăr, elastic, prin iarba metalică, îmi aduceam aminte, cu lux de amănunte (mîntea mea de marinar, exersată în arta de a-mi aminti, mă ajuta imens la asta) de felul în care se desfășurase ultima ședință conspirativă, în casa bătrîneasă din „Delea Veche”, pe strada aceea nu prea lungă, cu o simetrie în colț, cu destul de spațioase curți îngrămădind salcîmi și castani somnoroși, anemone și bujori vineți, u-dați cu obstinație de cartieristi, în iulie, dis-de-dimineală, îmi aduceam aminte, cum să nu-mi fi adus aminte, de camera de 4 pe 6, care mirosea a petrol lampant, a sudoare, a hirtie arsă și a briantină, a săpun și a încă ceva, a tristețe stătută, de gospodă sărac, dar și a tutun ieftin, asta probabil și din cauză că ocupam aceea cameră de 4 pe 6, prea mulți, unul lângă altul, îndeajuns de emoționali, ștergîndu-ne într-una, cu oarecare sîrăc, transpirația de pe frunți, de pe ceți, de pe încheieturi.

Tovarășul din C.C., căruia toți, în toate împrejurările, îi spusese că tovarășul Ulmu și-i strînseserăm mîna cu plăcere, fiindcă avea un fel direct de a fi care ne plăcea tuturor, ridicase spre noi ochii lui mari, cenușii,

VÎRCOLACII

Fragment de roman

de DAN MUTĂȘCU

încercănați adînc și ne spusese, mai ales nouă, adică lui Piereanu, mie și lui Costin, cu glasul lui surd, lipsit de orice patetism inutil, chiar puțin șters:

„Piereanu și voi, ceilalți doi, sinteți, gata să începeți acțiunea?”

Piereanu care fuma țigară după țigară și le stîngea (mucurile) într-o farfurie largă în care înainte fusese ră căpșuni, răspunsese imediat că sintem de mult gata și zimbise, iar tovarășul Ulmu ciocănind ușor cu țigărețul lui violaceu (era singurul obiect deosebit pe care-l văzusem vreodată la el) în lemnul cam crăpat al mesei în jurul căreia ne aflam cu toții, adăugase, alegîndu-și cu siguranță cuvintele, dar fără a-și modifica deloc intensitatea vocii:

„Cei de la „centrală”, tovarășii de-acolo vreau să zic, v-au explicat cit se poate de explicit cum veți fi voi: „vîrcolacii”. Credeți că mai e nevoie ca eu să repet ceva din ce-au spus ei? Vreau amănunt? Piereanule, ție-nclar ceva? Spune-mi-o acum. Tu ești șeful misiunii noastre, tu răspunzi așadar...”

„Nu mi-e neclar nimic, nu e nevoie de nici o explicație în plus, tovarășe Ulmu...”

Din cauza semiintinericului în care se afla (în mod necesar) cufundată camera din casa conspirativă de pe strada „Delea Veche”, ea nu putea fi cuprinsă, parcă, de ochiul privitorului, în întregime, putea fi, așa mi se părea mie, doar bănuită și refăcută, în mare măsură, din imaginație, așa încît să semene bine cu o cameră reală, era deci nevoie s-o reconstruiești din fragmente de realitate și toate lucrurile acestea de care vă vorbesc și pe care eu le vedeam într-o lumină zgîrcită, într-o strălucire calmă, și Ulmu întrebasese din nou:

„Clar nu e nevoie de nici o precizare, măi, Piereanule?”

Tonul îi devenise în clipa aceea neașteptat de cald. Piereanu simțise asta, dar repeta bărbătește, sec:

„De nici o precizare în afară de cele pe care mi le-au adus la cunoștință tovarășii de la „Centrală” acum două săptămîni...” se îmbătoșase Piereanu, sau așa mi se păru mie și Ulmu zimbise, cu buzele lui senzuale pentru un bărbat, răsfrînte, și zîmbetul lui de atunci mi se păru obosit și oarecum romantic...

Deci: Costin fusese în după-amiaza aia grozav de ambițios, ca un puști aproape, niciodată, pe cuvînt de o noare că niciodată nu-l văzusem așa ca în după-amiaza aceea; mă uitam la el cum meșteșgea la ranța cu trotil, agitat, cu părul ud, lipit de feastă, tresărînd, de o veselie dură, în mare măsură floroasă și repetînd într-una, în timp ce aprindea țigară după țigară, el care nu făcuse niciodată asta:

„Faceți cum credeți că e mai bine, dar să nu uitați indicațiile de la „Centrală”. Mai ales acum...”

Piereanu, la care țineam, la care am ținut întotdeauna foarte mult, nu-l scăpa deloc din ochi; tot tim-

pul se uita la el, îl supraveghea insistent ca printr-un periscop.

Linia ferată era fierbinte, nu numai șinele, dar și pietrele albe dintre traverse frigeau, prea fusese cald peste zi...

Cînd trenul german cu armament catadicsise să vină, linia ferată era prăfuită, încinsă, iar la marginea ei cîmpul era de un verde mohorît, tinzînd spre cafeniu, căci se prosim-țea de-acum apropierea toamnei și în clipa exploziei se văzuse o flăcără uriașă, o flăcără portocalie și albastră, de cel puțin patruzeci de metri înălțime și, fără doar și poate, flăcără și zgomotul exploziei se văzuseră și se auziseră pînă departe, pînă în satul în care pomii și butucii viilor, numeroși, rămăseseră din cauza războiului negrijiți și schilozi și pînă la motelul lui Svetozar.

După explozie, o luserăm, cit fuseserăm în stare de repede prin iarbă, urcînd apoi, prin pădure, de-a lungul riului, printre arbori, către motel, conform planului nostru mai vechi.

La început pămîntul ne păru alb ca lumina, apoi el s-a întunecat grăbit și ne-a părut un fel de flință vie neliniștită și uriașă, un fel de Aspidă.

Pe măsură ce ne apropiam de motelul lui Svetozar (despre care am avut toată vremea informații dintre cele mai interesante și mai contradictorii) pămîntul acela care ne părea la început alb ca lumina devenea parcă o flără în așteptare, o flără nesfîrșită, păroasă și ciudată; a-vea cap, avea coadă, avea inimă și solzi; iar apa riului de-a lungul căruia ne tot apropiam eu, Piereanu și Costin, parcă ar fi fost singele acei tei aspidă uriașe pe care călcăm în acea inserare de august 1944, cu totul neobișnuită, și, nu vreau să mint, nici să fac zbanghiiuri de stil, deși am 8 clase de liceu și încă la „Sf. Sava”, în vreme ce înaintam, Piereanu înainte și noi după el (Costin și eu mine) pămîntul parcă se încrețea, se încrețea pielea lui fierbinte, dacă

pămîntul ăsta păcătos poate să aibă vinovată o piele.

Tot drumul spre motel — nimeni.

Cred că țărani se incuiaseră în case după împușcarea aceleia care tăcase firele de telegraf ale comandaturii germane. Fusese o după-amiază de august parfumată, răscolitoare, cu iz de cîmp și de luncă pregătindu-se de toamnă, cu muste, lăcuste, cu păsări dezordonate, cu motelul-muzeu către care ne îndreptam conform unui plan mai vechi, atenat pus la punct, răsărînd în fața noastră într-un fel sfidător, cu picturile lui pe dinafară, pe care aveam senzația că le mai văzusem totuși cîndva, demult sau niciodată, cu picturile lui minunate, cu galbenul acela păstos, cu verdele transparent, cu purpuriul perfid și mai presus de toate cu roșul acela ciudat, bețiv, de deasupra intrării în locas, ca și cum motelul ar fi urmat să fie văzut printr-o sticlă de vin roșu.

Așadar, pe inserat am ajuns, Piereanu, Costin și eu la motel. Svetozar, despre care o mulțime de oameni ne spusese că nu prea are apucături ortodoxe și eclesiastice și care nu mi s-a părut deloc prefăcut sau mărginit (îmi pare rău că trebuie să v-o spun, dar eu ca fost marinar de cursă lungă l-aș fi simțit imediat!), ne-a ieșit în întîmpinare și, trecînd cu tact peste o gafă a lui Costin, obosit, sau încrîncenat, ne-a oferit o chilie „pentru oaspeți”, chiar în motel.

În „bucătăria” motelului, dacă așa poate fi numită o nesfîrșit de lungă magazie, de pe vremea lui Vlad Țepeș, am mîncat în seara aceea și l-am auzit, pe Svetozar ăsta, care părea să-l placă deosebit de mult pe șeful nostru, Piereanu, spunîndu-i, aproape de nu-știu-ce, în vreme ce mîncam:

„Nu poți fi cult, în ziua de azi, domnule Piereanu, numai pentru că ai niste cărți cartonate... Nu-i așa?”

În timpul mesei mi s-a părut că o femeie între două vîrste, atrăgătoare, e drept, care se numea Marta Overath, „s-a dat” într-un mod barbar la Costin...

Svetozar, cel la care am tras după aruncarea trenului cu armament în aer, mi s-a părut, tot timpul, un tip ciudat, cam sictirist, rău de gură și nervos, sportiv, pricepeți ce vreau să spun cu asta, dornic de senzații tari, cît mai puțin sfînt cu putință, bălăjos, ironic și băutor de cursă lungă.

Înainte de culcare, ne-am potolît deci foamea și ne-am potolît-o bine, am băut și puțin vin roșu, greu, „sînge de iepure”, așa i se spune, și, în vreme ce Piereanu și Svetozar au mai rămas să se plimbe prin curtea motelului, eu și Costin căruia (e omeneste s-o recunoșc) numai la somn nu-l era gîndul, ne-am întors în chilie aceea în care ne-a găzduit Svetozar și ne-am prefăcut că ne culcăm, da' nici eu, nici Costin nu puteam de fapt să adormim cu nici un preț, mai ales că mie, parcă

(Continuare în pag. 10)

VIRGIL TEODORESCU

detaliu

Iubirea niciodată nu își trădează chipul, l-au fost, deci, minile mai mișcătoare. Decît acele țărnițe tenebroase. De unde vîntul răscotea nisipul.

O lege mai fierbinte ca focul și-a impus. Ca-n ponticul perioplă să poată să existe. Ea-i mai presus ca mormurul din Triste. Și decît aspra caznă mai presus.

Mîșcarea neînfrîntă ce-aleargă spre mijlocul. Eliberate inimi de-obscurele nevoi. De zgura care se depune în noi: O lege curgătoare ca apa și ca focul.

ARTHUR PORUMBOIU

marx

I
Înceleina amurgul peste lucruri;
gesturi se retrăgeau ca melcii în ochii;
sunetele descoperite de întrebări
culegeau, cu lăcomie, lumina
Sufletul tău ar fi putut să cînte
asemeni fibrelor în materie; atomii,
cu razele în brațe, alergau;
ai fi intrat o clipă-n tine însuși
liniștea să-ți muște buzele;
liniștea — fecioară blondă
cu aripi mai lungi decît Icar

II
Asemeni luminii-n straturile materiei
trecea gîndul tău, și torțele
apucau în brațe tinere, sufletele
răstignite pe munții-moalelii.
Torțele deasupra capetelor
protejînd, ca vulturii puii lor;
auzeam vocile urcînd din mîlăni,
încet, asemeni minerilor de sub umerii
cărăbunelul.

Oh! cum se rupe plasa întinericului
(gîndul tău era cușit de raze-laser
prin metalul) fognitor și prin mătasea oarbă
lumina învînd-o)

Urînd cu gura-nsingerată
Noaptea își pierdea ochii
stîșlindu-și părul și-năolala
lingă glezne. Vocea Pămîntului
urca prin Time, și apele Mării
s-au luminat; veneau pînîții
viitorului; metalul suplu și mătasea
cîntară, cum atomii-n lucruri.
Pînîții — suflete săpate-n raze —
te-au ridicat, și-n brațele materiei
gîndul tău a fost precum
apa pentru oameni;
gheața așteptării, degetele mute
n-au putut să-i smulgă ochii!

III
Lăuntric s-a desohis sufletul;
pe-acolo umbrai Tu în togă de aur
sau în haine aspre de muncitor;
pe-acolo umbrai Tu, și din trumbe
curgeau lumini vindecătoare;
și îndoiala se frîngea
cum valurile în mare.
Privirea Ta — țară invadată de crini
nu mai sorbea, spre mare, viscolul de fier;
Tu însuși ochiul soarelui desohis:
asiru teribil, pe un tînc oer

dobrogea în arhi

Cînd arhivele scot la iveală documentele din care răsare numele despotului Dobrotici, numele de legendă al Dobrogei capătă o descendență limpede și ușor de înțeles: provincia consolidată de dirzul Balica se desăvîrșește ca autonomie politică între anii 1348 și 1386 de cel care avea să-i dea și numele. Modestia cu care Dobrotici, destoinicul conducător, și-a dăruit viața de luptă continuă, se pare că l-au preluat-o urmașii și, cu toate că îi poartă numele veșnic pe buze, ei îi trec faptele în rîndul victoriilor care se impun de la sine. În luptă cu genevezi instăpîniți la gurile Dunării, în bătăliile cu turcii pentru despresurarea Constantinopolului, sau în frîmîntările dure dintre dinastiile bizantine, Dobrotici a intervenit cu energia țării pe care o stăpînea.

În rîndurile noastre ne vom întoarce spre zilele acelea, de la sfîrșitul veacului al XIV-lea, așa cum s-au pînat ele în tezaurele de documente ale istoriei și cum noi le aducem cu mîndrie în coloanele revistei Tomis și pentru prima dată la lumina tiparului.

În fondul de Manuscrise latine de la Bibliothèque Nationale din Paris, se află un codice adus de la Constantinopol în 1687, prin grija ambasadorului Franței, Pierre de Girardin. Codicele ne-a atras atenția printr-un manuscris inedit, intitulat „Tractatus Pauli Sanctini Ducensis — De re militari et machinis bellicis” — cu multă iscusință desenat, scris în timpul cînd s-a folosit pentru prima dată praful de pușcă, pe la 1330-1340.

Redactat în limba latină medievală, Tratatul lui Paulus Sanctinus Ducensis „Despre arta militară și mașinile de război” ne-a impresionat cercetarea prin bogăția sa enciclopedică, informațiile cuprinse fiind de un interes pluridisciplinar. Cele peste 220 de pagini cuprind pe mai mult de jumătate din ele date care privesc istoria tehnicii, mecanicii, construcțiilor sau arhitecturii, cu planșe și schițe colorate și artistic executate. Fără a fi fost studiat în toată complexitatea lui, cercetătorii care s-au ocupat de manuscris l-au explorat parțial: unii au analizat harta cu care se încheie la ff. 113v-114 (Rosenberg, V. A. Urechia — 1880, M. Popescu-Spineni — 1936, Fr. Babinger — 1951, Florio Banfi — 1954, Veselin Baseviev — 1963, St. Ștefănescu — 1970 ș. a.), alții au căutat să-l lămurească proveniența (Leopold Delisle — 1868, W. Weinberger — 1908, Alexandre de Laborde — 1924 ș. a.).

În controversale purtate s-au postulat diferite opinii. Rezultatul practic, dincolo de tribulații, a rămas constatarea formulată de Fr. Babinger că manuscrisul a fost în posesiunea sultanului Mehomed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului în anul 1453, și a adus informații prețioase strategilor turci în invazia lor asupra Europei.

Înainte de prezentarea manuscrisului, trebuie să arătăm cititorilor noștri că preocupările despre arta militară au format obiectul mai multor tratate militare. Autorii italieni Roberto Valturio și Mariano Taccola — ingi-

neri de înaltă reputație — au mai multe exemplare, unele în copii. La acestea se adaugă faptul că, după alianțele genoveze cu sultanul Murad I (1387-1389), interesul turcilor pentru obținerea astfel de lucrări prin colabora creștini a crescut.

Manuscrisul pe care îl prezentăm cititorilor a avut o soartă aparte: închis tainele istoriei multe se

Deși unii cercetători i-au conștientizat existența, Paulus Sanctinus — cum este menționat cu numele în gura dată pe tot cuprinsul textului f. 44 — ne-a lăsat prin acest manuscris un inestimabil tezaur informațional despre tehnica militară și o de la sfîrșitul secolului al XIV-lea din spațiul geografic al întregii țări pe care o stăpînea.

Ocupîndu-se în anul 1891 de publicarea acestui document prin imitarea de descifrare a unor pagini ilate cu ajutorul vopselelor, me- chimist Marcelin Berthelot nu a stabilit nimic concludent pentru identificarea autorului, fiindcă paginile respective — așa cum se prezintă astăzi — sînt acoperite cu un gros de pastă colorată. Singura de- ție logică pe care ne permitem a formulăm în privința ascunderii titlului și autorului este că ea nu se poate face dacă manuscrisul ar fi fost dactat la Constantinopol sau dacă fi fost dăruit sultanului în chip de gîal (nu era nimeni interesat să-l ducă alterarea după ce manuscrisul ajuns în mîinile turcilor, aducînd informații prețioase despre tactica dotarea armatelor creștine). În sens pledează și condițiile bune care a fost păstrat manuscrisul la transferarea lui de la Poartă la Paris.

Vom examina acest document important pentru studiul evului mediu românesc în unitatea geografică-polică a Valahiei pe toată întinderea. Mărturiile directe ale epocii ne pe- să schițăm cu această ocazie pre- pările noastre pentru studiul com- pe care îl vom aborda în viitor, de interpretarea lingvistică și pînă la analiza concepțiilor de mecanică dispozitivelor înfășurate, de la tehnica construcțiilor și pînă la tehnica de luptă. Astfel, se vedește încă o dată manuscrisul nu poate fi studiat ca un întreg, așa cum l-a conș- și autorul lui, în unitatea de conș- și de spațiu geografic.

Marele „Glossarium mediae et fime latinitatis conditum a Carolo fresno DU CANGE” citează în ed. din 1736 manuscrisul lui Paulus Sanctinus Ducensis și-l folosește cu toritate pentru terminologia mili- (și toate edițiile ulterioare), ca m- rial provenind de la sfîrșitul secol- al XIV-lea.

I. Favé, devenit ulterior unul generalii lui Napoleon al III-lea, losind și tratatul lui Paulus Sancti- Ducensis în lucrarea sa intitulată „Histoire de l'artillerie — Du grégeois des feux de guerre” (Pa- 1854), menține aceeași unitate din-

G. G. URSU

SONETE OVIDIENE

diana

Fons erat illimis, nitidis argenteo
Uitîndu-și tolbă și veșmint pe m-
Se lasă-n voia undelor, candorii
Și liniștii, zeița vînturilor,
Se sfarmă ceru-n țîndări de crist-

I-i trupul ca zăpada și ca zorii
Și pudică s-acoperă c-un val,
S-aude-un foșnet și obrazul pal
Se pîrgeie ca-n purpur-aurorii.

E Acteon și, goală, e Diana,
Cutremurîndu-i sufletul și geana
Admiră lung zeeșile odoare.

Setos de vis și de necunoscut,
Nu știe-n clipa lui nemuritoare
Că va plăti cu moarlea ce-a văzu-

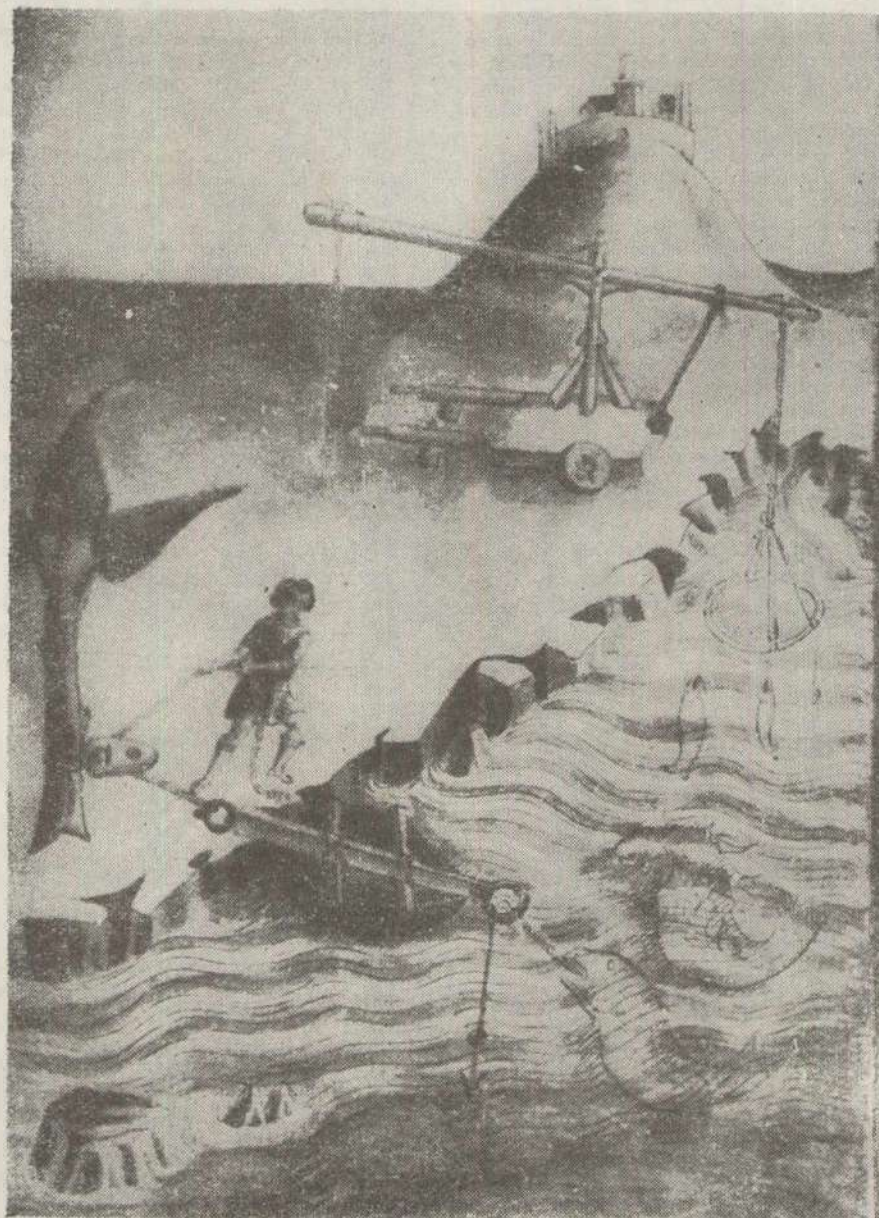
aretuza

La un izvor de-argint, sfîrșit de m-
În codrul infrunzit, fără rugină,
Visează Eminescu, sub tulpină,
Legenda tristă-a mîndrei Aretuza.

Metamorfoze-ovidiene-apuse
Vrăjîndu-l cu-o naiadă fără vină
Sau a trăit povestea cristalină
Aievea-n codrul tinereței duse?

E Aretuza sau iubita moartă?
Diana le-a urzit aceeași soartă,
Sau moarlea le-a schimbat într-un

Poetul le confundă pe-amîndouă,
Cum au căzut din ceruri într-un
Cu haine reci, cu pletele de rouă.

INTREPRINDEREA MECANICA NAVALA

Numele de dată relativ recentă al întreprinderii mecanice navale însoțește pe acela de „Energia” sub care, vreme de aproape două decenii, meșterii de aici ne obișnuiseră nu numai cu o incontestabilă hărnicie și probitate profesională ci și cu rezultate dintre cele mai remarcabile. Mașinile universale de timplărie, de preparat turație, produsele de cazangerie și cele din cauciuc vulcanizat purtând însemnele I.M. „Energia” s-au bucurat de o binemerită apărare din partea beneficiarilor din țară și nu mai puțin din partea celor de peste hotare. Tocmai această solidă acumulare de experiență și de autoritate profesională a determinat investirea colectivului întreprinderii cu sarcina de mare răspundere de a-și reprofila activitatea pe realizarea de produse destinate șantierelor navale, construcției de nave. Așadar, un examen greu, cu atât mai dificil cu cât reprofilarea a trebuit să se facă nu într-un număr oarecare de ani, timp în care noile produse să fie asimilate în condițiile unor pregătiri prealabile minuoase ci pur și simplu „din mers”. E suficient să menționăm în această privință faptul că patruzei la sută din volumul producției realizate de întreprinderea de mecanică navală în anul 1973 reprezintă produse noi. Circa 190 de produse destinate șantierelor navale din întreaga țară precum și utilaje cu profil energetic. Și aceasta în condițiile în care multe din

— La obținerea acestor rezultate pe care țin să precizez că noi le considerăm numai satisfăcătoare, înțelegând prin aceasta că a existat destul loc pentru mai bine, că au existat rezerve, posibilități pentru obținerea unei producții superioare celei obținute, au contribuit din plin și mijloacele noi cu care am fost dotați prin planul de investiții: cele patru strunguri paralele, cele două sepinguri, cele cinci convertizoare de sudură, cei trei redresoare și celelalte mașini intrate în dotarea secțiilor. Dar, ne relatează în continuare inginerul Nicolae Georgescu, principala sursă a îndeplinirii și depășirii planului în noile condiții de profil și de exigențe ale anului 1973 a constituit-o valorificarea eforturilor proprii. Îndeplinirea în proporție de 103,2 la sută a indicelui de creștere a productivității muncii a fost factorul care a influențat decisiv îndeplinirea planului de producție, pe seama acestei creșteri realizându-se o producție în valoare de peste 3,5 milioane lei.

Departa de a se limita la acest aspect, e adevărat major, al preocupărilor pentru creșterea productivității muncii, eforturile proprii ale colectivului întreprinderii îmbracă o multitudine de strădanii, de aporturi personale și colective la buna desfășurare a producției și a muncii. Ne gândim de pildă la munca asiduă a lucrătorilor din compartimentele de concepție conduse de inginerii Mihail Gora și Vasile Gurică, care, în condițiile unei schimbări radicale, din mers, a profilului producției, prin trecerea de la produsele tradiționale la cele navale și energetice s-au străduit să întocmească și să pună la dispoziția compartimentelor de producție întreaga documentație necesară. Ne gândim la eforturile susținute ale echipelor conduse de lăncușii Ropotan, Gheorghe Vătafu, Ștefan Pușcașu, Ion Stăncu și Pavel Olteanu din cadrul atelierului de lăcătușerie, ale muncitorilor Ion Marin, Lazăr Sirbu, A. Nedeleu și M. Iorga de la strungărie, Ion Vlașin, Gheorghe Raicea și Ion Crețu de la atelierul de turnătorie pentru însușirea noilor sarcini cantitative și calitative sporite, pentru realizarea producției planificate în ciuda dificultăților ridicate de noutatea și complexitatea noilor produse asimilate.

Există de asemenea o strinsă legătură între performanța asimilării cu succes a nu mai puțin de 115 tipodimensiuni de uși etanșe și acetanșe pentru nave, a celor circa 40 tipodimensiuni de hublouri, a celor 50 tipodimensiuni de guri de vizitare a hambarelor și a celor 23 de tipuri de utilaj energetic și caracterul de veritabilă școală pe care l-au dat anul trecut întreprinderii diferitele forme de ridicare a măiestriei profesionale care au cuprins peste 300 de salariați, de la muncitori până la ingineri.

IN TOATE COMPARTIMENTELE, LA TOATE PRODUSELE, O EFICIENȚĂ ECONOMICĂ RIDICATĂ

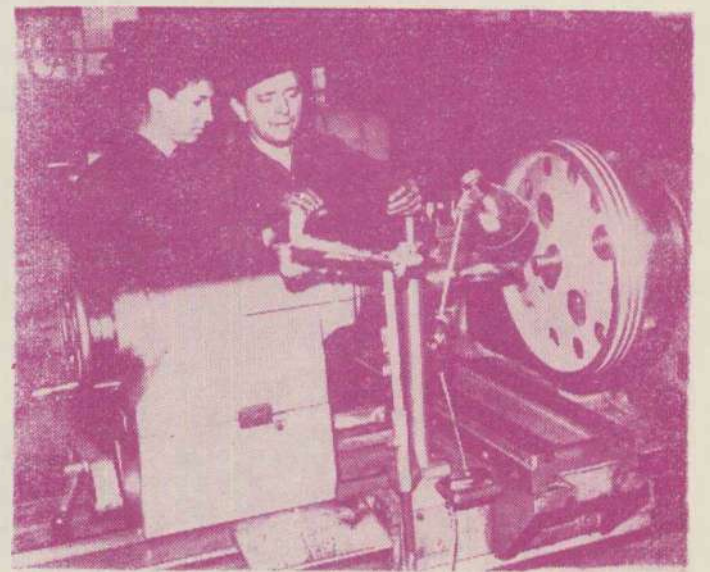
— Vedeți, există despre noi, despre oamenii cifrelor o părere, hai să-i zicem mai blând, preconcepții. Anume, că judecăm totul numai și numai prin cifre. Personal, nu pot fi de acord cu o asemenea viziune despre noi, despre munca noastră. După cum nu pot fi de acord nici cu acela dintre noi care se fac într-adevăr vinovați de asemenea viziuni înguste. Dacă ar fi așa, ar însemna ca eu, în calitate de om al cifrelor să mă bucur că în condițiile anului 1973, întreprinderea noastră și-a realizat planul producției globale în condițiile cheltuirii a numai 98,5 la sută din fondul planificat de salarii. Și totuși nu mă bucur deloc. Și asta fiindcă dincolo de simplele operații matematice rezultă că de fapt această aparentă economie de 1,5 la sută e de fapt pagubă. Dacă în locul ei ar fi fost prezenți cei 26 de salariați lipsă de la „numărul mediu scriptic” din motive independente de voința noastră, rezultă că am fi putut realiza în plus o producție globală în valoare de 3,38 milioane lei. Mult mai mult decât decît economia fortuită la fondul de salarii...

Un asemenea mod de a aborda lucrurile, din partea lui Constantin Tîlcea, contabilul șef al I.M.N. îndeamnă de la sine la o „radiografare” realistă a eforturilor consacrate creșterii eficienței economice a activității pe 1973 a mecanoanalizatorilor.

Și constatăm astfel, că deși aparent estompată de amploarea eforturilor consacrate reprofilării din mers a producției, eficiența economică a constituit o preocupare la fel de susținută din partea întregului colectiv. Handicapați oarecum de faptul că noutatea produselor asimilate nu le-a permis prea mult în ce privește experimentarea diverselor soluții de reducere a consumurilor specifice de metal, acțiuni mult mai propice în cazul unor produse aflate în fabricație de timp mai îndelungat, spiritul gospodăresc nu s-a dat totuși bătut. Dovadă, cele 330 tone de combustibil convențional și cei 170.000 kilowați-oră economisiți în cursul anului 1973, ca urmare a unor măsuri ca repararea izolației la cuplurile de forme mari, îmbunătățirea funcționării cuploarelor, raționalizarea iluminatului interior și exterior, izolarea conductelor din punctul termic, folosirea integrală a iluminatului natural, evitarea funcționării în gol a utilajelor, încărcarea completă a cuploarelor de oscar miezuri și a forței.

O altă direcție care a acționat bătăla pentru o eficiență cât mai ridicată a producției a fost aceea a folosirii cât mai judicioase a fondului de timp. Reducerea pierderilor din timpul afectat producției cauzate de absențele nemotivate de la lucru, de învoiri, de întreruperile accidentale datorate defecțiunilor la utilaje sau aprovizionării neritmice a procesului de producție a stat în atenția tuturor factorilor de răspundere din întreprindere, rezultatele obținute în această privință fiind superioare celor din anii precedenți.

În același timp, indicele de utilizare a mașinilor-unelte în secțiile de bază a crescut, comparativ cu 1972, cu șase procente, iar cel din secțiile auxiliare cu peste treisprezece procente.

În aceste condiții, beneficiul prevăzut a fi realizat la nivelul anului 1973 a fost îndeplinit în proporție de 101,6 la sută iar prețul de cost planificat a fost redus substanțial ca urmare a diminuării cheltuielilor totale la 1000 lei producție marfă cu 3,6 lei și cu 7,5 lei a cheltuielilor materiale. S-au înregistrat astfel o economie totală de 308.000 lei la prețul de cost și o economie la capitalul cheltuielilor materiale de producție în valoare de 775.000 lei.

1974: AN AL EXIGENȚELOR MAXIME

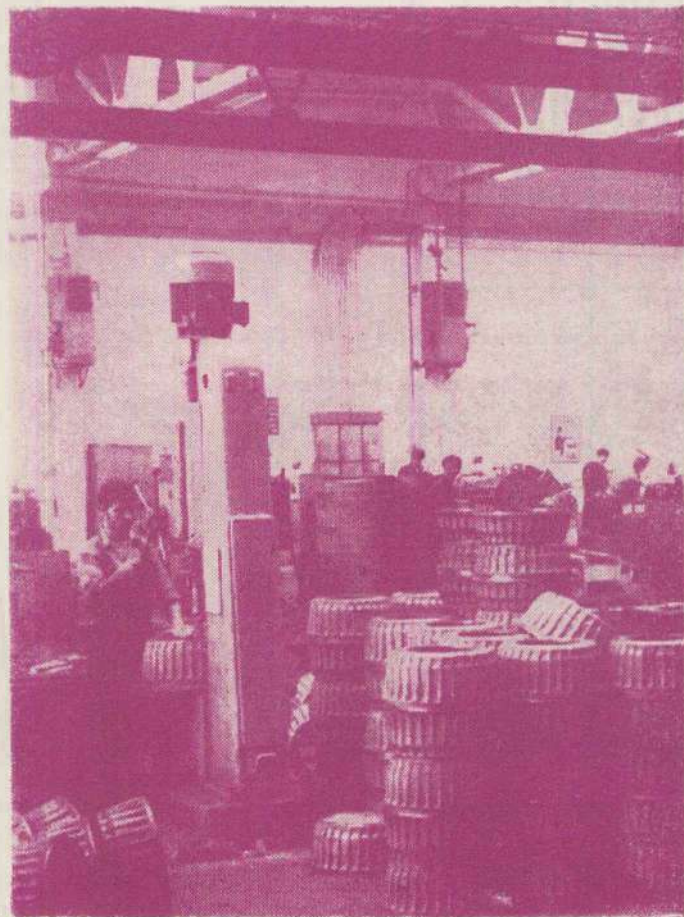
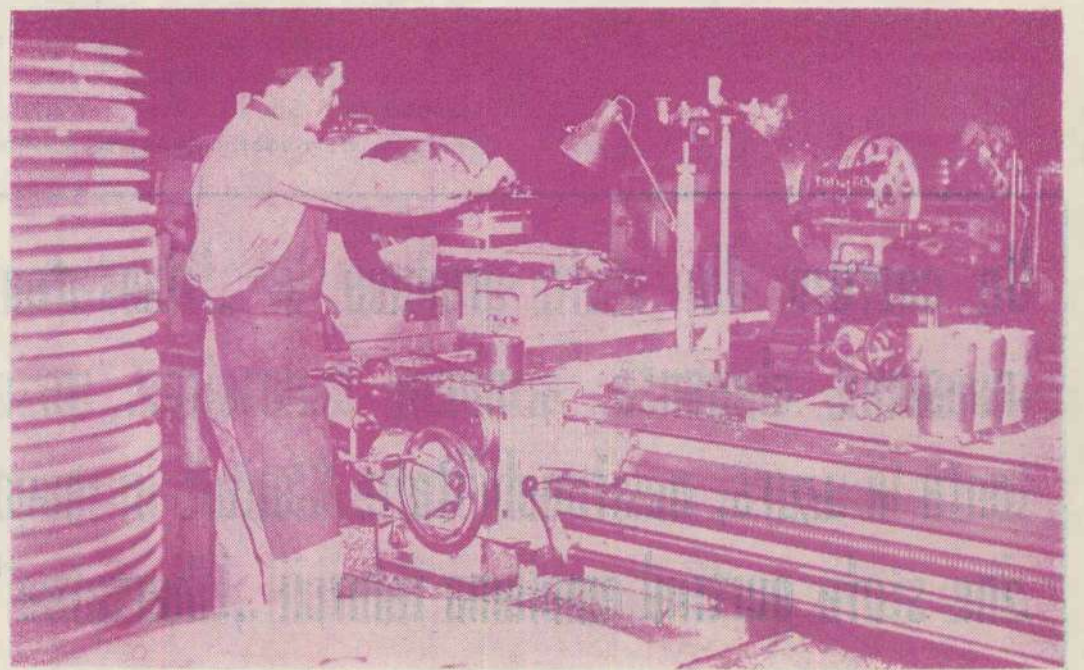
Simpla trecere în revistă a sarcinilor ce stau în fața colectivului întreprinderii mecanice navale în cel de al patrulea an al cincinalului evidențiază creșteri substanțiale la toți indicatorii, comparativ cu planul și cu nivelul realizărilor obținute anul trecut. Realizarea unei producții-marfă cu 15,7 la sută superioare, creșterea cu 21,12 la sută a volumului producției marfă vindute și încasate și cu peste 22 la sută a indicelui de productivitate a muncii reprezintă pentru colectivul întreprinderii un program de lucru, de eforturi, deosebit de mobilizator.

— Avem de făcut față unor exigențe deosebit de ridicate apreciază directorul întreprinderii. Ținând, mai ales, seama că importanțele creșteri de producție se vor realiza în condițiile în care peste 60 la sută din volumul producției anului de față îl reprezintă produsele noi, multe din ele de o deosebită complexitate. Sînt necesare în aceste condiții serioase mobilizări pe linia realizării unei calități corespunzătoare la noile produse, sînt necesare, de asemenea, eforturi sporite pe linia gospodăririi materiilor prime, materialelor, combustibililor și energiei, a folosirii cu maximum de eficiență a timpului de lucru, a capacităților de producție. Scotind toți indicatorii anului 1974 pe deplin realizabili, comitetul de partid, conducerea întreprinderii au și trecut la aplicarea unui program concret de măsuri de natură să asigure realizarea unor indici superiori de utilizare a tuturor rezervelor interne, a tuturor posibilităților de care dispunem.

— Îndeplinirea integrală a noilor sarcini sporite depinde în bună măsură de pregătirea politică și profesională a oamenilor, de modul în care vom ști și vom reuși să-i mobilizăm în această confruntare majoră care implică nu numai o judicioasă dozare a eforturilor ci și eforturi deosebite pentru situarea contribuției de zi cu zi a fiecăruia la realizarea noilor sarcini și exigențe sporite.

În sprijinul celor afirmate, Sandu Straton, secretarul comitetului de partid al întreprinderii aduce o serie de argumente reprezentînd măsurile deja trecute în rîndul măsurilor concrete, al faptelor. De pildă, pentru realizarea în bune condiții a producției anului în curs se acordă o deosebită atenție desfășurării cursurilor de calificare în cadrul cărora se pregătesc 57 de viitori sudori, 36 de lăcătuși și 22 de turnători precum și intensificării activităților educative consacrate cultivării în special la muncitorii tineri a unei atitudini conștiente, responsabile față de muncă. Sînt în curs de aplicare, de asemenea, măsuri importante pe linia asigurării unei calități superioare la produsele noi, aflate în plin proces de asimilare, în special a acelor repere navale a căror recepționare se face în condițiile de exigență sporită ale avizării lor favorabile de către Registrul Naval.

Eforturile de ridicare a activității întreprinderii la nivelul sarcinilor, exigențelor sporite ale anului 1974 vizează de asemenea o reducere substanțială a consumurilor de materii prime și de materiale, de energie și combustibil, realizarea pe această cale a unor importante economii la prețul de cost al produselor. Înlocuirea injectoarelor actuale cu unele de mare randament termic, secționarea circuitelor în vederea realizării unor iluminări parțiale, limitate la strictul necesar, diafragmarea circuitelor termice, respectarea cu strictețe a tehnologiei de fabricație, introducerea de noi S.D.V.-uri, folosirea mai corespunzătoare a materialelor, diminuarea în continuare a rebuturilor sînt tot atâtea măsuri consacrate economisirii cu grijă a tuturor eforturilor materiale, tot atâtea căi spre realizarea în condițiile anului 1974, în paralel cu un volum sporit de produse, cu o gamă largă de produse noi, de mare tehnicitate și complexitate, a unei eficiențe economice ridicate în toate compartimentele de activitate la toate produsele purtînd marca întreprinderii.

produsele socotite „vechi”, „tradiționale”, la nivelul anului 1973 erau ele însele asimilate cu numai un an în urmă, în 1972.

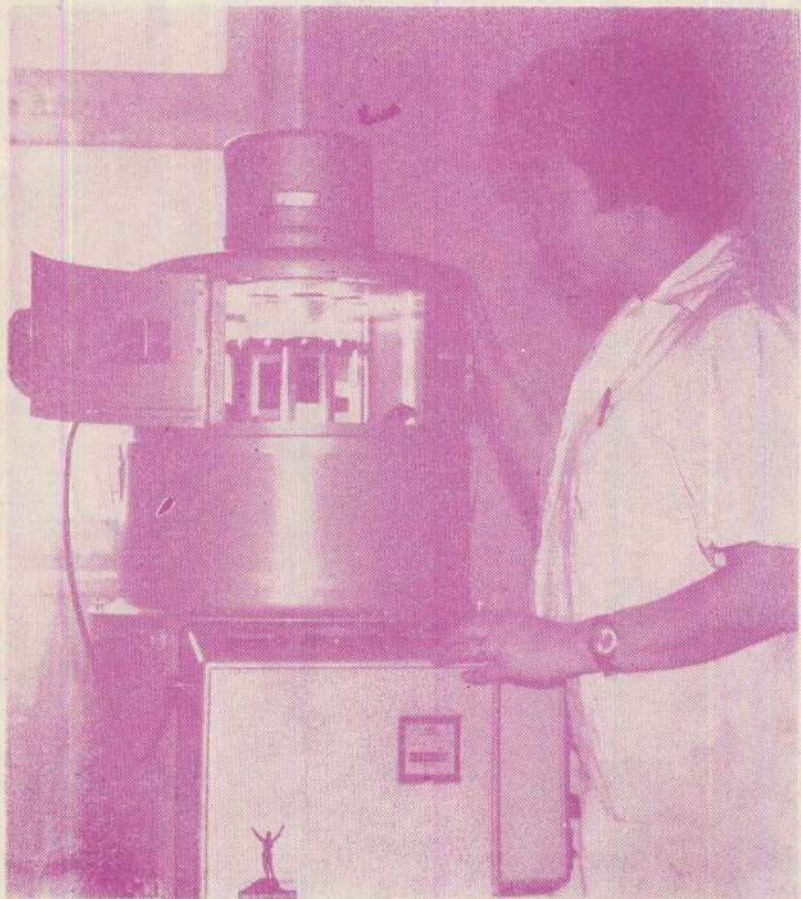
— A fost pentru sectoarele productive, pentru noi toți o sarcină grea, o adevărată piatră de încercare a capacității noastre tehnice și organizatorice apreciază inginerul Nicolae Georgescu, directorul întreprinderii. Cu atât mai mult cu cît se punea nu numai pur și simplu problema realizării unui număr oarecare de produse noi pentru noi și în unele cazuri, noi pentru întreaga noastră industrie navală ci mai ales a realizării unor repere cu însușiri calitative ridicate, extreme de pretențioase ca execuție, multe din ele reprezentînd unicate sau produse de serie mică. Adăugînd la toate acestea faptul că „deplasarea” rapidă a profilului producției nu fusese prevăzută în prealabil, și deci neavînd în toate cazurile acoperirea necesară în ceea ce privește aprovizionarea tehnico-materială, precum și insuficiența noastră dotare cu sculele, dispozitivele și verificatoarele adecvate gradului de dificultate al sarcinilor cărora a trebuit să le facem față anul trecut, apare cît se poate de evident. N-am dezarmat însă nici o singură clipă. Dificultățile nu ne-au demobilizat ci, dimpotrivă, ne-au stimulat. Și astfel, sub îndrumarea permanentă a comitetului de partid, lucrătorii din toate compartimentele de activitate ale întreprinderii și-au mobilizat în permanență eforturile, spiritul de inventivitate și de răspundere, desfășurînd o susținută muncă pentru îndeplinirea, în ciuda tuturor dificultăților de tot felul, a exigențelor deosebite de ridicate a sarcinilor asumate prin planul anual de producție.

Argumentele cele mai elocvente în sprijinul aprecierilor făcute de directorul întreprinderii, înseși cifrele bilanțului încheiat la 31 decembrie 1973, din care rezultă că toți indicatorii de producție precum și cei ai activității economice-financiare au fost îndepliniți și chiar depășiți. Tînăra întreprindere mecanică navală a depășit astfel cu succese faza „probei de competență” inserîndu-se cu autoritate în rîndul celor ce concurează cu succes la construcția navelor românești de toate tipurile și destinațiile, ca pivot de nădejde al uneia dintre cele mai tinere industrii ale României socialiste.

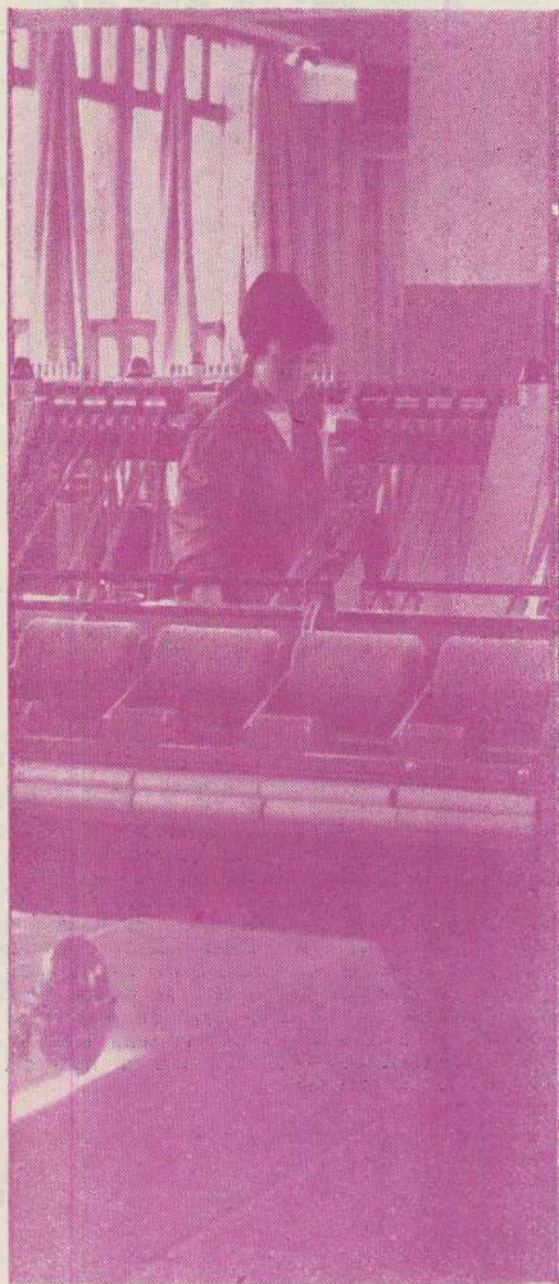
CONSACRAREA ÎN CIFRE ȘI FAPTE

Socotînd, nu fără îndreptățire, anul 1973 ca pe o treaptă de exigență verificare a întreprinderii constănțene ca producător de echipament naval, rezultatele cu care s-a încheiat această competiție atestă cu prisosință faptul că hărnicia colectivă de aici s-a achitat cu cinste de noile sale îndatoriri de coautor al genezei navelor românești.

Față în față cu sarcina de a realiza o producție alcătuită din repere asimilate recent sau executate pentru prima dată în întreprindere, muncitorii, inginerii și tehnicienii de aici au făcut totul ca în ciuda noilor exigențe de calitate, de noutate, de complexitate, să-și îndeplinească în mod exemplar sarcinile planului de producție. Ca urmare a acestor eforturi susținute planul producției globale a fost realizat în proporție de 100,32 la sută, iar la indicatorul producției-marfă s-a realizat o producție suplimentară în valoare de peste 3,2 milioane lei. În aceste condiții, cu mici excepții determinate de cauze strict obiective, toți beneficiarii din județ și din țară ai întreprinderii mecanice navale și toți clienții din străinătate ai produselor sale și-au primit integral și în condiții corespunzătoare de calitate produsele prevăzute prin contracte.

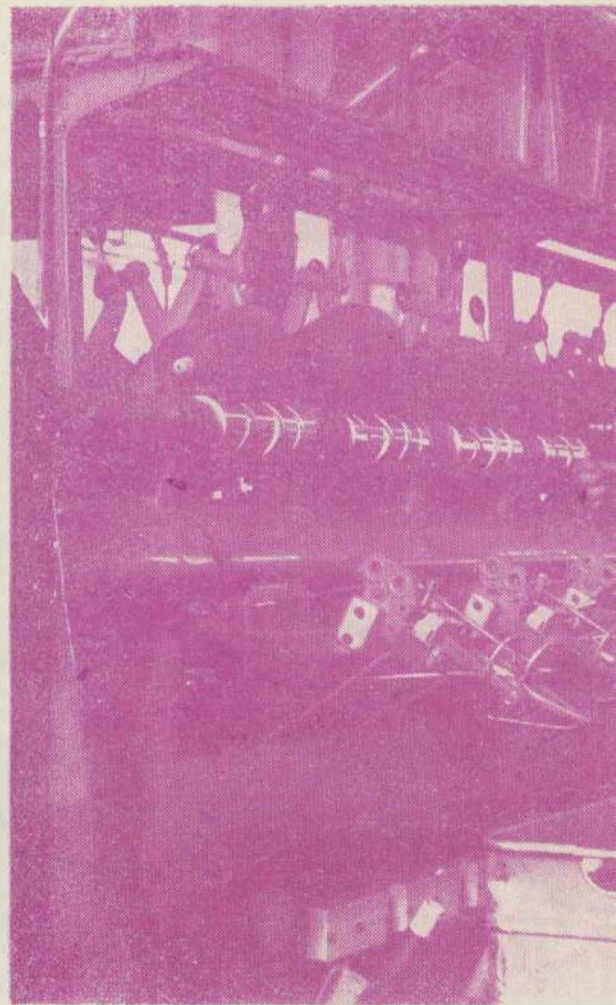
„LIBERTATEA” =
sinonimul bunului gust
și durabilității

Un costum din stofă produsă la „Libertatea”
înseamnă eleganță, armonie coloristică, rezis-
tentă la uzură, neșifonabilitate. Căutați în maga-
zine stoffe purtând emblema fabricii „Libertatea”!

... Strada pornește din piața centrală a orașului, șerpuiește printre clădirile bur-
gului vechi, peste zidurile cărora veacurile
și-au așternut patina, lasă în urmă Muze-
ul Brukenthal, masiv, impunător, și coboa-
ră către orașul de jos transformându-se
într-un pasaj celebru, mărginit într-o la-
tură de un perete înalt de cărămidă sprin-
jinit în contraforturi viguroase. De sus, din
capul scărilor, priveliștea se deschide pînă
departe, mult dincolo de firul argintiu al
Cibinului, dincolo de paralelipedele ver-
ticale de beton și sticlă ale „Independen-
ței”, îmbrățișînd, în vasta arie care se ofe-
ră privirii, panorama, de remarcabile di-
mensiuni, a întreprinderii „Libertatea”.
Prezență viguroasă în ansamblul industri-
ei sibiene, fabrica s-a înscris în chip con-
stant pe coordonatele producției de cali-
tate excelentă, colectivul de muncitori,
tehnicieni și ingineri preocupîndu-se în
permanentă de renumele mărcii care îl
reprezintă. Faptul este pe deplin dovedit
de caracteristicile produselor livrate atît
consumului intern cît și pe piața interna-
țională. În paralel cu activitatea de produc-
ție, întreprinderea desfășoară, cum relata
ing. Cecilia Strejnicu, și o muncă de cer-
cetare în laboratoarele sale, menită să
perfecționeze calitatea, să asigure cele
mai economice, mai eficiente soluții în e-
xecutarea articolelor fabricate. Despre am-
ploarea muncii colectivului de la „Libe-
rtatea” stau mărturie atît îndeplinirea con-
stantă a unor obiective ca folosirea maxi-
mă a capacităților de producție, în toate
compartimentele, creșterea productivității
muncii, organizarea mereu mai bună a
producției și a muncii, cît și faptul că, în
anul trecut, în întrecerea socialistă s-au
situat la loc de frunte un număr de 115
oameni, între care Maria Băieșu și Zenovia
Costinescu (secția de pregătire a țesături-
lor), Maria Bleju și Paraschiva Bunea (fila-
tură), Ana Barbu și Maria Săveanu (țe-
sătorie), Maria Aremie și Paraschiva Be-
lașcu (apretură), Minerva Fluieraș și Ma-
ria Anghel (repansat) precum și Ana Popo-
vici și Ana Gall (unitatea II) ca și mulți
alți membri ai colectivului. Rezultatele a-
nului 1973 sînt dintre cele mai îmbucură-
toare; astfel, au fost livrate peste preve-
derile planului 38.200 kg fire de lînă piep-
tănată, 18.200 mp de țesături de lînă și
tip lînă, 5.500 kg de vată croitorie precum
și o însemnată cantitate de textile neșesu-
te. În contextul acestor realizări, este de
la sine înțeles că întregul colectiv de la
„Libertatea” Sibiu își face o veritabilă în-
datorire de onoare din perfecționarea, an

Alegînd cu exigență
textura cea mai po-
trivită, culoarea cea
mai adecvată, stoffele
cele mai trainice —
a căror durabilitate
se asociază cu finețea,
veți întîlni articole pro-
duse de „Libertatea”.

LIBERTATEA

de an, a producției. În 1973, de pildă, pla-
nul la producția globală a fost realizat în
proporție de 101,8 la sută, iar la producția
marfă, în proporție de 101,9 la sută. Ace-
ste importante succese atestă pe deplin
entuziasmul cu care lucrătorii de la „Li-
bertatea” întîmpină anul XXX de la Elibe-
rare și cel de-al XI-lea Congres al parti-
dului.

☆

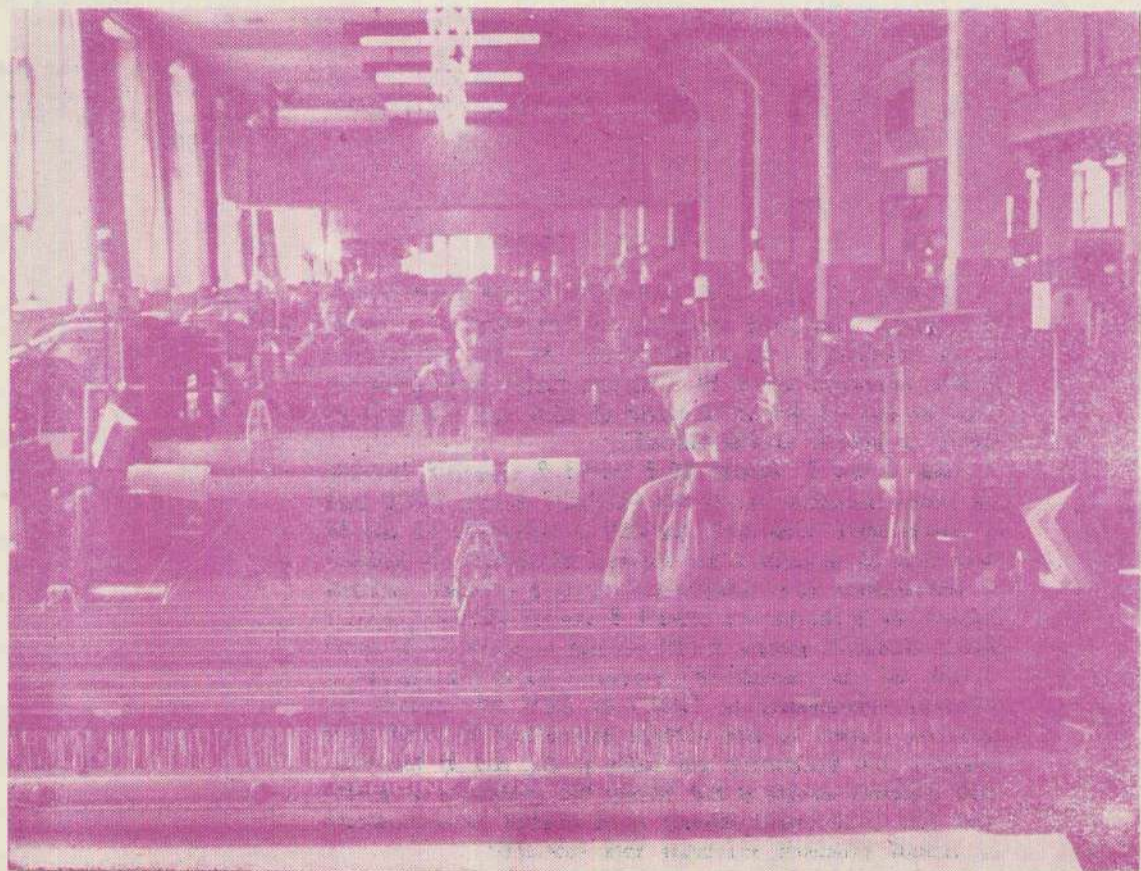
Rep: Vă rog să vă referiți la sarcinile
pe care le are de rezolvat colectivul întreprin-
derii în 1974.

Tov. Marina Tănase, secretarul comite-
tului de partid: **Primul dintre obiectivele**
care trebuie îndeplinite în cursul acestui
an este realizarea unor valori materiale
superioare celor obținute în anul prece-
dent. Astfel, ne-am propus ca valoarea
producției globale să fie cu 4 la sută mai
mare decît în 1973, iar producția marfă
să înregistreze o creștere de 1,8 milioane
lei. La țesăturile tip lînă planul prevede
un plus de 130.000 metri pătrați iar ex-
portul direct va fi cu 51,8 la sută mai mare

decît în '73. Desigur îndeplinirea tuturor
acestor sarcini nu poate fi de conceput
fără asigurarea unei riguroase ritmicități
a producției, fără o judicioasă, susținută
și eficientă campanie de economii. În cen-
trul atenției noastre se află și atingerea
unor înalți parametri ai calității produse-
lor, în directă relație cu puterea compe-
titivă a articolelor pe care le fabricăm. În-
tregul nostru colectiv este animat de dorin-
ța de a oferi publicului, pieții, numai măr-
furi de cea mai bună calitate. În această
privință s-a constituit o adevărată tradiție,
definitiv consolidată.

— Ce angajament și-a luat întreprin-
derea în privința depășirii planului?

— Într-o enumerare succintă, angaja-
mentul nostru specifică următoarele depă-
șiri: un plus de 2 milioane lei la produc-
ția globală, un milion lei la producția
marfă, 2 milioane lei la livrări fond
piață, 8.000 mp la țesături din lînă,
20.000 mp la textile neșesute, 3.000 kg de
fire de lînă pieptănată.

NU UITAȚI!

Pentru costume de zi sau de seară, pentru haine sport sau costume - taior, cereți în magazinele de textile stofele produse la „Libertatea“!

TEA

- O întreprindere de mari perspective
- O marcă de prestigiu
- O garanție a calității

Rep. : Vă rog să vorbiți despre creșterea și diversificarea producției.

Ing. Ștefan Adam, director tehnic : Numai în anul trecut, colectivul atelierului de proiectare produse a realizat 6 articole noi, 47 de desene noi, totalizând 361 de poziții coloristice precum și 14 noi poziții în cadrul desenelor existente. Acțiunea aceasta, de introducere a noului, s-a bucurat de un deosebit succes. Planificarea inițială a introducerii de noi articole a fost realizată în proporție de 105 la sută. Față de un articol nou, s-au realizat nu mai puțin de șase, omologate de Consiliul tehnico-artistic din Centrala Industriei Linii. Totodată specialiștii întreprinderii au executat o sumedenie de reproduceri de mostre pentru diferite firme, în special pentru centrala industriei confecțiilor. Eșantioanele sortimentelor pe care le fabricăm au fost foarte bine primite de către cei interesați. În '73, „Libertatea” a participat la numeroase expoziții și târguri internaționale de mare prestigiu, de pildă la cele de la Leipzig și Milano. Am luat, de asemenea, parte la manifestări pe plan național, de pildă, la al 7-lea pavilion de mostre, unde fabrica noastră a expus nu mai puțin de 161 de cupoane, iar pentru fabricile de confecții, în vederea întocmirii colecțiilor de modele — 191 de cupoane confecționabile. Adaug că beneficiarii au apreciat în mod deosebit calitatea exponatelor noastre.

Pe lângă cele amintite, menționez faptul că în întreprinderea noastră se aplică un larg program de introducere a tehnicii avansate, de valorificare superioară a materiei prime. Este în atenția permanentă a colectivului nostru modernizarea tehnologiilor de fabricație, țelul fiind, desigur, pe lângă asigurarea unei cantități tot mai mari de produse, realizarea unei calități superioare. În acest sens, s-a trecut la introducerea de noi parametri de apreciere a calității — revenire din șifonare, stabilitate dimensională, rezistență la lumină și intemperii. Sunt asigurate îmbunătățirea metodologiei controlului proceselor tehnologice și a documentației de producere a semifabricatelor și articolelor finite, precum și corelarea caracteristicilor sortimentelor pe care le livrăm cu cerințele beneficiarilor. Toate acestea sunt în raport direct cu acțiunea de ridicare a nivelului tehnic de exploatare și întreținere a utilajelor.

Rep. : Care este activitatea de export a întreprinderii ?

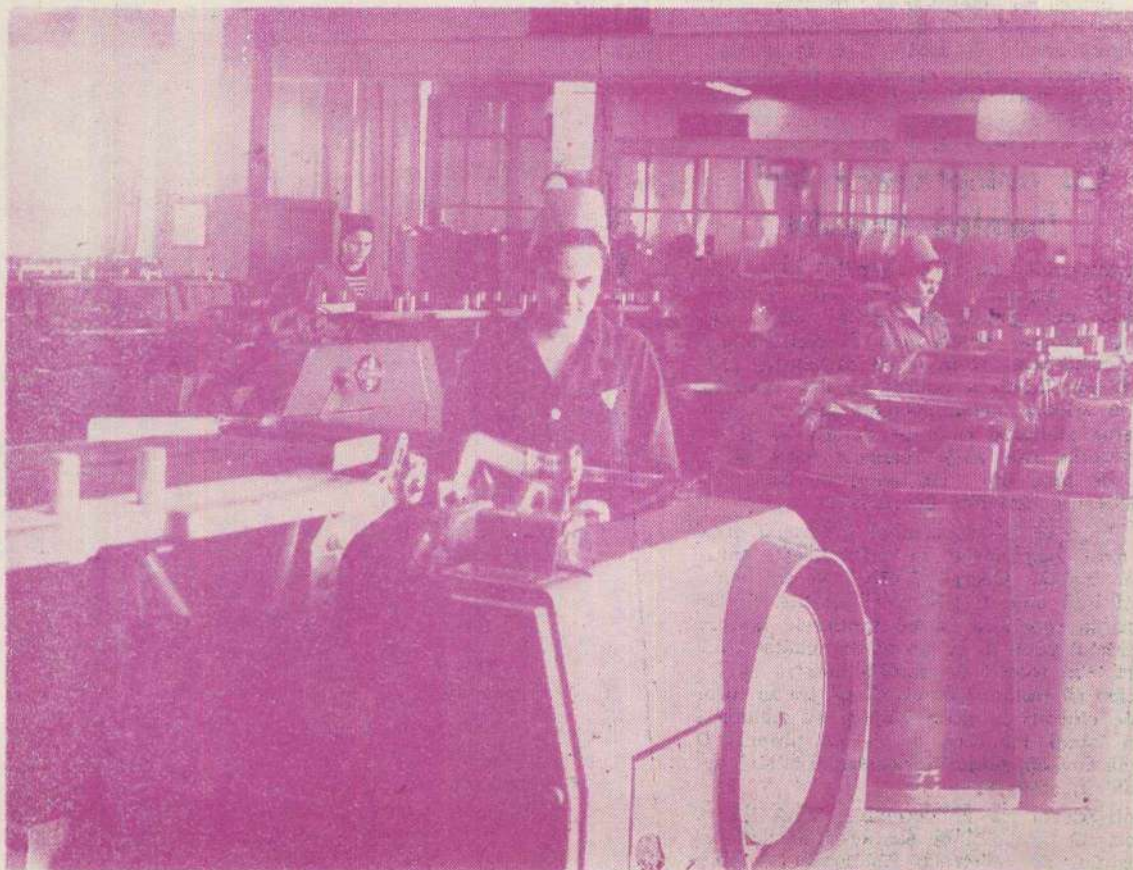
Tov. Viorel Roșu, contabil șef : Datorită calității lor, produsele noastre se bucură de mare căutare pe piața externă. Întreprinderi de comerț exterior ca „Romăno-export” și „Confex” — București sint extrem de interesate de ceea ce livrăm, fapt atestat de succesele obținute în cadrul târgurilor internaționale. Prin intermediul exportului direct sau indirect, produsele care poartă girul emblemei fabricii ajung pe piața unor numeroase țări : Franța, Republica Federală Germania, Liban, Tanzania, Suedia, Norvegia, Finlanda, Italia, Danemarca, Austria. Faptul se explică, firește, prin forța competitivă a sortimentelor livrate de „Libertatea” ca și prin înalta calitate a confecțiilor realizate din produsele noastre.

Rep. Ce condiții oferă întreprinderea, în plan social, salariaților ?

Tov. Paraschiva Vlad, președintele sindicatului : În primul rând, o cantină cu preparate foarte bune, a cărei capacitate asigură servirea mesei unui mare număr de oameni. În al doilea rând, cămine, cu sute de locuri. Pe lângă vechiul cămin al fabricii, în luna februarie a acestui an a fost dat în folosință încă unul, cu 116 locuri. Peste două luni, un al treilea cămin, cu un număr egal de locuri, va fi de asemenea oferit noilor locatari. Toate sint dotate cu mobilier de bună factură, cu instalații sanitare și de încălzire moderne, în așa fel încât oamenii au create condiții optime de locuire. Salariații noștri beneficiază, pe lângă toate acestea, de terenuri sportive bine dotate și amenajate.

Introducerea noului este un proces în permanență urmărit de către colectivul de muncă de la „Libertatea”. Numai în anul 1973, au fost introduse în fabricație zeci de desene noi cu sute de poziții coloristice, precum și articole noi. Urmarea directă: o considerabilă sporire a competitivității produselor fabricate la „Libertatea”.

Game cromatice largi, nuanțe de mare finețe, tușeu agreabil — iată numai câteva din caracteristicile articolelor pe care întreprinderea sibiană „Libertatea” le livrează pieței românești și internaționale.

Pe aici am trecut noi, constructorii...

Grupul de șantieră Constanța al Trustului de construcții industriale... Cunoștințele despre locurile și înfăptuirile de care se leagă prin ani, acești betonisti, zidari, mozaicari, dulgheri, maștrii și ingineri constructori cu realitatea și devenirea pământului dintre mare și Dunăre te îndreptătesc să cauți cu insistență o hartă. O hartă pe care să se însemneze pentru memoria realizărilor și beneficiarilor punctele, etapele drumului străbătut de constructori pe schelele Constanței, în realitatea Constanței, pentru devenirea și împlinirea noii Constanțe trezite la viața industrială. Dar feribilitatea faptelor „la zi” care îngăduie atât de puțin loc trecutului, amintirilor, n-a lăsat loc aici, în „statul major” al constructorilor pentru nici o hartă referitoare la ieri. Etapele fructuoase treceri a oamenilor și schelelor prin locurile și prin timpul Constanței se păstrează aici, la el, doar în memoria realizatorilor.

— Ce înseamnă, la modul concret, drumul parcurs de constructorii dumneavoastră pe harta județului? — Il întrebăm pe inginerul George Florea, directorul grupului de șantieră.

— Înseamnă, fără nici un fel de laudă de sine, tot altele acte de paternitate, cîte obiective industriale schimbă în prezent peisajul și semnificația Constanței moderne. Cu excepția părții mai vechi a întreprinderii de industrializare a cărnii și a combinatului central al întreprinderii viei și vinului, întreg cartierul industrial Palas e ridicat de constructorii noștri.

— Sînteți așadar „părinți” Palasului industrial...

— Părinți? Mi se pare cam mult spus. Mai degrabă realizatorii. Cei ce s-au străduit să traducă în mai multe fabrici moderne, generoase investiții afectate de partidul și statul nostru pentru dezvoltarea industriei constănțene. Ne-am dat toată silința să fim la înălțimea operii încredințate și sper că am și reușit intructiv. În ce măsură am reușit s-o facem, o pot spune cu mult mai multă îndreptățire beneficiarii obiectivelor ridicate de noi...

Așadar, semnătura în beton și oțel a constructorilor e nelișpită pe toată aria Palasului modern. Ea constituie într-un fel actul de naștere al megawaților și gigacaloriilor pulsate zilnic de Centrala electrică de termoficare, al „magistralelor albe” în care Fabrica de celuloză și hirtie prefacă paiele grului dobrogean, al sutelor de hectare de țesături realizate de întreprinderea integrată de lînă, al mobilei și furniturilor întreprinderii de prelucrare a lemnului. După cum plinește și bisculiții purtând „marca” întreprinderii de morărit și panificație, produsele atât de apreciate ale fabricilor de ulei și bere, conservele din carne realizate în noua secție a întreprinderii de industrializare a cărnii, elementele de construcție produse de noua Fabrică de beton celular autoclavizat, activitatea multor complexe zootehnice și de sere precum și din multe alte unități economice de pe teritoriul județului Constanța au intrat în cotidianul obișnuit tot datorită zorului de acum cîțiva ani sau de acum cîteva zile numai, al constructorilor constănțeni de la T.C. Ind.

Spunînd pe aici am trecut noi, constructorii, oamenii schelelor și ai ritmurilor înalte definesc nu numai un drum de muncă și de împliniri demne de laudă, ci însăși geografia ofensivă, a unui pămînt preschimbat prin grija partidului, prin osîrda uneltelor și a mîinilor lor meștere în noua noastră Dobroge a uzinelor și a șantierei...

Cu optsprezece luni înainte timpului

Întotdeauna înainte timpului prin semnificația faptelor cotidiene de pe schele sau din spațiile de montaj, acest harnic și temerar detașament al constructorilor constănțeni, răspunzînd bărbătește chemării partidului, a hotărît să dea timpului o altă valoare, nemaiîncercată pînă în zilele noastre, stabilînd că e de datoria sa și stă în puterile sale să-și realizeze toate sarcinile de plan din cincinalul de față cu optsprezece luni mai devreme.

— Știm că ne-am asumat o sarcină grea, de mare răspundere, ne mărturisește tovarășul inginer George Florea. Ne-am cumpănit însă bine forțele, posibilitățile. Și am ajuns la concluzia că pe șantierele noastre cincinalul poate fi cu un an și jumătate mai scurt. Am socotit de datoria noastră să încercăm să tratăm timpul, să ne tratăm propriile eforturi în acest chip și cu siguranță vom izbuti tot ceea ce ne-am propus. O primă dovadă, propriile noastre rezultate obținute în anul 1973...

Într-adevăr, la 31 decembrie anul trecut, colectivul Grupului de șantieră Constanța al Trustului de construcții industriale a con-

semnat realizarea unui volum de lucrări în valoare de 36 milioane lei peste prevederile planului anual. Așadar, calea spre îndeplinirea întocmai a angajamentelor asumate s-a „scurtat” cu 36 milioane de lei.

— A fost, ca să-i zicem așa, un an bun, apreciază interlocutorul nostru. Și cînd spun aceasta mă gîndesc nu atât la rezultatele în sine, ci, mai ales, la modul cum s-a acționat pe toate șantierele noastre pentru atingerea lor. Aș putea spune că oamenii noștri, de la șefii de șantier pînă la ultimul lucrător, au făcut din dezideratul comun al devansării timpului la toate obiectivele atacate, o problemă a fiecăruia dintre ei. Firește, în întrecerea desfășurată între șantiere, între loturi de lucru, au cîștigat cei mai harnici, cei mai destoinici, cei mai bine organizați. De pildă, șantierul numărul 3 — Port, condus de inginerul Ionel Mocanu, și-a depășit sarcinile de plan pe 1973 cu 26,73 la sută, realizînd un volum suplimentar de construcții-montaie în valoare de peste 20 milioane lei. Tot așa, șantierul numărul 5, condus de inginerul Gheorghe Nistor, a realizat în același interval lucrări suplimentare însumînd aproape 11 milioane lei iar șantierul numărul 1 al cărui șef este inginerul Aurel Bucur și-a depășit de asemenea substanțial sarcinile asumate prin plan. Dar adevăratul cîștigător sîntem noi, toți lucrătorii grupului de șantieră care ne-am dovedit nouă înșine, prin rezultatele obținute că e posibil să-l sărbătorim pe 1976 în plină vară a anului 1974. Firește, datorăm foarte multe din succesele noastre sprijinului neprecupețit pe care l-am primit în permanență din partea trustului, personal din partea tovarășului inginer Radu Suman, directorul general al acestuia. Directorul general nu se rezumă în îndrumarea noastră la ceea ce s-ar putea numi cadrul strict al relațiilor trust — grup de șantieră. Sprijinul pe care-l primim de la dînsul în rezolvarea tuturor problemelor grupului e mult mai larg și în același timp mult mai concret.

Alături de competiția ritmurilor — o susținută întrecere gospodărească

— Spunînd prin înseși faptele noastre un da categoric hotărîrii de a construi mai repede și mai bine, nu ne e deloc indiferent cu ce eforturi de muncă, cu ce cheltuieli materiale realizăm acest deziderat. Învățînd să devansăm timpul, termenele de execuție și predare, am învățat simultan să economisim timpul, forța de muncă, materialele de construcție, ne relatează principalul gospodar al Grupului de șantieră, tovarășul Savu Buzoiu, contabilul șef al acestuia. Analizînd gradul de eficiență economică la care s-au realizat importante depășiri ale planului producției globale în 1973, se poate constata că toți indicatorii de muncă și salarii au fost îndepliniți în întregime. Realizarea în proporție de 103,31 la sută a indicatorului de productivitate a muncii, realizarea în general a tuturor indicatorilor de producție, muncă și salarii au condus la o corelație justă între valoarea producției globale obținute și fondul de salarii, între productivitatea muncii și cîștigul mediu al tuturor categoriilor de lucrători.

Ajungînd cu discuția noastră la capitolul gospodăria judicioasă a timpului, reținem măsurile luate de conducerea grupului, de fiecare șantier în parte, în vederea realizării unui indice bun de utilizare a fondului — timp, eforturile încununate de succes pe linia reducerii stăgîrîrilor și întreruperilor lucrului, a învoierilor și absențelor nemotivate.

GRUPUL DE ȘANTIERE CONSTANȚA AL T.C. IND. — pe schelele dobrogei de ieri, de azi și de mîine

Sînt consacrate acestei probleme, apreciază pe bună dreptate interlocutorul nostru ca una din cele mai importante rezerve interne ale șantierei, studii amănunțite, planuri de acțiune, măsuri de îmbunătățire a organizării lucrului, măsuri ce vizează omul, conștiința, răspunderea sa față de timp și de muncă. O importanță deosebită se acordă sporirii gradului de stabilitate a cadrelor, stabilitate care-și va găsi condiții superioare prin construirea pentru lucrătorii grupului a unor cămine dotate cu tot confortul, în care oamenii își vor putea desfășura o viață normală și deci și o activitate normală, stabilă pe șantieră.

— Buna gospodărie a materialelor, economisirea acestora, reducerea tuturor cheltuielilor de producție și prin aceasta, reducerea continuă a prețului de cost, stau în permanență pe agenda noastră de lucru, ne informează, în continuare, contabilul șef.

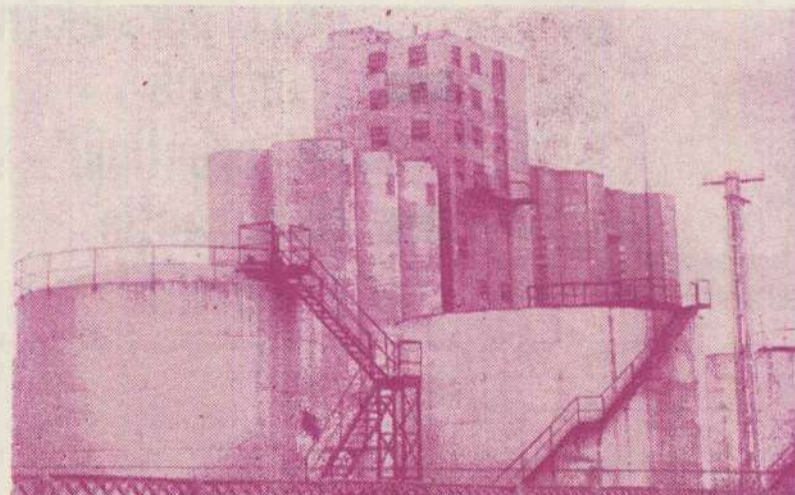
Astfel, prin aplicarea sistemului centralizat de aprovizionare și distribuție a materialelor în zonele Palas și Năvodari, s-au eliminat transporturile incrucișate și cheltuielile neeconomice legate de acestea iar optimizarea transportului și a depozitării materialelor de masă au condus la eliminarea pierderilor și degradărilor. Sînt, de asemenea, notabile eforturile consacrate reducerii consumurilor specifice de fier-beton, ciment și agregate, întreprinse pe toate șantierele, importante inovații și raționalizări vizînd economisirea materialelor aplicate pe șantierele nr. 1 Palas, nr. 3 S.N.C. și pe cel de la Năvodari. Că economia a devenit cuvînt de ordine în cadrul Grupului de șantieră Constanța al T.C. Ind. o dovedesc atît cei 2.464.000 lei reprezentînd economiile realizate în cifre absolute la capitolul „1.000 lei

de termenele prevăzute. Unele dintre acestea, ca de pildă depozitul de laminare de la Combinatul de îngrășăminte chimice Năvodari, cu 150 de zile în avans!

Toate aceste zile, săptămîni sau luni de avans față de grafice înseamnă certe posibilități oferite beneficiarilor de a-și organiza munca, de a realiza mai devreme bu-nurile așteptate de economia națională, serviciile specifice fiecărei destinații în parte.

Aceasta a însemnat avansul realizat la depozitul de produse al Combinatului de îngrășăminte chimice din Năvodari, la depozitele frigorifice de mare capacitate din portul Constanța, la complexul de sere din Tuzla, la cel avicol de la Albești al I.A.S. Mangalia, la ferma avicolă pentru selecție, hibridare și reproducere de la Mihail Kogălniceanu. Adăugînd la toate acestea certificatul de „bine” sau „foarte bine” pe care l-au primit obiectivele amintite avem măsura preocupării permanente a constructorilor pentru sporirea necontenită a contribuției lor la împlinirea cu un ceas mai devreme a marilor ritmuri și prefaceri ale socialismului pe pămîntul dintre ape al României socialiste.

Și peste toate acestea, freamătul schelelor, freamătul muncii de pe treapta a treia a anului patru al cincinalului... Anul celei de-a 30-a aniversări a eliberării patriei, anul înaltului colocviu comunist despre viitorul de ferice și de lumină al României — Congresul al XI-lea al partidului... Dedicînd marilor, epocalelor evenimente din acest an și din întreaga noastră istorie, depina lor sîrguință și abnegație, constructorii sînt pre-tindîndi la post. La Șantierul naval, acolo

producție” în 1973 cit și eforturile ce se desfășoară în continuare în acest sens, pe toate șantierele grupului.

Viitorul, la timpul prezent

Reținem din discuțiile purtate cu gazdele noastre o cifră pe care o „seacă” în aparență, pe atît de bogată în sensuri, în semnificații: în 1973, constructorii Grupului de șantieră Constanța al T.C. Ind. au avut de ridicat, de „racordat” la circuitul producției industriale și agricole a județului nostru 28 de obiective. Douăzeci și opt de obiective, valori de cîteva sute de milioane lei, o răspundere enormă față de acest însemnat volum de investiții consacrat dezvoltării Constanței de azi și de mîine...

— N-am socotit niciodată problema predării în termenul stabilit a unui obiectiv sau a altuia ca pe o problemă de pură obligativitate față de planul nostru de lucru. Toate acestea sînt într-un fel vii, sînt bunuri destinate să producă la rîndul lor bunuri pentru economia națională, implicit pentru bunăstarea fiecăruia dintre noi. Și ne-am străduit să acționăm ca atare...

În sprijinul afirmațiilor tovarășului inginer George Florea vin faptele înseși. Treisprezece din cele 28 de obiective ale anului 1973 au fost date în folosință înainte

unde se ridică noile hale în care oțelul va lua chipul uriaselor minerale românești de 55.000 și de 150.000 tdw, la lucrările de extindere a Centralei electrice de termoficare din Palas, la instalațiile de insotzore a cimentului din portul maritim, la noua fabrică de lapte-praf, la noua secție de ulei din soia a fabricii de ulei, în nenumerate alte locuri devenite șantiere și „puncte fierbinți” ale zorului, se lucrează din plin, cu tenacitate, cu entuziasm, cu dorința neabătută de trainic, de bine, de repede. Frumtașii de anul trecut pot fi regăsiți cu ușurință printre evidențiații întrecerii prezente. Sînt oamenii conduși de destoinicul șef de echipă Gheorghe Marinescu, cei ce zoresc acum la modernizarea silozurilor din portul Constanța, sînt „băleții” șefului de lot Gheorghe Zamfir, zidarii din brigăzile lui Dumitru Iordan, Gheorghe Brezoianu și Ion Carataș, betonisti și fierari-betonisti ai lui Ion Roibu, dulgherii lui Stelian Mărgăritărescu, zugravii lui Gheorghe Stoica. Alături de ei, cadre de conducere și concepție a căror contribuție la bunul mers al lucrărilor e mai mult decît evidentă: Marcel Avram, directorul adjunct cu problemele aprovizionării al grupului de șantieră, ingineră Florentina Rădulescu, responsabilă cu pregătirea producției, șeful serviciului producție, inginerul Ion Baboi, Ion Stoica și Ion Torbă, contabilii șefi ai șantierei nr. 1 Palas și respectiv nr. 3 S.N.C., Lucian Vasilescu, șeful serviciului financiar al grupului. Și întrecerea continuă, adăugînd o dată cu noile fapte, cu noile realizări repurtate în aspra, bărbătească bătălie cu timpul, cu normele, noi nume de învingători incontestabili.

— În 1974 ne-am propus cea mai înaltă măsură a măiestriei și hărniciei noastre, ne spune tovarășul Gheorghe Pricop, secretarul comitetului de partid al grupului de șantieră. Certitudinea stă în calitatea oamenilor noștri. Avem oameni minunați. Și datoria să obținem cu ei o victorie de prestigiu: cel mai scurt și cel mai bogat cincinal.

Și secretarul comitetului de partid are în vedere, cînd afirmă toate acestea, nu numai un grup sau altul de oameni. Nu numai meșteri tot unul și unul de pe șantierele numerele 1, 3 și 5 în fruntea cărora se află inginerii Aurel Bucur, Ionel Mocanu și Gheorghe Nistor, nu numai formațiile „de elită” ale inginerilor Nicolae Basarab și Traian Ionescu, ale maștrilor Mihai Mocanu sau Mihai Vednag ci pe toți oamenii grupului deopotrivă. Pe toți acești minunați constructori de edificii industriale, care zoresc, sporîndu-și zi de zi avansul cîștigat cu osîrde, spre a-și împlini menirea în chip comunist. Sărbătorind îndeplinirea sarcinilor cincinalului în miezul acestei veri...

text și hartă (fără însă a se ocupa de aceasta din urmă decît sumar — pp. 215-216). El caută să demonstreze pe baza acestui document că, urmare a aducerii prafului de pușcă de tătari din Asia, artileria de foc s-a născut în provinciile dintre Carpați, gurile Dunării și Marea Neagră, și că tot aici s-a folosit pentru prima dată praful de pușcă în explozii subterane.

Examinînd concepția mecanică în care a gîndit autorul, constatăm cu ușurință că el n-a depășit statica lui Arhimede și n-a cunoscut tezele dinamicii pe care Renașterea le-a generat și dezvoltat.

Bogat în informații pentru lingvistică romanică comparată, textul, cu numeroase abreviațiuni curente din secolul al XIV-lea (după cum îl atestă și DU CANGE), oferă posibilitatea unor valoroase studii privind limba latină vulgară a epocii.

Harta prefigurează cetăți pe relieful geografic care se întinde de la nord de Carpați Meridionali pînă în sudul Mării Marmara (cuprinzînd și nordul Peninsulei Anatoliei), și din est, din litoralul Mării Negre, pînă la vest de Belgrad și de vărsarea fluviului Mărița în Marea Egee.

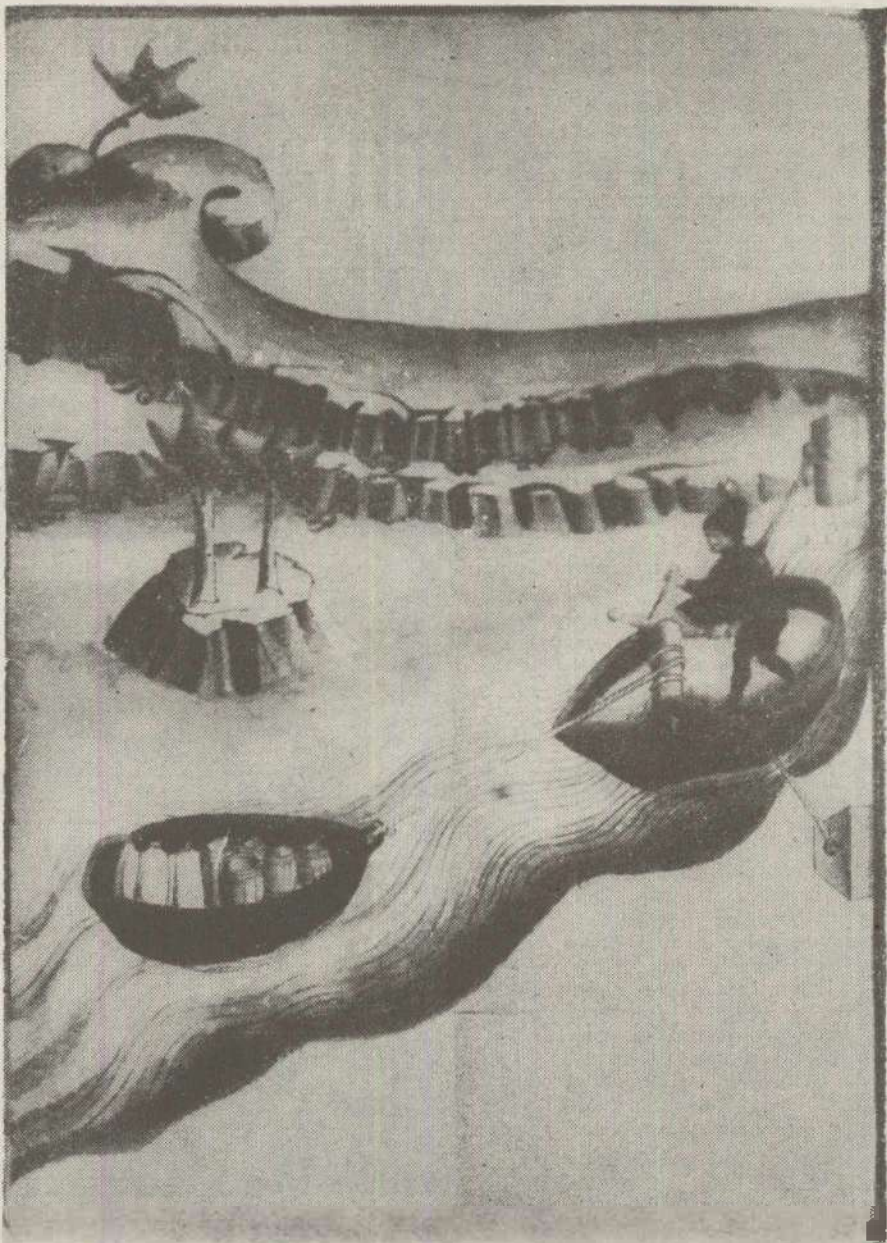
Tot acest spațiu este adnotat cu indicații de uz militar, privind relieful și posibilitățile de deplasare a armatelor, inscriind unele distanțe și însemnînd cetățile creștine prin drapele cu cruci, iar cele ocupate de turci, prin drapele cu semicruci.

Litoralul Mării Negre este urmărit în detaliu pînă în sudul Bosforului, iar teritoriul dintre Bosfor și Siliștra se deschide ca o poartă a Constantinopolului spre Europa.

Harta cuprinde așadar imperiul bizantin, și nu reprezintă — așa cum a fost interpretat — nici „harta Balcanilor” (Fr. Babinger, Florio Banfi, Vaselin Basevliev ș.a.), nici „harta Dunării de jos” (V. A. Urechia, M. Popescu-Spineni ș.a.).

Urmărind expansiunea otomană pe această hartă, observăm că nu este încă ocupat Constantinopolul și turcii nu au trecut Dunărea; Sofia este cucerită (1385); lupta de la Nicopole (de la anul 1396) n-a avut loc, fiindcă cetatea este creștină... Harta reprezintă deci stadiul invaziei turcești între cucerirea Sofiei (1385) și lupta de la Nicopole (1396).

Toponimicele aduc cea mai veche delimitare a Valahiei atestată de izvoarele cartografice externe, în unitatea ei teritorială: „Inceputul Valahiei” la vest de cetatea „Severin”, „Transilvania” în nordul Olteniei, ca și „Valahia Transilvană”, apoi „Valahia” în sudul Moldovei și „Valahia” la nord de Delta Dunării. În stînga riului denumit Olta” regăsim tot „Valahia” (și nu „Cumania” cum a fost denumită de documentele lui Sigismund de Luxemburg, la curtea căruia Florio Banfi a propus originea manuscrisului), iar pe Dunăre cetățile: „Orșova”, „Severinul” (în al cărui drept sint descrise „Porțile de Fier”), apoi,

la răsărit de „Jiu”, o mare cetate denumită „Giurgiu” (plasat în locul cetății Turnu „într-un loc deșert”), „Siliștra”, Vicina (?) și „Cetatea Albă” (plasată, tot necorespunzător, în Delta Dunării).

Constantinopolul, necucerit de turci, poartă drapelele creștine de o parte și de alta a Cornului de aur și, așa cum istoria consemnează din alte izvoare, rămîne legat de restul Europei pe malul Mării Negre, prin țara apărută de Dobrotici, dispărut în anul 1388 în luptele aprige pentru despresurarea Constantinopolului.

Interpretarea datelor din manuscris se înscriu deplin în situația politică a epocii în care Dobrotici a stăpînit și controlat un larg teritoriu după anul 1349 între Marea Neagră și Dunăre. În anul 1378 el, împreună cu Ioan al V-lea Paleologul și cu venețienii, a încercat să-l întronizeze la Trapezunt pe ginerele său Mihail. Legăturile sale cu venețienii au fost de lungă durată și cu alianțe strînse, înfrîngînd cu flotă reunită blocada realizată de genovezii aliați cu turcii. Cînd, după dispariția lui din anul 1386, la sfîrșitul ostilităților, genovezii recușeau în tratatul de la Pera (din 27 mai 1387) pe „strălucitul prinț

Ivanco, fiul luminosului prinț Dobrotici”, ei consemnau o realitate istorică nu la nivelul unei provincii valahe, ci la un nivel european în care Dobrogea se impunea cu autoritate de țară liberă.

În continuarea tradiției de luptă a lui Dobrotici, Mircea cel Bătrîn a organizat cu populația dobrogeană apărarea Siliștrei în iarna 1388-1389 și frontul antiotoman valah a devenit cel mai larg. Epoca aceasta în care Mircea cel Bătrîn a izbăvit „Siliștra de turci” l-a făcut să ajungă domn „pînă la Marea cea Mare și singur stăpînitor al cetății Dirstor”.

Dobrogea a fost deci teritoriul românesc cu cele mai active relații cu venețienii în epocă, încît opera lui Paudus Sanctinus, găzduită astăzi la Paris, a închis în sine informațiile despre creștinii și armatele lor, aduse de aliații italieni prin contactul direct cu cetățile dunărene și cu Valahia, în toată întinderea ei. Relațiile cetății Veneției cu țara lui Dobrotici și a lui Mircea cel Bătrîn, cu armatele valahe într-o permanentă alertă de fond antiotoman, i-au dat posibilitatea autorului să cunoască bine meleagurile și ocupațiile oamenilor. El a realizat în manuscrisul său o sinteză enciclopedică de un extins orizont geografic, cu aspecte și tehnici nu numai din Europa, ci și din orientul arab. Dar toate acestea erau tratate în spiritul propriu care uneori ajunge de italienează vădit subiectul și numai analiza atentă deosebește realitatea.

Dintre indicațiile militare din hartă, cele mai multe se referă la teritoriul valah (6 din 11), două fiind plasate în Dobrogea. Una dintre ele marchează pe malul Dunării, în ultima ei parte, un „loc în care locuiesc numai pescarii”. Corespunzător indicației acestela, la f. 88 găsim imaginea italianizată a unui asemenea pescar: robust, manevrînd o barcă de care-i sînt legate sculele pescărești, el trage la mal peștii pe care nici un alt pescar, din întinsul hărții în discuție, nu ar avea unde să-i prindă decît în Dunărea dobrogeană.

Imaginile pe care le prezentăm a-lăturat vîd lumina tiparului pentru prima dată și atestă aspecte ale ocupațiilor românilor din propriul ev mediu: la f. 87v — transportul unor produse în saci și putini într-o barcă pe care valahul, ușor de recunoscut după căciulă, o trage cu un virte dintr-o altă barcă, din amonte; la f. 88 — pescarul prezentat mai sus, manevrîndu-și unelte de pescuit, și trăgînd la mal cîtiva sturioni.

Mărturiile acestea, care au peregrinat multe secole prin arhivele lumii — la creștini, apoi în arhivele sultanilor și de aici în arhiva națională a Franței — vin astăzi să ne aducă dinaintea ochilor știrile despre înaintașii noștri care, din țara lui Dobrotici pînă la Valahia Transilvăneană, apărau prin independența lor libertatea Europei. Ei înfruntau armatele turcești de cele mai mari dimensiuni cu mijloacele tehnice de care dispuneau toate armatele continentului. Și chipul țării lor devenise speranță întregii lumi libere, Dobrogea fiind poarta de ajutor împotriva invaziei.

ION DUMITRIU-SNAGOV

GRIGORE SĂLCEANU

insula lui ovidiu

Tinjea pe fîrmul mării Ovidiu exilat,
Răpit dintre prieteni de crudul împărat
Și aruncat în largul pustului din Pont,
Unde-nghețau talazuri din fîrm la orizont.
Și după luni de chinuri, de jale și de plîns,
Se minunară Geții, văzînd pe chipu-i stîns
Un zîmbet fără seamăn, un zîmbet liniștit,
Ca pe o mare neagră, o rază-n răsărit.
Curgeau din ochi-i lacrimi pe toga lui de nea
Și înghețau de crîvăt; dar chipul lui zimbea;
Zimbea, căci înainte-i, odată-n zori de zi,
Un chip frumos de nimfă din neguri se ivi;
Ii fermecă simțirea și, de atunci încolo,
Ii însoți, răpîndu-l în lumea lui Apollo.
Ii suridea senină și dînsul o urma,
Lăsînd departe chinul și tragedia sa.
Și-adesea, pe o stîncă, un sul desfășurînd,
Seria în versul antic ce-i fulgera prin gînd.
Iar cînd simți sfîrșitul venind spre el încet,
Ea, Muza ce-nsoțise în visuri pe poet,
S-a aplecat asupra-i, pleoapele-nchizîndu-i,
O rugă pentru Naso a murmurat în gîndu-i
Și-n marea ei durere, topîndu-se în lut,
În Insula Ovidiu, plîngînd, s-a prefăcut.
Frumosul-i păr, de-atuncea, în mii de crengi schimbat,
Se zbuciumă în viscol, vorbind de Exilat,
Spunînd peste milenii nemărginitul chin
Ce l-a-ndurat Ovidiu în Pontul Euxin.

NICOLAE UNGUREANU

tudor

Se zbuciumă în cer arinii,
Vibrează noaptea pînă-n stele.
Cu chip tăiat de negre linii
Stă Tudor între santinеле.

Pe unde sînt pandurii, oare,
Ce nopți și drumuri îi apasă?
Ciți dintre ei nu mai văd soare,
Mihniți, ciți s-au întors acasă?

La geamuri cerul se coboară,
Se stinge-o stea cu albă dură.
De ce e liniște afară
Iar zările se mohorîră?

„Să mă ucidetți vreți, știu bine,
De moarte-o clipă mă desparte.
Dar moartea s-a temut de mine,
Ci azi nu mă mai tem de moarte!”

Eu pin-a mă scula și-a cere
Dreptate țării-n fața sorții
Din trăznit am sorbit putere
Și-am îmbrăcat cămașa morții!”

Se zbuciumă în cer arinii,
Vibrează noaptea pînă-n stele.
Cu chipul ars de negre linii
Stă Tudor între santinеле.

horia

Stă Horea în pădurea deasă
Și-așteaptă zori de primăvară
Cu jalea ce din vechi l-apasă
Răscoala s-o pornească iară...

Înalță flama limbii smerite,
Plutesc parfumuri de rășină,
Iar peste culmi nedefinite
Încep zăpezile să vină.

Ci lingă Horea bradul geme
Cu lacrimi de rășină, curale,
Și-și lasă fruntea-n jos, de vreme;
— De ce plîngi, bradule, fîrtate?

Răspunde-abia la întrebare
Oprindu-și lacrimile, bradul:
— Eu văd a Bălgradului zare
Și lanțuri pregătînd Bălgradul

Și plîng că nimenea, frăține,
Să te mai scape a-o să poată
Și voi muri și eu cu tine,
Din trupu-mi îți vor face roată!

merii

Pentru A. N.

Încrămeniți în visul alb de iarnă,
Vogheați de stele-n ceruri străvezii,
Așteaptă merii iară să se cearnă
Din ramuri fine florile-argintii.

Ce noapte de tăcere și lumină,
Ce nesfîrșire calmă de zăpezi!
Străbate luna marea zărită lină
Și printre-arini și plopi abia de-o veză!

Văzduhul pur e numai așteptare
Și vis și amintire și avînt!

Poste-a zăpezii albă nemîncare
Pîntește duhul primăverii sfînt

Și de presimt miresme de țărîină,
De muguri cruzi, de ierbi și ghiocel...
Și totuși, totuși, iarna e stăpîină,
Cîmpie, codru, cer, — sînt ale ei!

Ci merii izbucnesc din somn deodată
Cu frunțile spre cer cutezători...
În visul lor, pe zarea fără pată,
Văd revenind triumfători de cocori!

ION DRAGOMIR

casa

Cu al șaptelea trandafir îți fac semn
să intri în casa mea...

Cu primul trandafir te încălț pentru drumuri neumbate,
Cu al doilea trandafir îți poartă ochii după ochii
rînduștii...

Cu al treilea trandafir gura îți-o fac stup de miere...
Cu al patrulea trandafir îți lustruiesc zîmbetul...
Cu al cincilea trandafir îți încălzesc mîinile...
Cu al șaselea trandafir te plimb prin mine...

Cu al șaptelea trandafir plec departe, departe de tine...

numele satului

Iarba, cu o mină se ține de pămînt și cu cealaltă
de soare și cocoșii își îmbîlînesc gușile
cu gîndaci.
Bărbații, nu fiindcă au palme-n care-neape pădurea
se bărbieresc atît de rar,
ei trebuie să semene
cu brazii.
Fîntîna-i o puternică gură de rai, femeile înmuguresc
și rămîn frumoase în lumina unui grai
de baladă.
Bunica se-mbracă în basme;
cine mă știe pe mine
cum creșe și cum clopotele frămîntă
așteptările femeilor
albastre.
Numele satului se strigă în numele meu.

narcis

Ai îndrăgît o umbră din izvoare,
Cu păr buclat, chip fraged, buze moi,
Ca un blestem vă stînge pe-amîndoi
Iubirea castă, fără-umbră-îșcare.

Zadarnic, către idolu-ți te-ndoi,
Împovărat de-aleamuri fără zare,
L-așingi, se-necă-n unde circulare,
Rămîi cu ochi de frumusețe goi.

O nimfă durdulle, hohotîndă,
A vrut ca-n laț în brațe să te prindă,
Să-ți stingă suferința ce te scurmă.

Dar și-a zărit privirile de zeu,
Din lărbă trupul și l-a strîns cu greu
Și-n codru s-a topit fără de urmă.

AUREL DUMITRESCU

scandînd mai trece poetul

Fecioarele euxine nu-l mai ademeneau,
poetul era la cîna bogatelor toamne,
prin rigidele-artere cetatea-i pompa
neclarul din care-și hrănea tristețile.
I-a fost dat celui negat în ai săi
să nu rămînă afară din timp,
pana-i rîndînd dăurît așternut
din pergament fără moarte.
A tras cu inima și a grăit cu brațul,
tribun îndatorîndu-li-se deopotrivă;
sarmații îi țemeau înțimea săgeții,
noi îi odihnim arcul pe frunzi.
Prin cetatea marilor zile, și azi,
scandînd mai trece poetul, la braț
cu poezia ce-și dezvelește ea o zeță
de sub veghințu-i, rotundul genunchi.

ION DUMITRIU-SNAGOV

FATA MORGANA

Nu știu să explic pe ce mă interesează, când spun că aștept uneori să se ivească un număr de poezii ale lui Mihai Dragomir, necunoscute până acum. S-ar putea ca ele să nu existe decât într-un fel de senzație a mea, nici măcar în închisură; însă dacă ar exista, ele ar fi de o frumusețe dramatică, emoționantă și prin tăcerea care le-a înconjurat atita vreme.

Când apar în lumină opere necunoscute ale unor artiști, întotdeauna frumusețea le e sporită, în clipa descoperirii, și de durată așezată între momentul elaborării lor și acela al revelației noastre; apoi toate se integrează tabloului general și își dobândesc valoarea adevărată, cu care asaltează timpul, sau sînt înfrînte de el.

Așa simt uneori că s-ar întâmpla și cu ineditele lui Mihai Dragomir, pe care le presimt că s-ar afla pe undeva — nu pot ști unde și, mai ales, de ce stînd ascunse, dar avînd turbure imaginea lor în conștiința mea, ca o „fata morgana” iscată din ea însăși, nu proiectată de nisipul fierbinte și de aerul incins al pustului.

Să încerc totuși citeva jaloane.

L-am cunoscut în martie 1950, când am intrat în redacția *Vieții românești*, dar știam despre el de mai înainte, cînd *Scinteia* publica, prin 1946, pe o întregă coloană—dublă, dar de seamă asupra manifestului poetic lansat de Mihai la Brăila. Cred că atunci i-am reținut numele și apoi i-am urmărit cu atenție activitatea. Am fost prieten. Chiar cînd, în 1958, s-a opus inexplicabil unei colaborări de un fel special încredințată mie la revista *Luceafărul*, care se înființa atunci, am rămas aceeași prieten. Mi-a explicat vreme de trei ceasuri rațiunile lui, dar nu a fost cu puțință să lege o demonstrație clară. Însă am înțeles despre ce era vorba și el și-a dat seama că știam. Tocmai de aceea, că a fost el acolo, în perioadele cînd răspundea de el de revistă, n-am publicat nimic în paginile ei.

Mihai te făcea să înțelegi și unele lucruri pe care nu le formula. Avea un fel de a învălui cuvintele sau de a construi eșafodajul de argumente, astfel ca sensul lor direct să fie cit mai clar, înțeles să încorporeze și un al doilea strat sau sens, nu totdeauna în concordanță cu primul, dar pe care-l intuia, îl dibuia cu precizie. Încredințat că e departe de mine intenția de a face sofism ori paradox în ceea ce spun: Mihai avea o rară capacitate de a se comunica neted și total, și în același timp, de a investi nu o dată aceleași cuvinte cu o încărcătură suplimentară pe care acestea o lăsa să fie dibuită numai de către cei ce-l cunoșteau îndelung și bine.

Nu era, va să zică, un om ascuns. Dimpotrivă, avea, dacă se poate spune, o sinceritate dublă, de vreme ce-ți transmitea, la fel de convins, o dublă parafrază de concluzii. Nu era nici ambiguu, nu echivoc sau disimulat, căci nu făcea taină din nimic: se livra — în sensul menționat — în întregime. De aceea am și îndoieli dacă versurile necunoscute mie — pe care le simt și le aștept — există în adevăr. Însă istoria scrisă a cărții care s-ar putea face cu aceste versuri, aceasta poate fi o realitate, cel puțin pentru mine.

Iată, în anul acesta, la 9 aprilie, se va împlini un deceniu de cînd el s-a stins, cu totul neferos și crud cu două săptămîni înainte de a împlini 45 de ani. Prietenul său și al meu, Nicolae Tăutu s-a prăpădit tot atât de neferos și crud acum doi ani. Generația din care fac parte a început să fie mușcată fără cruțare, ne-au părăsit și alții, înțit parcă aș putea să spun, parafrazîndu-l pe tristul Oscar din *Centurile ossianice*: „Păstrează pentru mine, o, Malvina, toate lacrimile tale, căci iată, încep să mă împresure mormintele prietenilor mei”.

Și totuși, nu! Îndeosebi pentru Mihai, aceste cuvinte simt că nu-și au locul, alina vremea cît am senzația că trebuie să apară, să sune cuvintele ale lui, nerostite încă. Ar fi ca și cum ar vorbi chiar el...

Mihai era foarte inteligent. Mi-e greu să spun cît de talentat era, avea fără discuție talent, dar inteligența depășea la el harul. Știa să facă poezie, să traducă, știa cînd și cum să ia cuvîntul; știa să scrie articole, dări de seamă, să citească literatură — cu deosebire poezie — să alcătuiască un sumar de volum, un grupaj pentru o revistă, din versurile sale sau ale altora; știa să sprijine un debutant sau să descurajeze un grafoman, să analizeze cu o seriozitate de savant entomolog evoluția fîntei pe care își propunea ca s-o urmărească. Știa, deci. Știa să comunice ceea ce voia să spună, chiar dacă nu spunea; după cum știa să nu formuleze un lucru, deși vorbea numai despre el o noapte întreagă.

Îmi vine în minte o poezie a lui din volumul *Pe struna fulgerelor*, (1955); se cheamă *Pe povîrniș și parcă seamănă cu ceea ce spun că trag nă-*

dejde sau presupun să se fi întîmplat cu lirica lui Mihai. Poezia în cauză e o idilă tristă, e amintirea, mai bine zis, a unui episod de dragoste care n-a avut loc. Mihai istorisește o înfrîngere cu o vizită la un șantier montan, spre care a urcat cu o prietenă, pictoriță, amîndoi „în mantie de fir drapați”. Ce poate fi „mantia de fir”, dacă nu hlamida artiștilor? Cînd au coborît de-acolo, din feeria iernatică de sus, în „bucuria albă ce creștea” jos, în gosea, și cînd mașina mică a început să-i lungea la vale ca un vis, poetul a simțit pentru artista de lingă el alte bătaii ale inimii — „un mugur de iubire ne-ncecată”. Dar n-a avut răgazul să-și spună taina, căci o căprioară a zvicnit în lumina farului trecînd în cealaltă parte a goselei. Dintre călători, fata a fost singura care a scos un cuvînt, o mîturie care a șters fără cruțare închipuirea poetului de lingă ea: „O, dac-ar fi și el acum!” — atât a spus fata, gîndindu-se la altă dragoste — a căprioarei absent? a iubitelui ei absent?

De-atunci, socotește poetul, „de-atunci e-un an, sau doi, sau trei, sau o pădere. Din ce-am schițat, pe file, amîndoi, au căpatat viață multe lucruri. Doar unul n-a mai încolțit din muguri”.

N-a încolțit — și totuși, iată că poezia menită să păstreze taine, o închie pentru totdeauna, transmițînd-o lumii; n-a încolțit, dar iată-o că a dat floare; s-a stins mîrturisindu-se, deci a învîtat...

...Cam așa văd petrecîndu-se lucrurile și cu alte momente ale vieții, gîndirii și zbuciumărilor intime ale lui Mihai: necomunicîndu-se, reprimare, ucise, dar existînd totuși. Povîrnișul mugurelui ofilit și al căprioarei din poezia citată nu e singurul pe care a urcat sau a coborît Mihai Dragomir, de la 17 și la 19 ani. *Gînduri prăfuite* (1936) și *Rugă de ateu* (1938), tipărite la 17 și la 19 ani. Nu-mi pot îndepărta un gînd că a-teu de la debut care se roagă, e o metaforă cu mai larg ecou în existența poetică a prietenului meu. Am simțit-o aceasta cînd am scris un lung articol despre dînsul, în *Viața românească* de acum două decenii și cînd am avut cu el prelungite convorbiri despre viața și literatura lui.

Am încercat acum să-i citesc din nou versurile, poate mi-au rămas ascunse straturi mai adînci ale lor și acestea ar fi, de fapt, ceea ce eu simt că ar fi poezia încă necunoscută a lui Mihai Dragomir. Nu, textele lui nu se oferă ca poezii cu posibile sau obligatorii lecturi printre rînduri. Deci, dacă simt existența unor poezii necunoscute ale lui, acestea ar fi trebuind să existe ca atare.

La nici un alt scriitor din cîți am cunoscut — și slavă Domnului, pe contemporanii mei de toate vîrstele i-am cunoscut bine mai pe toți — la niciunul nu am avut și nu am această senzație, însă la Mihai da. Din ce se hrănește ea totuși? Din nimic, sau din mai multe. De exemplu, a ținut el, la „Școala de literatură”, o expunere despre felul cum a tradus o poezie de două strofe a lui Aleksei Surkov; a explicat cuvînt cu cuvînt, rîmă cu rîmă, vers cu vers, cum a procedat și de ce a procedat așa, prin raport cu sensurile poeziei în cauză, acela din original, subliniind ce i-a reușit lui și ce nu în versiunea românească, de ce nu, etc. Peste cîteva săptămîni *Literaturama* gazeta de la Moscova publica articolul unui critic sovietic despre chiar acea poezie, spunînd exact ceea ce revelase Mihai privitor la potențele expresive ale textului original. E clar că Mihai n-avusese de unde cunoaște articolul în cauză; el refăcea, cu o precizie desăvîrșită, ca traducător, procesul de elaborare a poeziei, numai analizînd dificultățile traducerii ei.

Un poet care știe atât de bine totul în meseria sa, nu se poate să nu încerce tentația evaziunii, să rupă monotonia geometriei desăvîrșite meșteșugărită. Ca un nou bărbier al regelui Midas, nu se poate să nu fi strigat el pămîntului, ca în poveste, adică hirtiei — atracția spre lirism nestăpînit, nestrînut, spre abateră de la simetriile sale. E o lege a poeziei — iar Mihai era precis un veritabil poet. Inteligența lui, știința lui de artă, discursul lui, dădeau, e drept, poeziei sale amintita uscăciune, îi temperau căldura, dar nu se poate ca aceasta să nu fi existat inițial; ea se menținea mereu, canalizată însă, organizată, adică atenuată.

Trecuse prin încercări fundamentale, ca toată generația noastră, prin experiențe care ne-au furat copilăria, ne-au răvășit adolescența, ne-au copleșit tinerețea. Cum avea patru-cinci ani mai mult decît mine, deci era din contingentul cel mai expus al acestei generații, a trecut prin toate mai intens decît mezini ei, între care mă aflam. Și toate l-au însemnat

MIHAI GAFIȚA

(Continuare în pag. 10)

1.) Din cite știu, v-ați statornicit în Constanța de la vîrsta de 17 ani, legîndu-vă definitiv de acest colț al țării. Sub ochii dv., s-a desfășurat timp de decenii viața culturală a Constanței. Ce evenimente deosebite v-au reținut atenția și cum ați contribuit personal la ele? V-ați gîndit vreodată să părăsiți Constanța? Adică provincia?

RĂSPUNS. Printre evenimentele culturale mai de seamă ale Constanței, aș menționa apariția revistei „Analele Dobrogei”, de sub conducerea savantului nostru geograf și poet, Constantin Brătescu, la care am colaborat cu poezii, aproape la fiecare număr; venirea romancierului Liviu Rebreanu la Constanța, a cărui sîrbătorire pentru împlinirea vîrstei de 50 de ani am organizat-o în sala de festivități a liceului „Mircea cel Bătrîn”, în seara de 20 Ianuarie 1937, cînd am vorbit despre opera lui.

Pentru încurajarea talentelor dobrogeene, am înființat un cînaclu literar și artistic, cu sediul la Liceul „Mircea cel Bătrîn”, iar mai tîrziu, la Cazinou și la vila „Șuflu”, cînaclu pe care l-am condus 20 de ani, creînd astfel o mișcare literară în Constanța. Pentru a-i lansa în public pe scriitorii constanțeni, am organizat la teatru și la Cazinou, de mai multe ori pe an, sezoane literare și artistice. În anii 1937—1938, au avut loc două sezoane literare la Cazinou și în sala „Elpis”, la care au luat parte Ion Minulescu, Cîrcin Pavelescu, G. M. Vlădescu, Alexandru Cazaban, Virgil Carianopol, Alexandru Gherghel, George Gregorian, Gh. Mugur și eu.

O vie impresionantă am produs asupra publicului constanțean conferințele marilor figuri ale culturii noastre, Nicolae Iorga, Rădulescu Motru, Gala Galaction, Octavian Goga, Ionel Teodorescu, Simion Mehedinți, Mihail Sadoveanu și C. Cane.

Unul din cele mai însemnate evenimente a fost înființarea Teatrului de Stat în Constanța, în 1951. Pe scena lui s-au reprezentat multe piese valoroase și cu prilejul sîrbătoririi bînbîlonarului poetului latin reiegal în Tomis, a văzut lumina rampei tragedia mea în versuri „OVIDIUS”, în 1957. Valorozii săi actori mi-au interpretat poemul dramatic „HYPERION”, în 3 acte, în versuri, înspirat din viața lui Mihai Eminescu.

Congresul mondial „OVIDIANUM”, la care au luat parte savanți latiniști din multe țări ale lumii, a constituit pentru orașul Constanța o sîrbătoare unică din viața sa culturală. Cu acest prilej, am ținut o comunicare, în limba franceză: „Caracterul modern al operei lui Ovidiu”, iar Teatrul de Dramă și Comedie a reprezentat piesa „OVIDIUS”.

Mă întrebăți dacă mi-a trecut vreodată prin minte să părăsesc Constanța și adăugați: „adică provincia”. Pentru mine și pentru aceia care iubesc frumosul și civilizația, Constanța nu este un oraș de provincie, în sensul de oraș fără viață culturală, fără preocupări mai înalte; Constanța este un oraș al construcției: nave, diguri, blocuri; al creației: operă, dramă, comedie, teatru de revistă, filme, toate desfășurîndu-se în săli moderne, estetice, iar prin frumusețea grandioasă a litoralului său, acest oraș cu fața la mare este NISA Românei. De oamenii lui, de freanatul vieții din port și de pe litoral, de peisajul marin, de răsăriturile de soare și de lună, de scîlpirile farului de rubin în nopțile de iarnă, de țărîmurile acestea înnoabate de altele vestigii ale antichității, nu m-aș putea despărți niciodată.

2.) Știu că sînteți un statornic admirator al lui Hugo, Alecsandri și Eminescu. Din cărțile dv. de poezie pe care le-am citit, mi-am dat seama lesne că poezia dv. este de natură romantică. Dar, traversînd deceniile literare, ați fost inevitabil martorul unor multiple schimbări estetice. Ca poet, dar mai ales ca un cititor de gust, care a fost atitudinea dv. față de aceste schimbări provocate de apariția unor personalități ca Bacovia, Blaga, Barbu, Arghezi, și de ceea ce numim avangarda literară românească?

RĂSPUNS. Mai întîi, țin să știți că nu sînt un admirator numai al lui Hugo, Alecsandri și Eminescu. Îi admir și pe Samain, pe Jacques Prévert și pe Louis Aragon, care a dat tonul înțercerii la clasicism, pe toți aceia care au creat poezie adevărată și, mai ales, au realizat capodopere. Presupunînd poate că aș fi rămas, în felul de a concepe poezia, alături de romanticii din secolul trecut, mă întrebăți care a fost atitudinea mea față de schimbările provocate de apariția unor personalități. Fără a fi fost cituși de puțin influențat de aceste schimbări, intrucît mă privește, n-am rămas la romantismul decepționist al marilor noștri predecesori. Scriul meu este străbătut de optimism, nu îmbolnăvește sufletul cititorului, ci, după cum au recunoscut-o și critici ca acad. Șerban Cioculescu, îi înalță la o viziune senină a lumii. Sînt pentru o poezie debarasată de

de vorbă cu poetul

GRIGORE
SALCEANU

tot ce este deprimant și morbid în viață, de tot ce este urit, respingător, aspecte care nu au ce căuta în artă. Asta nu înseamnă că am exclus cu totul durerea; dar, durerii, i-am dat un sens, am împletit-o cu o viziune optimistă asupra lumii, viziune în care desigur cred cu toată convingerea.

Ca atitudine în fața schimbărilor aduse în poezie de apariția personalităților citate, pot spune că, totdeauna, am căutat să găsesc în scrierile din toate timpurile, ce au bun și durabil, nu ce corespunde unei mode. Mă interesează frumosul valabil astăzi, dar și în viitor. Referîndu-mă la avangarda literară românească, găsesc admirabil efortul de a se înnoi mijloacele de expresie și de a se descoperi noi regiuni de inspirație poetică în adîncurile sufletului omenesc.

3.) Care este opinia dv. față de poezia actuală? Numiți-mi cîteva poezii preferate și cîteva total dezgreați.

RĂSPUNS. O parte din poezia actuală este încă în faza experimentului; uneori, în încercările tinerilor scapă cîte un vers, cite o imagine, trezînd speranțe; alteori, apar schițe de poezii în devenire și chiar poezii parțial realizate. Un alt aspect al poeziei contemporane îl formează realizările depline. În privința poezilor noștri contemporani, de valoare, n-am preferințe. A preciza cine este cel mai de seamă, ar fi o nedreptate, ca și disputa care a fost pe vremuri în Franța, cînd s-a pus chestiunea: „Cine e mai mare: Hugo sau Lamartine?” Părerile erau subiective. Adevărul e că amîndoi au atins culmi de artă nepieritoare. La noi, fiecare poet cu realizări frumoase, este valoros în felul lui, iar în ce privește autorii dezgreați, nu citez pe nimeni, deoarece nu pot și ce vor da mine la lumină, cei care azi dibuiesc și scriu confuz. În artă nu trebuie să ne grăbim. Pe vremuri, a venit la cercul „Analelor Dobrogei”, din partea unui tînar din București, un text în versuri incoerente, dînd impresia unei minți în delir. Nu s-a publicat. Dar, peste 5 ani, autorul acelor versuri fără sens, scriînd sub îndrumarea criticului Mihail Dragomirescu, a dat la iveală un poem valoros, care a uimit cînaclul. Iată pentru ce nu citez pe nici unul dintre tinerii care încă nu s-au realizat, sperînd că din zbuciumul lor, din truda lor continuă, va scăpa într-o zi acel mărgăritar, care se cheamă poezie.

4.) Ce înțelegeți dv. prin poezie? Nu vă cor o definiție, ci un explicit crez estetic.

RĂSPUNS. În nici un caz, poezia nu este o disertație didactică, rece, asupra unei teorii filozofice sau științifice. Nu este nici o înșiruire de cuvinte fără sens, orînduite în formă de versuri, fără ritm. Ritmul este născut din imitarea firească, spontană, a bătailor inimii omenești; ritmul este însăși pulsația vieții; fără ritm, nu există emoție vie, avînt, entuziasm, nostalgie, dragoste, ură, admirație, dispreț, durere, bucurie.

Poezia este revărsarea unui prea plin sufletesc; poezia este o dăruire de sine; poezia izvorăște din voința naturii și a vieții de a se prelungi prin sufletul omenesc, de a deveni mai frumoasă, de a se desăvîrși prin pana scriitorului, prin dalta sculptorului, prin paleta pictorului, prin sunetele compozitorului, de a se transforma într-un alt univers, universul spiritual de cea mai pură esență.

Așa fiind, e de la sine înțeles că tot ce e urît (nu mă refer la sentimente

urite, cum este invidia, care, într-o năvălă scoate în relief un sentiment superior, iar în dramă, dă naștere la conflicte, ci urît în sensul material al cuvîntului), tot ce e imund, tot ce repugnă în realitate, nu poate intra în opera de artă. Dacă unii autori, chiar din cei mari, și-au permis această ciudățenie, au tras consecințe, și-au atras oprobriul public și opera lor a rămas pătată. E cazul lui Zola, cînd discipolii lui devotați, admiratori fanatici ai scrisului și ideilor lui înaintate, au exclamat: „Que! dommage, le maître est descendu dans l'immondice!”.

Cele mai brutale scene pot fi zugrăvite într-un stil decent. Arătînd ce înțeleg prin poezie, nu pot să nu accentuez idealul de puritate a emoției estetice și a stilului, spre care trebuie să tindă cei chemați să creeze opere de valoare în poezia noastră.

5.) Sînteți și autor dramatic; ați scris pînă în prezent 9 piese de teatru în versuri, printre care: „OVIDIUS”, „HYPERION”, reprezentate pe scena Teatrului de Dramă și Comedie din Constanța, „DECEBAL”, „CA-SA DIN DEAL”, „TURNUL DE RUBIN” ș.a., care așteaptă să vadă lumina rampei. Care este după dv. poziția teatrului în versuri, în actualitate și care sînt relațiile lui cu teatrul modern?

RĂSPUNS. Versul răsună rar sau aproape deloc pe scenele teatrelor noastre. Nu la fel se petrec lucrurile la Comedia franceză, unde piesele în versuri ale lui Molière, Victor Hugo sau Edmond Rostand, se joacă cu mult succes. Teatrul din Constanța merită felicitat pentru că s-a învrednicit să reprezinte „Înșirite mărgărite” de Victor Eftimiu, acum cîteva ani, iar în prezent, „Răzvan și Vidra” de Bogdan Petriceicu Hașdeu.

Aproape tot teatrul lui Shakespeare e în versuri. Și tot în versuri teatrul lui Corneille, Molière, Racine, Hugo și Rostand. Neasămănarea versului cu vorbirea obișnuită face pe mulți să se întrebe: ce sens are versul în teatru? Nedumerirea provine dintr-o confuzie. Versul nu imită ceva exterior, după cum decorul imită o odaie sau o stradă; el, tocmă dimpotrivă, o lume interioară, pe care o simțim și o lăsam neexprimată în viața de toate zilele. Este ritmul interior al vieții.

Ce ne importă forma fixă a versului, dacă în această formă ni se redă ceea ce a fost fluid în sufletele oamenilor și s-ar fi pierdut pentru totdeauna? Acest aur salvat de la pieire, nu merită, oare, să fie eternizat în forme durabile și frumoase? După cum nu ne importă cercurile concentrice ale discului în care doarme vocea lui Caruso, pentru că numai prin acest mijloc a putut fi intrupată în materie durabilă, tot astfel nu trebuie să ne importe versul și rima, dacă prin ele s-a exteriorizat adîncul sufletului omenesc. Versul nu are pretenția de a imita felul de a vorbi al oamenilor în viața obișnuită, ci de a prinde în tiparul lui armonios, ca și cercul concentric al discului, cît mai mult din fluidul sentimentelor și din avîntul interior al pasiunilor. Cum publicul modern, iubitor de teatru, aspiră spre cît mai multă profunzime și varietate de nuanțe, spre o formă cît mai frumoasă a expresiei, versul în teatru corespunde celor mai fine gusturi. Dacă, prin decor, teatrul se unește cu pictura, prin cadența versului, teatrul se înfrățeste cu muzica.

6.) Stimăți critica, o desconsiderați sau o ignorați?

RĂSPUNS. Critica este, după mine, o artă la înălțimea literaturii. Scriitorul creează; criticul interpretează, îndrumă pe cititor spre adevăratele valori și arată scriitorului unde a reușit și unde mai are de reușat sau de adăugat. Shakespeare și Goethe aveau un grup de prieteni, în mijlocul cărora își citeau operele. Consider critica o mare necesitate și cel mai bun prieten al scriitorului. „Faites-vous des amis prompts à vous censurer”, spunea Boileau în „L'ART POETIQUE”. (Făceți-vă prieteni gata să vă critice).

7.) Vă invit să vă formulați cea mai fierbinte dorință intimă (dacă e posibil) și cea mai fierbinte dorință literară. Includeți aici, desigur, și proiectele dv. de viitor.

RĂSPUNS. Dorința mea cea mai fierbinte? Să nu mai planeze asupra lumii primejdia războiului, știința să fie pusă numai în slujba fericirii oamenilor și popoarele să trăiască într-o desăvîrșită armonie, fără prejudecăți sociale, fără deosebiri de rasă.

O altă dorință, tot atât de fierbinte, este ca tinerii aspirînd la realizări în literatură, să-și vadă visul împlinit în opere de valoare, contribuind la transformarea și fericirea omului.

În proiectele mele de viitor întrezăresc terminarea unui roman social la care lucrez, tipărirea teatrului meu în versuri și a unui volum antologic de poezii.

Interviu consemnat de
MIRELA ROZNOVEANU

HAMLET (teatrul nottara)

AVARUL (teatrul dramatic din galați)

DOMNIȚA LACRIMĂ FURATĂ (teatrul național din iași)

Dezbateră deschisă de „Contem-porane” pe tema primatului textului sau a regiei nu va duce, probabil, nicăieri pentru bunul motiv că și pro și contra există argumente la fel de temeinice. Depinde numai pe ce poziție te situezi. Depinde și ce înțelegi prin regie și cum înțelegi rolul acestei regii care, de la un timp, și-a luat în serios misiunea, atât de în serios încât, ce-i drept, oteodată devine ușor tiranică. Important e ca din toate aceste dispute și succese renunțări la șablon, la transcrierea pioasă, dar fără viață, a unui text să iasă teatrul cistigat cu ceva. Fie chiar și cu puțină neliniște (creatoare).

Regizorul este și el un traducător (pentru public) al literii piesei. Și traducătorul, vrind, nevrind, mai trădează câte puțin, pe ici, pe colo, textul ce-l are în față. Pentru că personalitatea lui, bat-o vina, vrea și ea să se insinueze la un moment dat, să aibă și ea un cuvânt oarecare de spus. Chiar dacă acest cuvânt... apără o eroare, chiar dacă este mai mult involuntar răstăgănat de un gând foarte al său... Prefer să văd că regizorul este un om care gândește și construiește, temeinic și mințitor, o viziune proprie, chiar dacă construcția sa, din gresăle, s-a ridicat pe nisipuri mișcătoare. Prefer să o văd, o clipă, strălucind acolo, înaltă și armonioasă, chiar dacă peste altă clipă praful și pulberea se va alege de tot. Prefer asta în locul spectacolului-lectură care, robii Textului, nu propune altceva decât rostirea cursivă a partiturii. Sigur, e puțină exagerare în ce afirm eu mai la urmă, de fapt vreau să spun că, atunci când intervențiile operate în text au o motivație serioasă, adică nu sînt făcute doar așa, pentru a stîrni scandal și vilvă, ci slujesc o idee oarecare, o încercare de luminare a unui sens nou, descoperit în scriitura piesei ele pot fi acceptate. Fiindcă, pentru a lipsi de echivoc demonstrația în jurul acestui nou sens, uneori, e nevoie de sacrificarea pasajelor care, eventual, — consideră regizorul — umbresc sau îngreunează calea spre o cit mai limpede înțelegere.

Care a fost sensul pe care Dinu Cernescu a intenționat să-l dea meditației hamletiene? Ce a vrut el să demonstreze? În primul rînd teza „putreziciunii” la curtea cu pricina. A putreziciunii morale, climat ideal pentru micușă și crimă. Este aici un adevărat complot, o trădare ce proliferă, răul este atât de profund încît alterează totul; pină și prietenia. Spun pină și prietenia, deși nu acesta ar fi ultimul lucru atins de răul acesta tenacul. Este așa în versiunea lui Cernescu. Adică, dacă relația cea mai intimă și mai trainică este inveniată de trădare, relația dintre mamă și fiu, dacă minile mamei sînt mințite de singe (la figurat vezi bine) atunci de ce n-ar fi susceptibil de trădare și legămintul de prietenie al amicului devotat? De fapt trul cu spitalul, de către Horatio, al numelui vinovatului poate fi interpretat și în alte nenumărate feluri. Dar, parcă bănuind că unele confuzii s-ar putea produce, regizorul limpezeste și aceste linii de mișcare și evoluție.

În principal, Dinu Cernescu intenționează afirmarea unui deschiis sens politic. Lumea în care Hamlet se învîrte în căutarea adevărului se organizează în vederea strivirii oricărui tentative de evadare. Atmosfera e apăsătoare fiindcă apăsătoare este și povara de complicitate ce apasă pe umerii tuturor; puterea este nu numai o obsesie, ci și un principiu de viață. Monarhul are drept de viață și de moarte asupra supușilor, și, cei ce-l slujesc, sînt fatalmente uniți ale crimei. Iată însă că pină și Hamlet devine o u-nealtă, fără să știe, nu a destinului ci a complotistilor. Înruirea lui cu Don Quijote apare în acest punct evidentă. Gestul de demascare a vinovaților devine lipsit de eficiență. Fiindcă e singur, și fiindcă cauza adevărată a răului nu îi este foarte clară. În sfîrșit, s-ar putea glosa înfinit pe această temă.

Cert este că Cernescu nu a făcut decît să reinterpreteze în sensul propus date existente cu prisosință chiar în textul shakespearean. Gestul lui are fermitate; el caută să folosească totul în sprijinul îndrăzneței sale idei: distribuție, decor, lumini. Ștefan Iordache sacrifică cu bună știință fiorul metafizic consolidînd în schimb imaginea unui Hamlet chinat de problemele vieții și ale adevărului, temerar, dar singur, vrînd să sfîșie vâlurile înșelătoare ale minciunii, dar neștiind pină unde poate merge gestul demistificator. Jocul actorului se distinge prin finețe interpretativă, vigoare și forță creatoare. Făcat că finalul îl surprinde ușor marcat de oboseală...

Este secundat, mai bine spus susținut și încadrat, de cîteva remarcabile interpretări datorate Gildei Ma-

rinescu, lui Al. Repan și lui Ștefan Radof. Insuficient de atentă la profunzimile rolului ni s-a părut Anda Caropol (Ofelia) care a realizat, totuși, o Ofelia de o particulară ingenuitate și grațioasă frumusețe.

Dinu Cernescu a gândit cu multă minuțiozitate organizarea fiecărei imagini scenice. Scenograful Helmuth Stürmer i-a înțeles intențiile, introducînd cu ingeniozitate peretele de oglinzi, creînd un spațiu de joc liber actorilor printr-o funcționalitate extremă a decorului. Să adăugăm apoi luminile bine și exact distribuite (Aurel Ocneanu), costumele de un real bun gust (Doina Levină și Marina Stoenescu), în sfîrșit accentele sonore puse cu artă, acolo unde trebuie, de Ștefan Zoror. Vrem să spunem că această montare, a lui Hamlet, pe scena teatrului Nottara ni se pare a fi, cel puțin pină acum, realizarea cea mai interesantă a actualiei stagiuni bucureștene.

☆ Molière continuă să fascineze, după trei secole; o constatare ajunsă la comun. O propoziție pe care ni se pare firesc și banal chiar s-o mai rostim cînd vorbim de „Tartuffe”, „Mizantropul”, „Avarul” etc. Și totuși ce dă vitalitate acestui teatru, ce anume face ca vie și nealterată să-i rămînă esența? Posibilitatea de abordare infinită, de descifrare a unor înțelesuri tot mai tulburătoare, pe măsura apropierii de nucleul dramatic, sînt specifice doar marilor opere.

Ștefan Iordache și Gilda Marinescu, în Hamlet

Un Molière sau un Shakespeare vor atrage inevitabil și vor neliniști sufletul — și așa zbuciumat — al oricărui slujitor al scenei. Mărturisit sau nu fiecare regizor sau actor își dorește o asemenea confruntare. Dar, pentru ca înțînirea aceasta să însemne ceva în cariera artistică a regizorului sau actorului respectiv trebuie, cred, ca efectiv să se întîmple acea necesară comuniune cu universul shakespearean sau molièresc, comuniune care înseamnă în mod necesar o renunțare la stereotipie și epigonism. Reproșul, auzit adesea, că teatrele ocolesc uneori marile repertorii nu e chiar așa de îndreptățit: decît un spectacol „de serviciu”, care în loc să constituie punctul de greutate al stagiunii nu ar depăși bunele intenții mai bine tăcuta așteptare a momentului oportun...

Și iată că această stagiune ne oferă satisfacția vizionării a două spectacole în măsură să readucă în discuție mult controversata problemă a actualității clasicii. Este vorba de spectacolul de la Nottara cu Hamlet și de Avarul, prezentat în premieră pe scena gălățeană. Desigur, nu ne propunem nici un fel de comparații, ele diferind substanțial ca viziune și desen regizoral. Ceea ce le unește, totuși, peste toate distanțele, este credința celor doi regizori că, din aplecare îndelungă asupra textului, după, probabil multe și încercate incursiuni în materia inefabilă a cuvîntului rostit la porțile dorului de adevăr, de către Hamlet, ori la cele ale patimei grozave pentru ban, de către Harpagon, după toate acestea spun, au găsit una din posibilele chei pentru deschis... sensuri ascunse. Ceea ce le deosebește: amplitudinea rostirii personale. Letiția Popa pornește de la ideea, afirmată nu o dată, că într-un fel, comicul este la Molière doar un înveliș exterior, care învalis, dacă e îndepărtat, ascunde „un simbur tragic”. Regizoarea încearcă de aceea să pună în valoare această teză, valorificînd toate datele piesei.

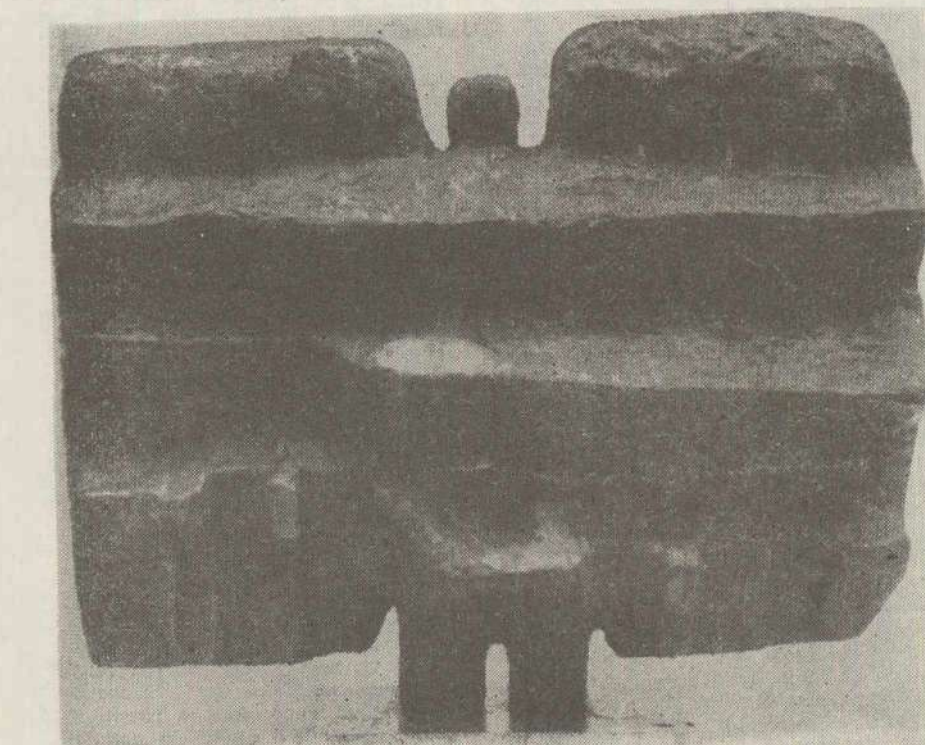
Încă din 1926 Maican relevă dimensiunea tragică a lui Harpagon, amplificînd grotesc, construind un decor unic, mutînd acțiunea în exterior, etc. Cu zece ani mai tîrziu Ion Sahighian va culege un plus de teatralitate prin folosirea turnantei, etc. Care ar fi însă modalitatea de luminare a aceluia „simbur tragic” pe care rolul l-ar implica? Înainte de toate o exactă și judicioasă mișcare pe vasta claviatură ce se întinde între cele 2 extreme: comicul și tragedia. Personajului comic, după cum

sugera George Călinescu îi este proprie „absoluta inconștiență de propria-i ridicolitate”. În clipa cînd ar deveni conștient de viciul său, conștientizare ce i-ar provoca suferința, neliniștea, chinul, comicul se pulverizează personajul apărînd într-o postură tragică. S-a spus că ceea ce realizează în primul rînd Letiția Popa este o disimulare a viciului, la Harpagon. Dar oare disimularea nu presupune cunoașterea? Or, cînd ar putea el să disimuleze, să-și ascundă viciul? Numai după ce ar deveni pe deplin conștient că zgîrcenia lui a devenit cronică, pustiindu-i sufletul. Or, dacă conștiința viciului ar exista de la bun început n-am mai avea de-a face cu un simbur tragic, ci cu un erou tragic în deplîn înțeles al cuvîntului. După cît se pare Harpagon are revelația viciului sale abia în momentul cînd constată absența celor zece mii de galbeni. Pînă atunci el ne-a apărut doar ridicul. Patima lui pentru aur poate fi cauzată, am fi inclinați să credem la început, de spaima de sărăcie, de dorința de parvenire, de mirajul înăvuirii. Treptat vom vedea însă că avariția este un scop în sine, căpătînd o dimensiune cosmică. De ce spunea că pierzînd cei zece mii de galbeni Harpagon se autodemască? Fiindcă în acest moment el este nevoit să recunoască atotputernicia viciului. Aurul are putere de drog asupra lui. Tot ce mai poate face este să-și disimuleze infirmitatea psi-

hică și să renunțe, pentru a recupera aurul pierdut, și la ultimele rămășițe de simțire umană. Privit din această perspectivă Harpagon înseamnă strîgătul tragic al unui suflet desfigurat de vicii, indiferent ce nume poartă ele. Molière a dorit însă o subtilă, mare a tragicului, atîngînd cu grijă notele grave ale claviaturii. Așa încît înțînirea cu acest fior tragic trebuie să tină doar o clipă, atît cît să pună în mișcare roțile cele mai din adînc ale sensibilității noastre. Letiția Popa, încercînd să dezvăluie dimensiunea tragică a lui Harpagon, își propune o anumită gradăție, culminînd cu monologul din actul IV, făcînd din Harpagon, chiar de la început, o apariție grotescă, un caz special de avariție, suprasolicîndu-i chiar, pe alocuri, aura dramatică. Ocupîndu-se de luminarea cît mai cuprinzătoare a figurii avarului regizoarea acordă pe alocuri o atenție minimă celorlalte personaje, ceea ce face de altfel ca ponderea lor în spectacol să fie inegală, impresia generală fiind de neomogenitate.

Gheorghe V. Gheorghe realizează un Harpagon devorat de viciu; patima lui fumează și pune pecetea pe întreaga-i înfățișare: nimic cît de cit atrăgător, portretul e alcătuit din

• Wilhelm Demeter

tușe groase, întunecate. I-am reproșat insuficiența nuanțare.

Mihai Mihail înțelege rolul îndrăgostitului din piesa cu pricina. El nu este numai un visător călătorînd în luntrile legănătoare ale visului de amor ci știe, la o adică, să se folosească de toate mijloacele pentru a-și atinge țelul. O prezență ce se face simțită, prin grație și plăcută feminitate — Ioana Citta Baciu. (Elise) În rolul Marianne, Liliana Lupan, schematică și neconcludentă. Stela Popescu-Temelie izbutește în schimb să schițeze frumos portretul miciei negustorese... De la Valere așteptam, poate, mai mult; Dimitrie Bitang s-a mulțumit să ne fluture doar imaginea, cam... lirică, a acestui personaj dacă nu complex cel puțin de o exuberantă teatralitate. Anselme, în mare măsură, portretizat cu grijă.

☆ După „Fata din dafin” iată că Dan Tărchilă se arată interesat, din nou, de basm. „Domnița Lacrimă Furată” este tot un basm, în care planul simbolic, poetic, este și mai solicitat, dramaturgul dorînd să înfățișeze copilului-spectator nu atît o lecție de bună purtate cît una de omenie. Tonul, spre final, este, de aceea, ușor moralizator, dar autorul nu se sfîșie să-l adopte, lăsînd, prin intermediul pădurarului, ideea, atît de generoasă, a atotputerniciei solidarității umane asupra tuturor rețelilor și vrăjmășilor.

Dramaturgul își începe basmul suprimînd acel „a fost odată ca nicio dată” generator de fals calm epic, introducîndu-ne, chiar de la ridicarea cortinei, într-o atmosferă de neliniște și cvasi-mister. Împăratul e trist și deprimat, spre disperarea întregii curți, cauza fiind dorul după logodnica necunoscută. Curînd își vor face însă apariția Vrajitoarea (prefăcută în prințesă) și Domnița (prefăcută în vrajitoare). Se întîmplă aici un fenomen de proteism, cum ne-am fi așteptat, ci unul de metamorfozare. Vrajitoarea are puteri miraculoase, poate face invizibil chiar și un purceluș de lapte împreună cu respectul bucatar, dar minunea de a căpăta înfățișare omească nu o săvîrșește decît lacrima vie a domniței. Interdicția care declanșează acțiunea se referă, așadar, la sentiment; puțința de a trăi cu intensitate bucuria sau nefericirea este prea adînc umană ca să fie mimată, așa încît singura posibilitate de transcendere la condiția umană rămîne însușirea ilicită a lacrimii ce transfigurează. Aventura nu se desfășoară pe mari spații geografice, mai bine zis nu deplasarea spațială a eroilor consolidează compoziția, ci totul se consumă într-un loc închis — sala tronului împărațesc.

Simțînd pericolul monotoniei în aceste condiții de excesivă limitare spațială, dramaturgul încearcă să creze iluzia unui spațiu dublu, prin suprapunerea unui pretins domeniu al invizibilului... Copilul este astfel obligat să accepte o convenție dublă, obligație de care nu prea pare totuși dispus să se achite cu aceeași plăcere cu care urmărește, altfel, fabulația. Nimic nu-l poate convinge că ceea ce nu suferă absolut nici o modificare fizică e considerat așa, dintr-o dată, novăzuit-necunoscut.

E adevărat, regizorul George Mavcovei s-a străduit să incite gustul actorilor pentru basm, a și reușit într-o oarecare măsură, destul în orice caz ca să rezulte un spectacol viu. Din păcate, nu se pune și problema rolurilor memorabile. Cei drept, copiii nu reprezintă un public foarte comod, uneori nu prea știu să-și stăpînească entuziasmul sau dezantigirea, dar, chiar și în aceste condiții, actorul trebuie să tină la calitate.

Importantă, peste toate, rămîne străduința naționalului ieșean de a face loc în repertoriu și piesei pentru copii, de a materializa adică artistic într-un fel, acest deziderat care în alte părți rămîne doar recunoscut, afirmat, susținut cu argumente dar... cam atît.

CARMEN CHEHIAIAN

wilhelm demeter

Universul sculpturii lui Wilhelm Demeter se elaborează lent, prin încorporarea experiențelor în meditații și a meditației în fapți de artă cu caracter categorial. Operele sale devin cristalizări posibile într-o logică a formelor constîndă ca un just echilibru între analiză (tactilă și optică) și sinteză, între realul asimilat și fantasmasa asupra acestuia, între ordinea lumii și o dorită armonie interioară.

Sculpturile lui Demeter aparțin, datorită dorinței echilibrului, și unei ferme opțiuni stilistice, viziuni statice. În continuitatea fără fisuri a-dinci care le șalonează peste ani, lipsesc mutațiile și crizele. Și dacă ele există, aparțin omului și nu operei, ce ne apare în totalitate ca o încorporare a seninătății dobîndite, a gravității asimilate.

Gîndirea ordonatoare ce alcătuiește operele sale organice, își propune să realizeze în operă embleme ale subiectului literar ales. Aceste subiecte literare numesc imagini sintetice, dau chip cioplit modelat sau turnat unor categorii ale naturii, ale vieții sau ale moralei, ca: peștii, plopii, fetele dobrogene, păsările norocului, ploala, germinația, victoria, eroismul.

Demeter caută pentru fiecare lucrare a sa, un raport armonie inițial menit să surprindă suma determinantelor subiectului literar propus. Un asemenea raport, multiplicabil la nesfîrșit, este rupt în difuziunea lui firească, astfel încît unele opere, deși net structurate pe valorile tactile alvolumului, cuprînzînd totodată un respect pentru materia care trebuie să ajungă la deplinătatea ei în formă, au o anumită imponderabilitate, asemeni unei mișcări care, fie ea și lentă, ruptă la un moment dat, dă senzația firească a necesității continuării ei. Frunza, Germinația, proiectul de victorie pe care sculptorul vrea să-l transpună în operă finită pentru a celebra cea de a 30-a aniversare, furnizează mărturie elocventă.

Aceste unități ale armoniei nu sînt constante. Hrîniți la experiența secolilor de sculptură anterioară în care modulul, canoanele și proporțiile de aur se puteau citi în toate operele, dînd unitate în diversitatea producției artistice a unei civilizații, am căutat să depistăm și în opera lui Demeter asemenea armonii posibile. (Demeterul său n-ar fi fost singular în contemporaneitate. Dovadă cubismul orfic, Mondrian etc.). În creația sa fiecare sculptură cuprinde o experiență de material și numește conjunctura mentală a sculptorului în perioada elaborării acestora. Unitatea în multiplicitatea elaborărilor nu este un dat al formei, o premisă a acesteia, ci o constantă a gîndirii.

Sculptura lui Demeter este dedicată valorilor tactile. Experiențele sale în diferite materiale: piatră, fontă, oțel inox, aluminiu și în general metal poliat, marmură, alabastru, ipsos și lut, au ca finalitate supunerea acestora subiectului literar dar nu pierderea specificului lor material. Piatra rămîne piatră, fonta fontă, sculpturile sale fiind așadar germinații transpuse în piatră, torsuri echivalente în marmură, pești lucitori și translucizi de metal poliat.

Vidul apare sporadic în această sculptură, iar dacă există, el este spațiu rezonant interior, cezură într-o armonie.

Urmare impresiei că raportul armonie fundamental al unor sculpturi poate fi multiplicat, implicînd în deschiderea operei, puterea de sugestie a receptorului, lucrările lui Demeter anexează spațiul ambiant, făcîndu-l activ și necesar într-o justă înțelegere a operei. Unele lucrări de material poliat, ca Galera, Peștele, intră în rezonanță cu mediul nu prin difuziune către spațiul exterior, ci prin captarea acestuia. Lucrul suprafețelor lor captează spațiul și nu lumina așa cum se întîmpla cu suprafețele picturale ale sculpturii impresioniste de tip Rodin. Spațiul este adunat în decupări și racursuri stranie prin aceste oglinzi ale anamorfozei.

Demeter este un constructor în lucrările sale ce au volume ample și suprafețe puternic arhitecturate.

Monumentalitatea este o calitate a stilului său, chiar dacă proporțiile nu sînt neapărat uriașe. Abordarea sculpturii de for pare deci firească și necesară. Semnalul de tabără de la Costinești, ce domină și încorporează în același timp natura, îi dorim, pentru binele sculptorului și al urbanismului dobrogean, rodnică continuare.

DOINA PAULEANU

ÎN PRAG DE PRIMĂVARĂ

(Urmare din pag. 3)

irigații, recolte record depășite în anul următor de alte recorduri, oameni care și-au primit nu numai îmbrăcăminte ci și conștiința și care au realizat salturi apreciabile și în felul de a gândi, de a privi și înțelege lumea și viața. De la înălțimea cotei atinse sub călăuzirea partidului de către popor în ascensiunea lui spre piscurile socialismului multilateral dezvoltat, Conducătorul partidului și statului înfățișează perspectivele luminoase ale anilor ce vin. Odinoară ni se spune că visăm. Și fără îndoială, visăm. Acum, calculăm, chibzuim și construim imaginea veridică a unui viitor care va deveni cu certitudine prezent strălucit. Viziunea entuziasmează. Ascultătorii subliniază prin aplauze fiecare element component al acestui chip de mine al țării care se va construi cu brațele lor vinjoase, cu mințile lor luminate. Urmăresc cu atenție și rețin fiecare aspect, fiecare sector la care se referă tovarășul Ceaușescu. Nu lipsește nimic.

Expunerea se încheie cu prezentarea politicii externe de pace și colaborare internațională, cu menționarea inițiativelor României pentru realizarea acestor deziderate ale lumii contemporane. Conducătorul comunică celor 8.000 de ascultători din sală și zecilor de mii din fața aparatelor de radio și televiziune rezultatele recente vizite în cele patru țări arabe, poziția țării noastre față de problemele acute de pe agenda internațională. Și cuvântarea se încheie cu o notă de încredere în capacitatea partidului de a conduce poporul la realizarea deplină a obiectivelor indicate, succese care să deschidă țării și poporului român porțile spre orizonturile luminoase ale comunismului.

După masă, delegații județelor Constanța și Ialomița încep să dezbate problemele din raportul tovarășului Ceaușescu. Vorbesc liber. Vorbesc concis și la obiect. Cuvintele lor cuceresc prin sinceritate, competență, simț de răspundere. Limbajul științific impune.

27 februarie

Intrarea în sală a tovarășului Ceaușescu este salutăată cu aceleași semne de dragoste, de bucurie, de entuziasm. Dintr-odată, răsună, distinctă, vocea secretarului Consiliului de Stat: „Decret”... În cuvinte simple, se anunță, ca semn al prețurii pentru rezultatele deosebite în muncă, acordarea titlului de Erou al Muncii Socialiste, unui număr însemnat de tovarăși, apoi acordarea unor înalte ordine (Ordinul Muncii, Meritul Agricol) unui număr mare de cadre de conducere din aparatul de partid și de stat, unor cadre care muncesc ne-

mijlocit în agricultură. Fiecare primește distincția din mîna Conducătorului partidului și statului. Emoția fiecăruia ni se transmite. Aplaudăm cu căldură: aplaudăm oamenii, aplaudăm munca lor, aplaudăm victoriile lor.

După încheierea solemnității, debateri. În vocea vorbitorilor se simte încă ecoul momentului solemn pe care l-am trăit toți cu deosebită intensitate.

După masă, în același loc ca ieri, continuă discuțiile. Oamenii au declarat un adevărat război lipsurilor, rămințelor în urmă de orice fel. Am senzația că le iau de chică, le scuturăm energic și țin să le arunce cât mai departe.

Impresionantă este operativitatea cu care se rezolvă problemele. În cursul ședinței se și dau răspunsuri problemelor ridicate în discuțiile de ieri după amiază.

28 februarie

Și programul celei de-a treia zile începe cu o punctualitate pe care nu știu cine ne-ar opri s-o transformăm peste tot într-un principiu al vieții și al muncii tuturor.

Se simte că ne apropiem de sfârșit. În glasul ultimilor vorbitori răzbate bucuria că au participat la o asemenea memorabilă dezbateri, că au participat la adoptarea unor măsuri a căror aplicare va împinge agricultura noastră pe noi trepte de progres și prosperitate. Se adresează emoționante mulțumiri Conducătorului statului și partidului, pentru interesul și dragostea din plin arătate oamenilor harnici ai ogoarelor noastre.

În pauză, ultima pauză, tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu se fotografiază rînd pe rînd, cu delegațiile tuturor județelor. Sint momente de emoție, de entuziasm.

Ii urmăresc apoi cum se adună în fața staturilor cu cărți și publicații: cercetează cu ochii, răsfoiesc, întrebă, cer și cumpără. Se vede că sint obișnuiți cu cartea și cu ziarul.

Ascultăm cu emoție cuvîntul de închidere rostit de tovarășul Nicolae Ceaușescu: concluzii clare, formulate concis. Indemnurile și urările pătrund adînc și răscolească gînduri și sentimente. Se urează și se scandează îndelung.

Tribuna oficială s-a golit.

În sală, oamenii continuă uralele.

Lumina soarelui, pe care norii l-au slăbit din chingile în care-l ținuseră de-a lungul celor trei zile, se revărsă în torențe prin geamurile cupolei.

Pătrunde de afară o adiere care aduce cu ea miresme de pămînt revănat. Oamenii pămîntului o adulmecă.

Sîntem în prag de primăvară!

geo bogza

(Urmare din pag. 4)

crează senzația de bogăție fabuloasă, feerică, descrierea nesfîrșitelor metamorfoze de pe cer instaurează o atmosferă de basm. Dezvoltînd, și de data aceasta, o idee — posibilitatea de a reedita sau anticipa, prin combinații infinite, orice fenomen —, scriitorul identifică norii cu memoria atotcuprinzătoare a lumii, cu o scenă mîrifică pe care se perindă caleidoscopice tot se s-a întîmplat și se va întîmpla vreodată pe pămînt.

Asociațiile neașteptate și deschizătoare de orizonturi din literatura lui Geo Bogza se explică însă nu numai prin această capacitate de a reduce fenomenalitatea la o idee, ci și prin revelarea istoriei fenomenelor. În *Cartea Otului*, de exemplu, înțelegerea munților ca valuri ale gresiului ocean teluric este, mai mult decît o exuberanță imagistică, o revelare a trecutului tuturor înălțimilor, născute, într-adevăr, din mișcările de încrețire ale scoarței pămîntului. În manualele de geografie explicația nu emoționează, dar iată că, trăită de un mare scriitor, poate concura, prin expresivitate, ficțiunea cea mai îndrăznească. De altfel, în întregime, *Cartea Otului* este o istorie. Nu numai istoria unui riu, ci și istoria riului în general, adică a apei care își cheltuiește cîrind rezervele de altitudine de care dispune la origine.

Privită ca rezultat al unei evoluții, realitatea își recapătă omogenitatea și sensul. În privința aceasta, opera lui Bogza reprezintă o posibilă replică dată acelor curente literare contemporane care, regîzînd autonomia și fixitatea obiectelor, cultivă sentimentul absurdității lumii.

Cînd nu are la origine o idee, lirismul bogzian este pură grandilocvență. Asemenea momente, pîrînd amprenta unor exaltări ocazionale, festive, sint rare și, de aceea, nu numai că

nu întînecă opera, dar chiar îi dau relief. Totodată, ele demonstrează că scriitorul rămîne el însuși doar în măsura în care ia în considerație realitatea.

Afirmația nu trebuie înțeleasă simplist. Geo Bogza descrie nu ceea ce vede, ci ceea ce știe. Realismul literaturii sale, departe de a însemna relatarea de la fața locului, e un realism esențial, un mod de a revela structura ascunsă sau istoria uitată a naturii și a civilizației.

romanul modern

(Urmare din pag. 4)

personaj feminin este de exemplu numit pe rînd de-a lungul capitolelor cărții „școlărița”, „cîrcăreasa”, „asesoarea cu mînușă pe umeri” și în fine „doamna Peralta”. Asistența medicală Florentina Firulescu devine Alexandra și apoi Felicia etc.

Pe lîngă o anumită senzație de construcție prea programatică, în *Vinătoreala regală* deranjează cantitatea de senzații: al, încrețită pînă la un punct facturi politice a narațiunii, care aluneacă vizibil spre stridență prin acumularea gratuită de romanțiozități tenebroase. În roman mișună strigoi (Moise, „cîrcăreasa”, sora ei, Ciocănelea); spectrele recalcitrante ale unor dispăruți fără urmă (Horia Dumărințu, Patriciu Ion, Haralamb). Sint prea mulți neîngropați (Ieremia Celce), nebuni (Sevasțița Lereu, Iolanda). Molima (cu rezonanțe camusiene) din satul Braniște, căreia îi cade victimă Dănilă, constituie însă o pagină de mare prozator a lui D. R. Popescu. Aici psihoza colectivă este urmăriată cu finețe în declanșarea ei, ca un munte insensibil dizlocat la început, care distruge apoi, în fantastică lui urnire iresponsabilă, orice îi stă în cale. O calitate a cărții, observabilă mai ales în asemenea scene, este moderarea avîntului liric. Se poate

Studii și eseuri apărute în ultima vreme readuc în discuție „fenomenul românesc”, tradițiile, specificul, altfel spus liniile de forță ale culturii noastre, permanențele și originalitatea ei. În prima parte a cărții sale „Valori și echivalențe umanistice”, Zoe Dumitrescu Bușulenga, după ce subliniază valențele multiple ale unei culturi născută din îngemănarea miturilor dacice cu spiritualitatea romană, crescute în permanente confruntări, la răscrucea dintre Orient și Occident, „pentru care înnoirea a fost primitivă cu înțelepciune, iar tradiția păstrată ca un sipet zăpăcit”, fixează cristalele unor repere și ale unor esențe indubitabile. **Istoricitate-arhaicitate, mit cultural-mit arhaic, romanitate-dacism** sint polarități fundamentale ale culturii noastre desfășurîndu-se în alternanță și echilibrări succesive. O primă sinteză este limba, o alta folclorul „cu o unitate uimătoare stilistică în toate ipostazele, de la poezie și basm, la muzică, dans și arhitectură, la mituri și ethos.” În lipsa documentelor scrise, puține poate, oricum perisabile, într-o istorie de multe ori încercată, folclorul a vorbit cu strălucire. Permanență a spiritualității noastre, **cultura populară** s-a manifestat ca o „prezență covârșitoare, timp de milenii”, a nutrit adîncul și înalțul operelor scrise, ca o comoară inepuizabilă, ca un izvor pururea reîntineritor. Toți cărturarii noștri de seamă, toți slujitorii cuvîntului și frumosului, ai năzuințelor transmise din generație în generație, s-au adăpat din această „fîntînă a tineretii”.

Înainte de cronicari, înainte de închegarea unor mari sinteze creatoare care au primit numele lui Cantemir, Șincai, Bălcescu, Eminescu sau Sadoveanu, am avut valorile definitorii — morale, estetice, spirituale — ale culturii populare. Folclorul s-a fixat în conștiința noastră ca „fundament și model etern”, arată distincția cercetătoare, în așa fel încît dacă (prin absurd) „ar dispărea orice urmă istorică, viața și cultura s-ar desfășura potolit mai departe, fiindcă în fiecare membru al neamului trăiește o tradiție întreagă, nealterată, constituită din poezie și dans și cîntec și arhitectură și scoarțe și oale de lut, din mituri și vești ciudate despre cei care au fost, și faptele și duhul lor.”

Este reafirmată astfel o constanță, ca atitudine și convingere, a cărei sorginte va fi fost în cugetul creatorilor anonimi de balade, doine sau proverbe, după cum va fi fost, în stare născîndă la Dosoftei și Varlaam, de aici la cronicari, cu accentul tot mai adînci și mai clare la cărturarii și scriitorii care-i urmară, cei care au cules și cîntit nestematele folclorice, Alecsandri și Alecu Russo, cei care au pus folclorul ca temelie, alături de istorie, în apelerile lor programatice, Gheorghe Lazăr, Heliade, Kogălniceanu, cei care l-au recreat, Eminescu, Creangă, cei care l-au analizat în substanță și semnificațiile sale, pînă astăzi. De la Hașdeu, care vedea în straturile și substraturile culturii idei și aspirații într-un flux definitiv pentru conștiința de sine a unui popor, la Simion Mehedinți, pentru care o baladă ca „Miorița” constituie un produs „în care poporul nostru a atins

tradiție și specific în cultura românească

o adevărată culminare față de vecini”, și pînă la cercetările de azi, creațiile populare sint tezaurul unor fertile învățăminte. Liviu Rusu vede în baladele noastre tot altă ipostază ale unui **umanism popular** (cuprins, de altfel, într-un cuvînt alit de specific: omenie). „Miorița” exprimă atît o atitudine contemplativă, în care „momentul morții este un prilej pentru a sublinia prețul vieții”, cît și o identificare a omului cu natura, mîncă a existenței, așezare eternă, în timp ce „Meșterul Manole” reprezintă principiul constructiv, împins pînă la sacrificiul de sine, în sensul: omul e pieritor, opera rămîne. Baladele voinicești sau haiducești exprimă idealul plener al luptei. Toate înfățișează o statură a demnității. De altfel, demnitatea, tăria, convingerea în izbînda binelui asupra strîmbătății, ca și chibzuința, măsura, cu alt cuvînt, cumpănirea, sint elementele unei înțelepciuni populare prezente în toate producțiile, de la basme la proverbe. „Există în folclorul nostru — arată C. I. Gulian — o manifestă convingere în valoarea omului, în cununa lui de calitate morale, vrednicie, tărie de caracter, energie, înțelepciune, măsură, sinceritate, modestie...”, această atitudine umanistă adresîndu-se constant nu omului în „genere”, ci omului simplu, trăsătură care va trece, cu aural miezului ei, în operele scrise de alții mari cărturari și scriitori.

Revenind la „Sinteza de cultură românească” a Zoei Dumitrescu Bușulenga, să notăm o altă dimensiune a culturii române, „dimensiunea luptei”, din care derivă **spiritul și sentimentul istoriei**. De-a lungul veacurilor — spune exegeta — reflectarea istoriei, „meditația asupra verigilor dramatice constitutive ale continuității noastre ca popor a cunoscut o preponderență deosebită în cadrul culturii românești.” Astfel, nu este întîmplător faptul că, dincolo de primele tipărituri care au avut, prin forța lucrurilor, un caracter religios, literatura noastră scrisă a fost mai întîi istorică. După cum nu este întîmplător că primele figuri proeminente, de rezonanță europeană, ale culturii noastre, au pus în centrul preocupărilor lor istoria. În dezvoltarea culturii noastre, se spune, apoi, într-o observație nu lipsită de interes, „aparitiile unui Cantemir, a unui Hașdeu sau Odobescu, a unui

Pirvan sau Iorga, implică (...) o anumită ritmicitate, o oarecare frecvență a acestui tip de erudiție, îmbogățit și de profunda viziune istorică a culturii la Heliade Rădulescu, la Eminescu sau Blaga.” Ideea romanității limbii și poporului nostru, de la cronicarii la Școala Ardeleană și curentul latinist, va fi însoțită și „echilibrată” de ideea dacică, a obrișiei și spațiului dacic, care apare latent la Petru Maior și se străvede la pașoptiști, în chiar titlurile unor importante publicații scoase de ei („Magazin istoric pentru Dacia”, „Dacia literară”). Desigur că ambele laturi ale acestei preocupări de ilustrare a originilor noastre se inscriu, la majoritatea oamenilor noștri de cultură, într-un cadru mai larg, de înțelegere a „sensului istoriei, a necesităților ei interioare de creștere și desfășurare în direcțiile firești pentru poporul român și afirmarea lui.” Eminescu este înfățișat, în continuare, ca „purător al tezaurului sinteză al culturii naționale.” Opera sa este descrisă ca o expresivă alternanță între istoricitate și arhaicitate, între clasicism și romantism, dar și ca o aspirație realizată de ridicare a sin-tezei daco-romane în planul valorilor universale. Ca și în cultura populară, în creațiile culte străbate aceeași viziune echilibrată, aceeași măsură și sete de armonie. Compărînd „operele colective, anonime și nescrie, cu creațiile unor oameni de seamă care au exprimat în ele gîndurile, mentalitatea, spiritul poporului român” se pot desprinde interesante analogii și fertile concluzii. Exemplele pot fi extinse de la sculptură și arhitectura propriu-zis populară, de aici la arta meșteșurilor care au lucrat la citorile atîtor domnitori cu dragoste de țară și cultură, pînă la operele date de cei mai de seamă artiști ai noștri. Aspectele reieșirii acestor armonii și esențe reclamă un studiu edificator care ar beneficia, desigur, de multime cercetărilor și încercărilor de sinteză de pînă acum. Acest studiu ar trebui să aibă în vedere deopotrivă punctele stabile și interferențele, liniile de continuitate și mutațiile, asimilațiile, înnoirile, deplasările de accent, în fine, cultura văzută ca proces, în determinările social-istorice, în complexitatea ei, în devenire. Căci o altă trăsătură a culturii noastre o constituie **receptivitatea**, capacitatea ei de asimilare a elementelor pozitive din alte culturi, de asumare a noului, spiritul de sinteză, toate acestea, însă, raportate la propriile sale repere, în funcție de specificul său. Un exemplu ni-l dă P. P. Poniștescu: în afara influenței artei populare, în arta feudală românească s-a izbutit o îmbinare originală a artei apusene (școala gotică), cu cea răsăriteană (școala bizantină). Cercetătorul acestor raporturi, arată Zoe Dumitrescu Bușulenga, nu trebuie să uite că „ideile, situațiile, modelele revin, ca o permanență a unei existențe istorice și spirituale de popor mic, dar investit cu o mare misiune de sinteză între răsărit și apus, între nord și sud, între trecut și prezent”. Echilibrul apare nu numai ca un dat al ethos-ului nostru, dar și ca răspundere față de ființa culturii noastre în lume.

OCTAVIAN GEORGESCU

remarca în acest sens un efort de obiectivare a tonului în sine, independent de faptul că el aparține unui stil prin excelență confesiv. Unele pagini păstrează totuși frumusețea viziunilor de vis în care se figurează alegoria trecerii, a vieții și a morții și armonia cosmosului, ca în nararea muzicală a gesturilor Iolandei săvîrșite într-un decor dantesco, din finalul capitolului „Frumosele broaște țestoase”: „Era ceață și Iolanda se afla în grădiniță sub gutui lîngă leagănul copilului, pe un scăunel îmbrăcat în negru, fiindcă doilea după soțul ei. Broaștele țestoase se plimbau prin iarbă cu mersul lor obișnuit, la fel de egal întotdeauna, fără grabă și lenă, așa cum se mișcă secunde. Iolanda privea prin ceață c-o veche teamă: să nu se deschidă poarta de la drum și femeia de fum, cu copilul ei negru de mină, să nu intre și să se apropie de leagănul copilului ei...” Pe spatele fiecărei broaște țestoase Iolanda lipi o luminăre și o aprinse și prin grădina plină de ceață broaștele se mișcau la fel de egal ca întotdeauna și de sigure pe drumul lor și zecile de luminări arzînd parcă măcinau ceața de la rădăcină, de lîngă pămînt, treceau prin ea ca niște ciudate făclii, imprăștiind-o...” (pag. 125).

Vinătoreala regală indică piste noi de discuție pe temeiul cărora poate fi abordată proza lui D. R. Popescu, atrăgînd totodată atenția că ne aflăm în fața unui din cei mai valoroși prozatori contemporani.

vîrcolacii

(Urmare din pag. 6)

nu-mi venea să cred că am reușit, că misiunea noastră care era așa departe de a fi ușoară a reușit, mă gîndeam într-una numai la nemți și la horști și-mi căutam sub cămașă, revolverul „Browning” și sub pernă pistolul-mitrălieră.

fata morgana

(Urmare din pag. 8)

mai mult și mai grav decît pe noi. De aceea, **trebuie** să scrie, nu putuse să nu scrie, întinsul poem **Războiul** (1954) — descărcarea trecerii lui prin tragica experiență — urmat de mica, dar nu mai puțin dramatică suită de nuvele de război: **La început a fost sfîrșitul** (1962). Pe aceasta și culegera **Stelele așteaptă pămîntul**, anterioară cu un an, le-a tipărit la editura unde mă aflam redactor. Am discutat mult asupra lor, cu deosebire asupra ciclului de nuvele. Dar și despre **Războiul** discutasem mult, cînd mă aflam redactor al **Viața românească**, în lunile cînd am scris articolul despre el. Mai înainte încă, în 1951, cînd un ciclu de poezii ale lui, din această revistă, a fost aspru contestat, între altele și de Urzica, am avut multe iarăși de vorbit. Miha asalta și el atunci anumite obuzități care condamnau la inexistență poezia sentimentelor umane intime. O nuneau intimistă și-o expulzau din literatură. Trei nopți, în iulie 1951, au avut loc ample dezbateri, între altele și despre poeziile lui.

„Și totuși, nu renunț! s-a îndrîjit poetul, atunci. Am să scriu și poezie de dragoste mai departe! a proclamat el. Poate asta care am scris-o nu mi-a reușit, dar alta nu se poate să nu-mi reușescă. Am să dovedesc că și poezia de dragoste poate fi azi mare poezie!”

Va să zică, își urma gîndurile lui, nu se speria de greutăți, de potrivnici. Poezia de dragoste pe care a scris-o apoi, a publicat-o, poate nu toată, dar nu la genul acesta mă refer, cînd îi aștept versurile încă necunoscute. Nici eu nu știu bine ce gen de poezie am în vedere, din ce zonă a experienței lui, dacă nu cumva din toate — și au fost multe.

Vorba lui din aceeași poezie **Pe povîrnici**:

Tu ai trecut prin mine-atunci ușoară / ca prin zăpada albă-o căprioară, / și ai lăsat un semn, fără să știi, / printre tristeți, sau printre bucurii.

Toate cite au trecut prin el, au lăsat semne, nu-mi pot închipui că n-au lăsat semne pe hîrtiile lui, „printre tristeți, sau printre bucurii”.

Unde se vor fi aflat aceste „semne”? / Dar se vor fi aflat ele oare?

Cititorul are cîteva elemente în cele de mai sus, ca să mă aprobe sau să mă conteste în iluzia sau în credința mea despre un număr de poezii necunoscute, poate cît o carte întreagă, ale lui Miha Dragomir. E, cum se vede, o istorie a unei cărți nescrie; mă abat așadar, de la regula ce-mi impusesem la începutul acestui șir de confesiuni sau amintiri. Dacă însă această carte ar exista și s-ar ivi în lumină, abia atunci ar scrie adevărata mea mărturie despre ea.

P. S. Articolul a fost scris în decembrie 1973; dactilografiat la începutul lui ianuarie 1974; trimis revistei în februarie 1974. La cîteva zile după trimiteria lui, bănuitul volum al lui Miha a ajuns în mîinile mele!

Nu l-am citit încă. Atunci cînd îi voi ști istoria, o voi comunica cititorilor **Tomis**-ului.

M. G.

VIRGIL TEODORESCU
Văzut de
Al. Clenceiu

campioni mondiali

Nici o vorbă de laudă, oricât de mare, n-ar fi prea mult. De altfel, e prima oară când aud pe un specialist, însuși arbitrul finalei, declarând că una din echipe este aproape imposibil de învins pe orice teren din lume. Aceea este formația României. În minunată seară berlineză s-a ales mai mult decât o campioană mondială la handbal; în seara aceea de martie a fost lansată echipa decentului 8. Să recunoaștem: ciți dintre noi intuiau exact dimensiunile acestui triumf? Retragerea lui Gruia ne transformase în niște optimiști bolnavi de astm. Nedef și Vlase sînt mai mult decât antrenori — pedagogi știu această și foarte bine au făcut că au tănuțit ori nu s-au grăbit să exploateze inoportun aceasta. Au încordat la maximum pirghia de oțel care este Birtalan pentru a o declanșa atunci cînd nici o apărare din lume nu se aștepta.

Piramida românească s-a înfățișat cu trei pietre unghiulare șlefuite

te pînă la perfecțiune: tehnica, forța, echilibrul psihologic. Sau dacă vreți traduse în natură, cele trei virtuți s-ar numi astfel: Gațu — scamatorului infernal, Birtalan — capatul carpatin, Penu — sau surisul care paralizază. Curios, din reacția celor trei virfuri a rezultat o operă de armonie în care toți ceilalți coechipieri au minuit instrumente de rafinament.

Nu finala a fost capodopera handbaliștilor noștri așa cum sînt convinși că economia care ne-a dus la înfrîngerea din meciul cu Suedia a fost absolut decisivă pentru cucerirea trofeului suprem. Dacă antrenorii n-ar fi menajat atunci echipa, n-am fi putut rezista 1/4 din finală fără un om pe teren. Dar aceasta a fost paried... humoristică a încredințării. Pur și simplu înmărmuriți, arbitrii — cei care credeau chiar înaintea primului minut în invincibilitatea echipei române — au vrut să se convingă că handbaliștii români ar fi putut deveni campioni mondiali și dacă pe teren n-ar fi rămas dintre ei noștri decât Penu, Gațu și Birtalan. Slavă lor!

GOLGETER

din trecutul sportului dobrogean

Sporturile continuau să cucerească teren și în cuprinsul ținutului dintre Dunăre și mare. Astfel, la Tulcea s-au pus la 21 iunie 1925 bazele celui de al patrulea club sportiv (cițiți de fotbal), „Unirea”, alcătuit aproape exclusiv din funcționari. Corespondența din Tulcea se încheia astfel: „capitanul echipei de football va fi d-l M. Păun (care era și cenzor-prim, n.n.) sau d-l Vasiliu-Maciste, un admirabil mijlocăș care a sosit de curind în localitate, va fi de mare folos echipei sale. Clubul „Unirea” va propăși simțitor avînd în vedere că d-l avocat I. Cornăteanu este președintele clubului. Urăm tinerilor societari spor și succes la muncă.”

În Măcin, clubul sportiv „Audax” desfășura în acel timp o vie activitate artistică-sportivă. Astfel, „pentru seziunea verii”, cei de la „Audax” aveau gata de reprezentat în sala comunală două piese în cîte un act: „Se face ziua” de Zaharia Birsan și „Conul Leonida față cu reacțiunea” de I. L. Caragiale și pregăteau cu sîrg alte două piese: „Cain” de I. Sabaru și „O noapte furtunoasă” de I. L. Caragiale. „Primele piese se vor da în folos filantropic”, iar următoarele pentru mărirea fondurilor clubului sportiv „Audax” — scria un corespondent din urbea dunăreană. Pe tărîm sportiv clubul a organizat — printre altele — și un concurs de înot pe 2000 m, cîștigat de Șt. Nicola, urmat de Cr. Anghelov și I. Lazăr. De altfel sportul înotului se bucura aci de o stimă deosebită, dat fiind că președintele clubului era avocatul N. Băncilă, „champion la natație” și vedetă a marilor concursuri de înot Brăila — Măcin și Brăila — Galați...

Tot în acel rodnic sezon 1925, la Cernavodă a avut loc o adevărată sărbătoare a sporturilor prilejuită de inaugurarea „stadiului Sportiv” al batalionului regimentului 11 jandarmi. În prezența unui public ales, format din notabilitățile civile și militare ale orașului și în sunetele muzicii militare s-a desfășurat un frumos program sportiv. „Aducem viile noastre mulțumiri — sublinia corespondentul cernavodean — d-lui Maior Menculosc și simpatizului sublocotenent Frățilă, sufletul acestei serbări sportive.” Se mai nota că d-l R. Iordăchescu a binevoit a dona din partea primăriei 2000 lei pentru deplasarea reprezentativei (desigur, fotbalistice) a orașului, la Constanța, unde Cernavodă „a luptat frumos și nu a cedat

decît cu 2—0 față de echipa rutinată a Constanței...”

Spre sfîrșitul lunii mai anul 1925 a avut loc o ședință furtunoasă la care au participat reprezentanții ai tuturor cluburilor de fotbal. În acea seară fierbinte s-a spus pe nume multor lucruri, s-a „lătat în carne vie”, ceea ce a dus la „abolirea” vechii comisii; fapt după care s-a purces la o viață nouă. „Prin aclamațiuni este ales d. profesor N. Constantinescu-Pană ca președinte activ” — consemna un ziarist constănțean. Dar în luna noiembrie a aceluiași an, îndrăgitul animator al mișcării sportive din localitate va demisiona (în locul său fiind numit aviatorul Romeo Popescu, un alt insufletit adept al sporturilor) intrucît fusese ales în noua Comisiune interimară a Constanței. „Ne bucură că sportul constănțean are un reprezentant în comitetul de conducere al urbei” — scria entuziasmat ziarul sportiv din Constanța.

EMIL IENCEC

TRAGEDIA „OVIDIUS” ÎN LIMBA ITALIANĂ

Intr-un interviu acordat Radiodifuziunii române, profesorul universitar Mariano Baffi din Roma, care s-a făcut cunoscut prin traduceri sale din opera lui Caragiale, poezia lui Lucian Blaga, „BALTAGUL” de Mihail Sadoveanu, a declarat că, de curind, a terminat traducerea în limba italiană a tragediei în versuri „OVIDIUS” de Grigore Sălceanu. Profesorul italian a menționat că piesa poetului constănțean va fi publicată și reprezentată la Sulmona — orașul natal al lui Ovidiu — cu prilejul Congresului mondial „OVIDIANUM” care va avea loc în anul viitor.

ÎNȚILNIRI CU CITITORII

În după-amiaza zilei de 7 martie, la librăria Tomis din Constanța a avut loc o întîlnire între poetul Nicolae Motoc, autorul recentului volum de versuri **Elementele** (Editura Eminescu), și iubitorii de literatură constănțeni. La întîlnire, pe care Centrul de librării și difuzare a cărții Constanța a organizat-o în cadrul Săptămîinii tineretului, au participat ca invitați criticii literari Cornel Regman, Alexandru Protopopescu, Adrian Angheliescu, Alex. Ștefănescu, Dan Cristea, Marin Mincu, poezii Teodor Bals, Ștefan Carăja, Florența Albu, Aurelia Batali și prozatorul Radu Petrescu. Criticul și istoricul literar Valeriu Răpeanu, director al Editurii Eminescu, a prezentat cartea lui Nicolae Motoc, insistînd asupra faptului că „elementele”, de parte de a fi doar componente ale unui peisaj marin, sînt metaforele esențiale pe care se structurează o viziune originală asupra lumii. Totodată, vorbitorul a situat apariția cărții în contextul preocupărilor Editurii Eminescu, pledînd pentru promovarea unei literaturi valoroase, indiferent de zona geografică din care provine, și pentru un dialog larg și sincer cu publicul. Invitat să-și spună, la rîndul său, cuvîntul, Nicolae Motoc a declarat că speră ca poemele sale să-l exprime mai bine decît orice alocuțiune. În încheiere, numeroși cititori prezenți la întîlnire au solicitat și au primit autografe.

A doua zi, Valeriu Răpeanu și Nicolae Motoc au fost oaspeții studenților Institutului de trei ani din Constanța. După prezentările de rigoare făcute de Ștefan Carăja, Valeriu Răpeanu a vorbit, în general, despre activitatea Editurii Eminescu și a re-luat caracterizarea poeziei lui Nicolae Motoc. Direct interesați de fenomenul literar actual și, unii dintre ei, viitori autori, studenții i-au asaltat pe oaspeții cu întrebări. Ei au aflat de la Valeriu Răpeanu condițiile concrete în care s-a desfășurat și se va desfășura în continuare concursul pentru debutanți inițiat cu un an în urmă de Editura Eminescu, ca și alte aspecte privind colaborarea editurii cu tinerii scriitori. În dialogul cu Nicolae Motoc, întrebările au fost astfel concepute încît răspunsurile să constituie, fie și schițată sumar, o profesiune de credință. Ideea cea mai interesantă a fost lansată de unul dintre studenți care a vrut să afle dacă Nicolae Motoc se consideră „tradițional” sau „modern”. Adoptînd, pentru moment, limbajul criticii, poetul a mărturisit că năzuiește să depășească această falsă contradicție, construind într-un material durabil, verificat de tradiție, reprezentările unei sensibilități moderne. Astfel se explică, printre altele, coexistența, în poezia sa, a unei atmosfere de basm cu reinterpretarea lucidă a miturilor.

Răspunzînd invitației studenților, Nicolae Motoc a citit, în încheiere, poemul **Și unde dormi** și a oferit autografe.

ROMULUS MUSTEȚIU — Romanești și nimic mai mult deocamdată. (Adică idei generale, de circulație curentă, exprimate în versuri fluente, e drept, aparent melodioase, lipsite însă de tensiunea unei gândiri poetice originale).

C. NOARIA — Elaborate riguros, parca pe teme date, poeziile dv. se păstrează într-o zonă a recii conceptuale, de unde nu izbutesc să le coboare un sistem de imagini cam simplist, cam învechit, cam convențional (săgeata dreaptă a zborului, capătul de leat, fărîna năzuind, rod de armonii, un zbor înalt în timp dăinuit, destinul firilor iluminînd, imbold simți să te-nchini, frămîntarea Nespusului etc.). Se abat de la regulă, dar numai în final, „Batiscaf” și „Printre cei mai buni”, unde versurile sînt ceva mai spontane și firești.

P. — Tema tratată cu mijloacele „micului realism” nu e foarte nouă. (Personajul care își contrazice, printr-o agrosivă și jovială vulgaritate, imaginea liliacului păstrată peste ani de fostul adorator timid). Poate altceva din „falsul jurnal”, cu condiția să depășească nivelul prozei satirice curente. **ION DRAJNA** — Stări de suflet confuze, traduse în versuri prea încărcate de metafore baroce. Rețin însă atenția vigoarea și siguranța intonației.

Revenții. **ILIAN TANASESCU** — Bazate cele mai multe pe niște ieftine și triste calambururi, epigramele nu coboară totuși sub nivelul mediu al celor publicate curent.

O mostră: „Nero a avut noroc, fiindcă altfel nu-mi explic cum a dat el Romei foc cu chibriturile plie”. Sonetele, încadrabile și ele în genul așa numitei poezii umoristice, sînt corect lucrate, după un tipar ce pare a nu fi fost revizuit de la Ranetti și A. Mircea încoace.

PETRICĂ LICULESCU — Cum textul scrisorilor dv. denotă o lucidă conștiință de sine — deci și capacitatea de a aprecia exact stadiul în care vă aflați — vă pot spune fără ezitare că poeziile trimise sînt numai niște promisiuni. E drept, frumoase și demne de încredere. Poate ar fi necesar un efort de limpezire a viziunii, ca și o cenzurare mai severă a expresiei, lipsită de măsură pe alocuri (**fatidicul început al sfîrșitului**; **pină în chin-tesența ultimului fir**; **abisul ... în-**

elus cu țările în focuri de vis etc.). **LUMINIȚA OPREA** — „... să nu-mi răspundeți că da...”. Bine, încă nu, deși „Posibilități”, „Joc”, „Constatari”, notabile pentru caracterul degajat al expresiei, pentru prospețimea și spontaneitatea observației, sînt foarte apropiate de poezie.

MARIAN CORNĂTEANU — Simplism, dulcagărie, banalitate („Amin-tește-ți de mine”, „Revino în noapte”). Celelalte nu sînt lipsite de unele calități, așa că se mai poate încerca.

MOROȘAN GH. — „Fair-play”: Am lăsat lumea să mi se lăpească în suflet și să mă înghită. Am lăsat Universul să mi se închine și să fugă de mine mereu în expansiune. Am lăsat viața să mă prindă și voi lăsa viața să mă scape. E tot ce am găsit mai curat. Celelalte, deși nu cu totul lipsite de interes, au ceva din aerul unor manifeste prolecultiste. „Sonnul” — mai mult parafrază decît traducere din Rimbaud — e departe de concentrarea, tensiunea și cruda excitație a originalului.

B. STANCIU-DOLJ — „Eroica” evocare în versuri viguroase, pe alocuri, a unui „început de țară” (nu lipsesc Decebal, Ovidiu, Traian cu columna sa), suferă de verbozitate.

JUDY GIUMALĂ — Da, mai trimiteți. „Incertitudine”, exprimînd sugestiv un moment de așteptare, mă face să cred că ați putea evolua frumos. **CONSTANTIN BRINDUȘOIU** — Hazzardul și lipsa de logică sînt singurele legi de care ascultă aceste catrene.

JARESTA P., DAN IGNAT, GHEORGHE HERESCU, ESVEN VIOREL, DAN ȚIGANELA, VICTOR VLAD, DRAGAN VASILE, LIVIU CHETRA-RU, JEAN CHERULESCU, PETRU ANDREI, RIZA DANIEL, PETRICĂ ELENA, STELUȚA MUNTEANU, STANCU SILVIU, GHEORGHE VADAN, NICOLAE MURARIU, ZMEU CORNELIU, LUMINIȚA MORUN LUNGU MIRCEA, C. COJAR-CRAS-NALEUCA, MIRCEA LAZĂR, CHEZEA MIHAI, MOLDOVEANU NICOLAE, LUCIAN LAUCA, MIHAI BOCAN-CEA, TÂNĂSA NECULAI, AURICA OPREA, ION BOCĂNET.

— Lucrări fără relief, reprezentînd fie exerciții de început (și atunci mai pot exista unele speranțe), fie manifestări de amatorism rutinier, lipsit de perspective.

IOANICHIE OLTEANU

dacica

Venim din mituri,
Din dacică vatră,
Din cîntec în cîntec,
Din piatră în piatră,
Din fragede ierburi
Ce cresc sub zăpadă,
Din doină în doină,
Din baladă-n baladă.

DUMITRU DRĂGAN

poveste

Domnișoare cu părul despletit
Se strecurau în oraș la plimbare
Ziua ridica peste tirgul grăbit
Un ochi deschis a mirare.
Apoi venea seara cu aer de nuntă
Și-nvăluia trecătorii mereu
Domnișoarele se re-norceau
prin ploaia mărunță.
Eram și eu pe acolo, elev de liceu.

EUGEN AMĂRIUȚEI

marină

Prundișul a devenit roșu
de-atîta amurg —
și albatroșii s-au întors

pe plaja pustie de liniște;
toate valurile s-au ghemuit
la fărîm și par a spune ceva
despre tine.

Meleaguri violate de vînturi
așteaptă în zarea fără nici-o
noimă și astrele îmi mută locul
într-un alt zodiac.

crepuscul

Zburau în pragul serii întîrziiați
Zuturi,
Cuprinși de-o bucurie extatică, deși,
Cu slaba lor vedere și cu fragile
scuturi,
Aveau puține șanse de-a supraviețui.
Și totuși pure flăcări incendiind
eterul,
Cunoșteam trănicia substanței lor
subțiri?
Natura și destinul le-a dăruit misterul
De-a se ascunde noaptea să doarmă-n
trandafiri.

ANTON STANCIU

Alte contribuții evocă eforturile și dificultățile legate de înființarea primelor biblioteci și case de citire din Dobrogea, prezintă câteva din colecțiile bibliofili ale Bibliotecii municipale Constanța, pagini demne de interes.

„bibliophilie au pont euxin”

Livia Bacăru ne familiarizează cu supralibrosurile voievodale românești, aparținînd între alții voievozilor Constantin Brîncoveanu, Nicolae Mavrocordat, Alexandru Calimah, Alexandru Moruzi ș.a.

Grație colecționarului N. Vasilescu Capsali cunoaștem câteva autografe și poezii inedite de Vasile Voiculescu, de cert interes pentru istoria literară. Reținem poeziile: „Lui Eminescu”, datată 16 iul. 1901 și socotită pînă în prezent cel

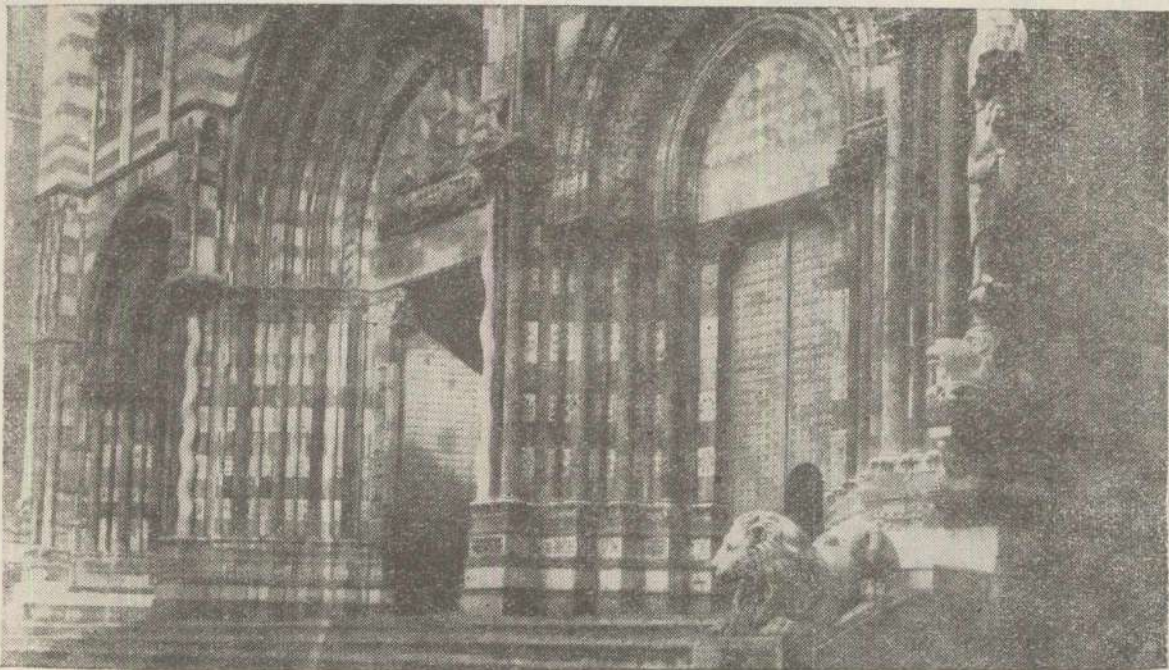
mai vechi text al poetului, notată pe un exemplar din ediția a 7-a a „Poeziilor” lui Eminescu și „Generații sceptice”, datată 21 dec. 1901, scrisă pe verso-ul paginii de titlu al unui exemplar din romanul „David Copperfield”.

Bibliofilia română contemporană este reprezentată prin „Miorița”, ediție în șase limbi, deținătoare a Premiului Național de bibliofilie pe anul 1972, prezentată de directorul Editurii Albatros, Petre Ghelmez și prin poemul lui Radu Cîrneci „Cîntarea cîntărilor”, excepțional ilustrată de pictorul Sabina Bălașa.

O obiecție: Pentru îmbogățirea secțiunii de bibliofilie pontică, predominantă în volum dar nu suficient de revelatoare în ansamblu, se cuveneau depistate câteva importante colecții bibliofili particulare din Dobrogea, o operație care ar fi fost utilă și fără îndoială plină de surprize.

Ilustrația cărții, frumos concepută, nu este la fel de frumos executată tipografic, deși titlul propus reclama aceeași atenție și sub această latură. Difuzarea lucrării peste hotare, favorizată de redactarea ei într-o limbă de mare circulație, se înscrie în linia inițiativelor de popularizare largă a valorilor materiale și spirituale românești.

S. LAZAR

GENOVA

Portalurile
catedralei
St. Laurențiu

GENOVA — ISTORIE ȘI ARTĂ

Din centrul antic al Genovei, „marcat” de piața S. Maria de Castello, pornim o interesantă călătorie vizând vestigii și monumente de artă, muzee și capodopere ale arhitecturii acestui oraș. În însăși piața amintită se află un vechi monument istoric — biserica S. Maria de Castello — fondată în secolul al VII-lea, reconstruită în secolele XII și XIV, păstrând după aceste reconstrucții (mai ales fațada, care are o alură foarte sobră) caracterul roman nativ. Continuând itinerariul propus, de la biserica S. Maria de Castello se coboară până la Giustiniani, se revine apoi pe prima stradă la dreapta ca pe via Chiabrena să dai în piața Matteotti, de unde ți se deschide o splendidă panoramă dominată în stînga de „Poarta Soprana”, iar în dreapta de catedrala S. Lorenzo, începută în secolul al XI-lea. Catedrala a fost incendiată în 1296, restaurată între 1307 — 1312 și extinsă la începutul secolului al XVI-lea. Întregul ansamblu pictural al acestui vestit monument istoric a fost reamplasat între secolele VII — XIII. Portalurile, de o rară frumusețe, sînt opera maeștrilor francezi din secolul al XIII-lea. Fațada catedralei a fost terminată în secolul al XV-lea.

Ne propunem de aici să coborîm spre port. Piața Rebetta. Palatul Saint Giorgio îți atrage în mod deosebit atenția. Este compus din două părți: o parte în stil gotic, datînd din 1260 și o alta, realizată de fratele său Oliverio din ordinul dogelui Simon Baccagnera, crenelată și precedată de un portic datînd din 1571.

Trecînd pe lîngă statuia lui Pelò, te îmbeie prin armonia sa arhitecturală piața Polliciccia, unde se află palatul Spinolo, construit de familia Grimaldi în secolul al XVI-lea și transformat de Spinolo în secolul al XVII-lea. Aici este adăpostită o galerie națională de artă. În interiorul palatului se găsesc obiecte de artă de mare valoare. Să amintim doar faptul că palatul conservă mobile din secolul al XVIII-lea și are o decorare în fresce executate de către Lorenzo de Ferrari, Tavalone și Gialcott. Printre tablourile conținute de galerie este suficient să cităm lucrările lui Rubens (Familia Sfinții), A. Van Dick (Virgina rugătoare), Guido Reni (Dragoste sacră, Dragoste profană), alte lucrări de Fr. Albani, Antonello de Messina sau lucrările atribuite lui Ribera sau Mignard, ca să ne facem o idee asupra marilor ei valori.

Să ne îndreptăm pașii într-o altă parte a legendarei Genovei și să ne oprim, măcar cîteva clipe, în fața numeroaselor palate de pe via Garibaldi. Pentru orice turist sosit în Genova via Garibaldi prezintă un interes deosebit, datorită aspectului său arhitectural inedit. Ea l-a atras pe Rubens, în 1607, marele artist reproducînd în operele sale cîteva din palatele situate aici. Aici, pe via Garibaldi, se află palatul Cambiaso, azi Banca Di Napoli, palatul Garbano, construit în 1565 după planurile lui Ponzello. În interiorul acestui palat se află o frescă a lui Piola. Peisajul vechii istorii și civilizații este completat de palatul Parodi (1567 — 1581), palatul Carrega — Cataldi, azi „Camera de comerț”, construit între 1558 — 1566 de către G. B. Castello,

palatele Doria și Podesta, construite tot după planurile lui Castello. În fine, palatul Tursi, azi palatul primăriei municipale, început în 1564 de către Rocco Lurago și completat, în 1597, de T. Carlone și B. Orsolino, are o fațadă maiestuoasă. Are, de asemenea, o curte impunătoare, cu două rânduri de arcade armonios imbricate cu numeroase lucrări de artă. Primarul Genovei, domnul Giancarlo Piambino, ne vorbește cu deosebită pasiune și mîndrie despre istoria Genovei de azi. În biroul primarului se află o masă de bronz pe care se găsește o „sentință” publicată la Roma în anul 117 î.e.n. Tot aici, într-un soif special, se păstrează documente originale care atestă originea genoveză a marelui călător, documente în care se păstrează scrisul și autograful lui Cristofor Columb. Într-o altă sală, de rară somptuozitate, se păstrează cu sfințenie vioara lui Paganini, de asemenea un mare cetățean al Genovei.

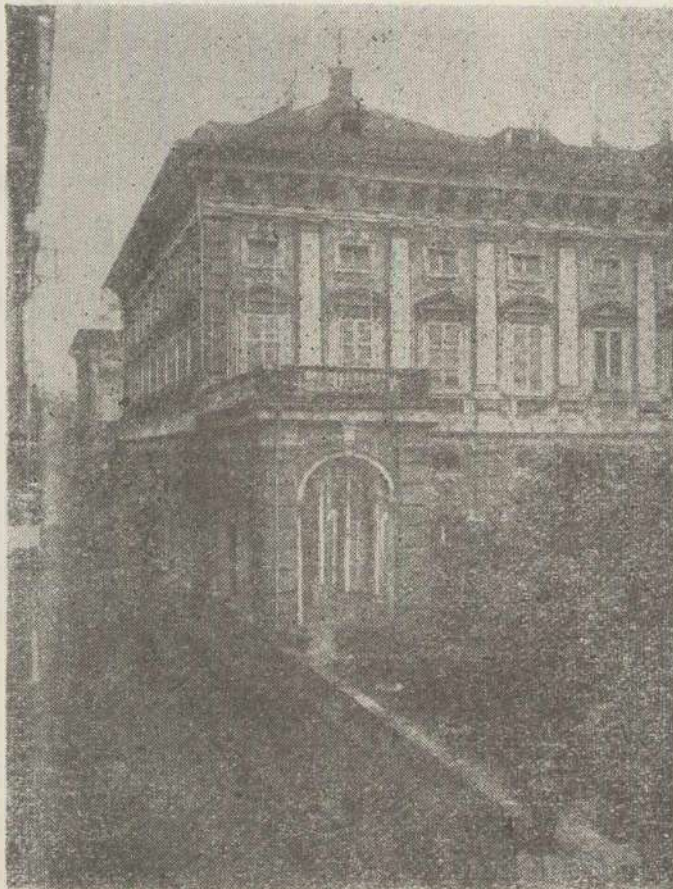
Alături de primăria municipală se află vestitul „Palat Rosso” — palatul

escale contemplative

roșu — denumit așa datorită culorii fațadei sale. Palatul roșu a fost construit între 1672 — 1677 de către frații Brignole, după planurile lui P.A. Corradi. El a fost redat orașului în 1874 de către Maria Brignole Sale, ducesă de Galliera, cu toate colecțiile, mobilierul și toate cărțile sale. Palatul a fost destul de atins în ultimul război mondial, dar a fost în întregime restaurat și reprezintă un obiectiv turistic de reputație al Genovei. Palatul roșu are un subsol și două etaje care conțin numeroase săli înalte, spațioase, pline de eleganță și bogăție — picturi, sculpturi, fresce, mobilier de o rară frumusețe și originalitate. Galerile de aici au adunat opere ale renumiților maeștri italieni, francezi și din alte țări ale lumii.

GENOVA

Palatul
Doria-Tursi

Un ultim punct al itinerariului nostru îl reprezintă „Palatul Bianco” — palatul alb — situat vis-a-vis de „Palatul Rosso”. Construit în secolul al XVI-lea de către D.G. Ponzello, palatul a fost transformat în 1711 de către P. Viano și donat orașului în 1884 de către Maria Brignole Sale. Restaurat în întregime între 1942 — 1950, palatul posedă galeria „Di Palazzo Bianco” — ce adună în numeroase săli, opere de artă de rară valoare. În sala I, de pildă, sînt fragmente de fresce ale lui Maufredino De Pistoia (1292). În alte săli sînt statui, crucifixe, fresce, tablouri executate de maeștri ai școlii franceze din secolele X — XII, de pictori italieni din secolul XVI, pictori flamânzi din secolele XVI — XVII (A. Van Dick, P.P. Rubens — Venus și Marte —, N. Maes, Beuckelaer, P. Aertsen etc.). Sala IX este consacrată picturii franceze și spaniole din secolele XVII — XVIII, sala X cuprinde opere ale lui Le Guerin, Salvator Rosa, Fr. Solimena. Săliile XI — XV sînt consacrate picturii genoveze din secolul al XVII-lea: Ber. Strozzi, Giac. Assereto, G.B. Langetti, Ferrari, Vassallo, G.A. Cassana, S. Sorza, Sestri, Tavela, Piola, Le Grechetto Baccicco, Carlone, V. Castello, ca să dăm numai cîteva nume. În săliile XVI — XIX tapițerii flamande din secolele XVI — XVIII, un bust de Adriano Fiorentino (secolul XV) și „La Madeleine” de Antonio Canova.

„Republică maritimă” în evul mediu, rivală a Veneției și Pisei, Genova este denumită „orașul superb”. Și nu greșesc cu nimic cei care-l numesc așa, pentru că se justifică pentru trecutul său istoric zbuciumat și glorios, pentru bogățiile sale, pentru frumusețile sale trecute, dar mai cu seamă actuale. Pentru orice turist o vizită, chiar și de cîteva zile, prin Genova este pe cît de reconfortantă, pe atît de instructivă, de folositoare.

DUMITRU MANDROIU

PREMIUL GONCOURT PE 1973

Premiul Goncourt a fost atribuit pe anul 1973 scriitorului elvețian de expresie franceză JACQUES CHESSEX pentru romanul său L'OGRE (Căpcă-unul). Profesor de limbă și literatură franceză la Gimnaziul din Lausanne, cu toate că nu are decît 39 de ani, el este de mult cunoscut în țara sa, avînd peste douăsprezece volume publicate, opera sa cuprinzînd romane, versuri, eseuri. Două volume de poezii i-au apărut succesiv: Une voix de nuit în 1957 și Ba-

taille dans l'air în 1959, după care urmează povestirea La tête ouverte în 1962, apoi Le jeûne de huit nuits, poeme, în 1966, și Restes avec nous în 1967. Volumele de poeme L'ouvert obscur (1967), Portraits des Vaudois (1969) și Carabes (1971) sînt mult apreciate de cititori și critică. În 1972 publică eseuul Les Saintes Écritures.

N. A. C.

☆
Duminică seara, 25 noiembrie, am intrat în cafeneaua Lausanne-Maudon. Toată ziua strălucise ca aurul, pomii fuseseră scâlțați într-o lumină de o transparență plăcută, iar în albastrul cerului, pe deasupra pădurii Sauvabellin, blîndețea lunii. Cîta liniște! Nici un motor, pe străzi călăreții își duc la trap caii, soarele strălucește pe crupa lor, copiii se invîrtesc de colo pînă colo cu bicicletele, în oraș, ca-ntr-un tirg mare, plutesc mirosuri de bucătărie și de pivnițe de vinuri, cafenelele cu ușile lor bătante azvîlesc în stradă valurile muzicii vreamui acordone vechi. Intru deci la Lausanne-Maudon și vîd, în capătul sălii, întinsă o masă mare, pompoasă, ca o pictură, — pe fața albă de masă, printre sticle și pahare, stau înșirate cu pîniile în jos alămurii de toate mărimile. Vreo zece bărbai, cu fețele înroșite de căldură și de vinul strasic, rid și ciocnesc în tumultul vacarmului. Toată cafeneaua admiră instrumentele teribile. Duminică să umbli pe jos! Vinul curge în valuri. Peste sală stă parcă să se aprindă o aiureală angelică. Plutește încă în atmosferă un aer

☆
ține trombonul, trompeta, cornul — răspund grav, ici și colo grupurile revin în cor și copilărească frăgezime a ciorchinelor de fructe strălucește pe crengile unui început de vară, în după-amiaza verde în care crește mirosul finului cosit. Eugénie, fată liniștită, în plină copilărie, tu erai cea care purtai cîreșele roșii la urechi ca doi mici sorii cărnosi care luminează pînă tîrziu în noapte. Oh! ecoul muzicilor în pădure, unde troznesc crengile sub pașii a doi rătăcitori pe care îi domolește pînă la urmă răcoarea. Salut, mierlă înșelătoare! Ba da, risul tău perlat, flautul tău, trîlurile tale în crengile bradului — vor rămîne izvor nesecat în mințile noastre. Acuma un așternut moale de iarbă primește fără nerăbdare două trupuri. Miinile se găsesc, fruntea s-a apropiat de obraz și apasă, și se depărtează, și iar apasă... Eugénie, își arătai ochii de nu-mă-uita, ochii de stea albastră în noaptea în care se ridică luna pe jumătate spre răsărit! Sînt virtutejuri de fericire în gîtlejul păsării. O clootire devenită sarpe, și fluier, și vioară verde: fir care alu-

Vremea cîreșelor

de JACQUES CHESSEX

sărbătorească și această zi senină de noiembrie, înainte de minsoare, anunță culorile iernii. E o frățietate străbună întoarsă printre noi, spelunca e deschisă și noi ne-am aruncat cu toții în grămadă de nestemate ale lui Ali-Baba. Cine oare ne va mai putea aduce înapoi de unde am plecat? Cine ne va vindeca oare de greutăți, de rănile căpătate? Prea multe priviri își asaltează pe muzicanți, ca să reziste mult timp atacului. Salutare, Mare! Salut fratelui tău! Amîndoi se ridică, fac celorlalți semn cu capul, își apucă pîniile, iată-i că duc instrumentul la gură, își tîguie buzele, acum începe muzica! Și deodată, magia! Toți se lasă duși de fermecătoarea molișună a fanfarelor, care readuc în amintiri vinătoarele de altădată, marșurile prin orașele flitînd de drapele, declarațiile de dragoste de la balurile sătești, cînd trandafirul începe să pălească la pieptul fetei și țivul de colțului aleargă ca un rîu în jurul gîtului, și tîmpla umezită, și părul care se lipește, alunița de pe buză — insula unde gura lui ar vrea să se odihnească odată pentru totdeauna înainte de moarte! Eugénie! Eugénie! Oh! Ce drept te țineai și mereu erai alta cînd trompeta și basul și trombonul torceau și modulau dorința ca pe o turmă de mușchi sălbatici, de fibre violente în fundul peșterii! Tauri și pitigoi! Pădurea se închide peste singurul drum pe care ai fi putut să pomești! Eugénie, adio! Sînt nepriceput și muritor, nu am aripi. Altundeva, un zeu calcă în picioare o paște, Alpii răstîrning fruntea celor aleși. Și mie, mie cine-mi va da înapoi sufletul? Cine va sufla în trîmbița mea, unde voi recunoaște sunetul cornului unic? Într-o noapte, de pe creasta de flăcări, scînteia va cădea pe patul meu încărcat cu cîiete de școlar...

Dar muzicanții se așează din nou și aerul își sapă fîntina în subredul meu craniu. O stînjeneală ciudată își face loc pe tăcute între fiecare dintre fanteșcele prezente. Eu știam că șeful orchestrei, care acum își șterge limba și suflă scurt în muștucul trompetei ca să facă să se scurgă saliva, eu știam că are să se ridice în picioare și va propune să cînte tot ceea ce dorește asistența. A picat perfect. Cineva a strigat: „Vremea cîreșelor!”

Acordurile au pus în mișcare trupurile și inimile. E strasică o fanfară duminică seara, cînd tuba sus-

necă, se rupe, se înfășoară seara și vine să lucescă pe obrazul tău, Eugénie! Respirația ta e călduță, dragostea mea. Sîinii tăi sînt rotunzi, dragostea mea. Umerii tăi finavi au vigoarea pomilor tineri. Pîntecul tău e neted, dragostea mea.

După „Vremea cîreșelor”, liniște prostescă. Apoi orchestra cîntă „Plaisir d'amour”; valsurii, un marș militar... Acuma se strigă. Lumea se scoală, apar capete ca niște măști, păr blonzii, cranii și pălării, ochi umezi, dinți depărtați pe gauri trandafirilor, și risul se rostogolește ca o vijelie întepită. Instrumentele puse din nou pe masă, oamenii au comandat picioare de porc, și au fost aduse aburînd într-un taler mare de aluminiu, udate în sos roșu. Atunci s-a petrecut ceva neobișnuit: muzicanții s-au năpustit asupra mincării, dar prea aveau poftă să cînte — și cu gura plină și-au luat instrumentele, s-au grăbit să infulece; rînd pe rînd își ridică trompeta, și ori cîte unul, ori cîte doi, sau cîte trei, scot note puternice din goarna în care se plimbă mirosul cîrnăfăriei ca într-o orgă indesată cu noroi.

Eu, nărodul de mine, casc, plîng, îmi pierd răsufarea în mod plăcut aci în hărmălaie, îmi rotesc privirea, trag cu urechea răsucită ca un rit care scormonește, și în adîncul ființei mele dinții melancoliei îmi ronțăie în inimă, pentru că va trebui să rămîn aci, în lumea asta. Să rămîn în spatele unui geam care și-a pierdut luciul... Să putrezesc în cafenea... Hai! S-o lăsăm pe altădată! Cele trei cinzeci cu băutură se înșiră pe masă, poveștile se deapănă, mai sînt zile, n-au intrat în sac, și chelnerița are cei mai frumoși sîni din canton. Adio, totuși, Eugénie, fată liniștită, cu privirea de stele și aduceri-aminte. Eugénie, tu și cu mine am fi putut fi alți doi, și de-apururi ți-aș fi putut ține mina într-a mea... Adio, vreme a cîreșelor! În seara asta vocea a-dîncă gungurește și oscioarele picioarelor de porc se reflectă ca o fîgăduială îndrăzneată în pîlnia umflată a alămurilor.

În românește de
NELI
ARSENESCU-COSTINESCU

Colectivul redacțional: ION BĂDICĂ (redactor-șef), NICOLAE MOTOC (redactor-șef adjunct), OCTAVIAN GEORGESCU, CARMEN TUDORA KEHIAIAN, AL. MIHALCEA, AL. PROTOPOESCU, MIRELA ROZNOVEANU, ALEX. ȘTEFĂNESCU

Redacția: b-dul Republicii 28, Constanța; tel. 1.34.16; 1.53.68; Administrația: șoseaua Filimon Sirbu nr. 5, tel. 1.42.84

Tiparul: Tipografia „Dobrogea” Constanța.